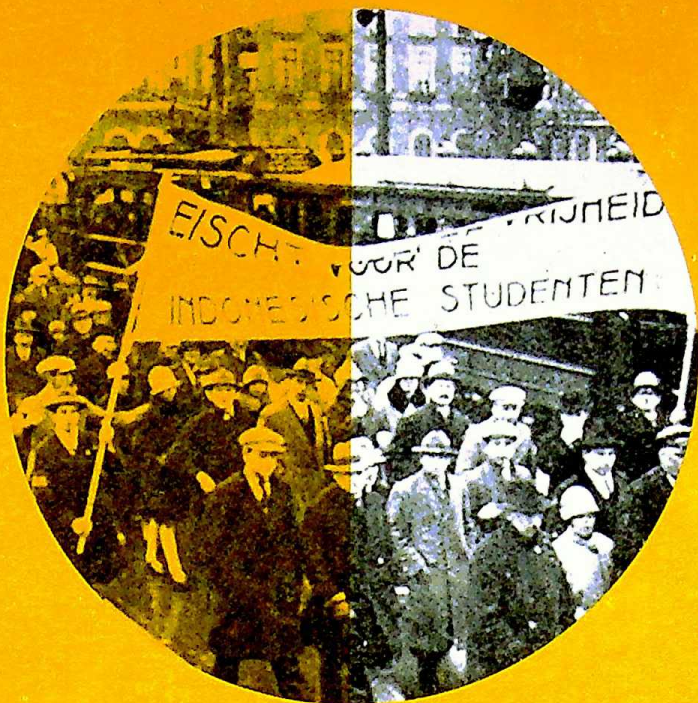

www.MinisterieVanPropaganda.org

CAHIERS

3

Over de geschiedenis
van de CPN

**CAHIERS OVER DE
GESCHIEDENIS VAN DE
COMMUNISTISCHE PARTIJ
VAN NEDERLAND**

3

**CAHIERS OVER
DE GESCHIEDENIS
VAN DE
COMMUNISTISCHE
PARTIJ VAN
NEDERLAND**

Prijs f 7.50

Instituut voor Politiek en Sociaal Onderzoek

Inhoud

Kanttekeningen bij twee documenten over Indonesië <i>Joop Morriën</i>	7
Economische toestand en klasse verhoudingen in Indonesië. Ontwerp-thesen van het presidium der CPH (De Communist; oktober 1929)	22
De taak van de Hollandsche Kommunistische Partij tegenover Indonesië Thesen van het EKKI der Comm. Internationale (De Communist; maart 1930)	31
Het Nationale Welvaartsplan' <i>Kees Bakker</i>	40
Lezing Jaap Wolff op het congres over stalinisme en destalinisatie	53
De Comintern en de internationale vrouwenbeweging	69
Ontwerpbrief van het presidium van het uitvoerend comité van de Communistische Internationale aande communistische partijen (augustus 1936)	71
Rede van Dimitrof is een presidiumzitting van het EKKI (14 maart 1937)	84
Besluit van het Executief Comité van de Communistische Internationale over de internationale vrouwenbeweging (3 juli 1937)	90

Kanttekeningen bij twee documenten over Indonesië

De grote betekenis van de twintiger jaren

De Communistische Partij van Nederland heeft een traditie van strijd tegen de imperialistische overheersing van de koloniale volkeren en in haar geschiedenis zijn tal van inspirerende voorbeelden van gemeenschappelijk optreden met de volkeren van Azië, Afrika en Latijns-Amerika. Vooral met het Indonesische volk, met de nationaal-democratische beweging in Indonesië en met de PKI (Partai Komunis Indonesia) zijn in de loop van de jaren nauwe banden van vriendschap en solidariteit geschapen.

De marxisten in de Nederlandse arbeidersbeweging hebben van begin af aan het belang van de vrijheidsstrijd in Indonesië begrepen en hem naar de mate van hun krachten ondersteund. De betrekkingen tussen de communistische beweging in Indonesië en Nederland dateren in feite al vanaf het ontstaan van deze beweging; zij zijn ontwikkeld in de praktijk van de dagelijkse politiek en in de theoretische discussies over de oriëntatie van de revolutionaire beweging in Indonesië en in Nederland.

Deze discussies zijn er uiteraard door de gehele geschiedenis heen geweest, zowel bij het beoordelen van belangrijke gebeurtenissen als bij het bepalen van de klassenkrachten en het toepassen van de marxistisch-leninistische theorie in een concrete situatie. De beide officiële documenten (uit 1929 en uit 1930), waarvan de tekst in deze publicatie integraal is opgenomen, getuigen daarvan.

Men moet de documenten natuurlijk bezien in hun tijd en zich rekenschap geven van het moment waarop en de omstandigheden waaronder zij tot stand kwamen en werden openbaar gemaakt.

In november 1926 was er op Java en in januari 1927 op Sumatra een opstand geweest tegen de Nederlandse koloniale overheersing, die wreed en bloedig werd onderdrukt. De PKI werd verboden en er werden wetsartikelen uitgevaardigd om iedere legale communistische pro-

paganda mondeling en schriftelijk onmogelijk te maken. Vrijheidsstrijders werden zonder vorm van proces verbannen naar afgelegen eilanden en later naar het concentratiekamp Boven-Digoel op Nieuw-Guinea.

Opstand van grote betekenis

De opstand van 1926 was aanleiding geworden tot discussies in de CPN, de PKI en de Executieve van de Communistische Internationale (EKKI). Tijdens een zitting van de Executieve (in december 1926) verklaarde de Tsjecho-Slowaak Smeral, dat de communistische partij in Nederland met onvoldoende kracht ter ondersteuning van de Indonesische opstand was opgetreden en de gebeurtenissen op Java onjuist had beoordeeld. L. de Visser, voor het partijbestuur lid van de Executieve, verweerde zich daartegen en zei, dat de communistische partij solidariteitsmeetings en andere activiteiten had georganiseerd en de onderdrukingspolitiek van de Nederlandse regering had bestreden. Hij noemde de kritiek „zeer scherp en zeer overdreven”. Wel was de inhoud van een eerste manifest „niet geheel in orde geweest”, omdat men aanvankelijk meende dat het een geprovoceerde strijd was, maar dat was spoedig gecorrigeerd.

In de twintiger jaren, vooral in het begin, was er een discussie gaande of wel „deeleisen” voor de koloniale landen kon worden gesteld, als men zich principieel op het eisen van directe, volledige onafhankelijkheid plaatste. Deze deeleisen hadden bijvoorbeeld betrekking op het afschaffen van de poenale sanctie (dwangarbeid) en van straffen door rotanslagen, het verbeteren van onderwijsmogelijkheden enz. Er waren daarbij overdrijvingen zowel naar de ene als naar de andere kant gemaakt. Zo werd op een partijconferentie in juli 1927 een resolutie aangenomen met de constatering, dat de leiding van de CP „in de eerste dagen na de opstand op Java een ernstige fout heeft gemaakt, door de eisen van de volledige nationale onafhankelijkheid voor Indonesië, die de partij steeds heeft gesteld, niet voldoende in het middelpunt van de actie en de propaganda te stellen”. Bovendien was de „betekenis en omvang van deze volksbeweging als onderdeel van de algemene bevrijdingsstrijd van de Aziatische onderdrukte volkeren onderschat”.

In de PKI ontstond een discussie over het tijdstip van de opstand tegen het Nederlandse kolonialisme. In de voorbereiding waren tegengestelde opvattingen binnen de PKI-leiding gebleken. Zij kwamen onder meer tot uiting in enerzijds de standpunten van Tan Malakka, die na 1926

de communistische beweging verried en een vijand van de PKI werd, en anderzijds van Musso en Alimin, die hun gehele leven het communisme trouw zijn gebleven.

In het geheel van de opstand speelde een uitlokking van de kant van het Nederlandse kolonialisme mee, maar er was duidelijk sprake van het eerste gewapende verzet van het Indonesische volk in het tijdvak van het modern imperialisme. D. N. Aidit, de door het Suharto-regiem in 1965 vermoorde voorzitter van de PKI, schreef over de opstand van 1926: „De opstand in het jaar 1926 eindigde voor de Communistische Partij en het Indonesische revolutionaire volk met een nederlaag. Men mag echter één ding niet vergeten: deze opstand toonde het Indonesische volk, dat het mogelijk was de Nederlanders in verwarring te brengen, dat men de koloniale macht aan het wankelen kan brengen en dat deze macht geen eeuwigheidsduur bezat. Daarom had de opstand van 1926 een grote betekenis: het politieke bewustzijn van het Indonesische volk won aan diepte”.¹

„Officiële partij” en Wijnkoopgroep

De situatie in de communistische partij in Nederland was in het midden van de twintiger jaren gecompliceerd. De Comintern had in 1925 Wijnkoop, een van de oprichters van de communistische partij, voornamelijk vanwege zijn opvattingen over de vakbondspolitiek uitgesloten en hij was vervolgens ook uit de communistische partij in Nederland geroyeerd. Wijnkoop had zich altijd zeer betrokken gevoeld bij de Indonesische strijd en in een artikel in De Tribune in 1913 de leuze „Indonesië los van Holland” onderstreept.

Tweede Kamer had hij in 1925 een interpellatie gehouden tegen door het Indische gouvernement aangekondigde maatregelen tot bestrijding van de „volksbeweging van arbeiders en boeren, speciaal blijikbaar tot bestrijding van de Sarekat Rakjat en de PKI”. Wijnkoop eiste de volledige vrijheid van pers, vergadering en vereniging en de onbelemmerde bewegingsvrijheid voor elke politieke en vakverenigingsformatie, dat wil zeggen opheffing van alle uitzonderingswetten en exorbitante rechten. Na zijn uitsluiting stichtte hij in 1926 een eigen partij, die hij communistische partij bleef noemen met de toevoeging „centraal-comité”. Zij bleef bestaan tot 1930, toen de scheuring ongedaan werd gemaakt en Wijnkoop met het grootste deel van zijn ahang weer naar de communistische partij terugkeerde. In de communistische partij, de officiële zoals ze werd genoemd, waarvan Louis de

Visser in 1925 voorzitter was geworden, hadden interne conflicten en fractiestrijd gewoed. Daarbij werd een rol gespeeld door Sneevliet, die ook in het NAS een functie vervulde. In 1925 toen Sneevliet lid was van de communistische partij stond hij achter Kitz als tweede op een eigen lijst bij de verkiezingen, die RAC (Revolutionair Arbeiders Comité) werd genoemd.

Sneevliet, die van 1913 tot eind 1918 in Indonesië had gewoond en daar actief was geweest in de Indische Sociaal Democratische Vereniging (ISDV) maakte zelfs deel uit van het partijbestuur van de communistische partij. Hij trad in 1926 uit dit bestuur. In 1927 verliet hij, voornamelijk vanwege een meningsverschil over de vakbondspolitiek, de partij en werd vanaf dat moment een van haar felste bestrijders. Ook de politieke toestand in de Sowjet-Unie, de discussie tussen Stalin en Trotzky speelde een rol; Sneevliet stelde zich in die discussie aan de kant van Trotzky.

De achtergrond van de conflicten was overigens niet altijd even duidelijk en zeker niet altijd even principieel. Een heersend sectarisme hield de communisten afgesloten van de brede massa's, maar juist tegen het einde van de twintiger jaren kwam een proces op gang om in die situatie verandering te brengen en sectarische fouten te overwinnen. Ook op het terrein van de „koloniale politiek”.

De betekenis, die de communistische partij aan de strijd van het Indonesische volk toekende, bleek ook uit het feit, dat zij bij de verkiezingen van 1929 achter lijstaanvoerder De Visser de Indonesiër Darsono op de tweede en Musso op de vierde plaats had opgenomen. In het verkiezingsprogramma werd geëist: „Volledige en onmiddellijke onafhankelijkheid voor Indonesië en andere overzeesche gewesten”.

In de Tribune van juni 1929 schreef Musso: „Wij allen, Indonesiërs en Hollandsche arbeiders, hebben dezelfde onderdrukker, nl. het Hollandsche kapitalisme. De vernietiging van het Hollandsche kapitalisme betekent niet alleen de overwinning van de Hollandsche arbeiders en boeren, maar betekent tegelijkertijd de onmiddellijke vrijheid van Indonesië”.

Een enkele aanzet tot het overwinnen van sectaristische fouten in de CPN treft men aan, zowel ten opzichte van Nederland, als ten opzichte van Indonesië, in het document „Economische toestand en klasseverhoudingen in Indonesië”. Het is in een aantal opzichten anders van toon en strekking dan „De taak van de Hollandsche Kommunistische Partij tegenover Indonesië” (Thesen van het EKKI der Comm. Internationale), dat enige tijd later volgde.

Tweede Congres van de Comintern

Het koloniale vraagstuk kreeg bijzondere aandacht op het tweede congres van de Comintern in juli-augustus 1920, zowel op de plenaire zittingen als in een speciale commissie. Secretaris van deze commissie was Maring (Sneevliet), die met een Indonesisch mandaat aanwezig was. Voor de CPN nam Wijnkoop aan dit congres deel. Lenin had thesen opgesteld over het „nationale en koloniale vraagstuk”, waarbij drie van de twaalf punten speciaal betrekking hadden op het kolonialisme. De Indiër Roy, die overigens als afgevaardigde voor Mexico aanwezig was, had ook thesen gemaakt, die vrijwel uitsluitend aan het koloniale vraagstuk waren gewijd. Beide thesen hadden veel gemeenschappelijks, maar er waren ook verschillen, waarover in de commissie uitvoerig werd gediscussieerd. Deze discussie is van belang, omdat een aantal van de problemen door de jaren heen binnen de communistische beweging aan de orde zijn gebleven, en ook in beide hier afgedrukte documenten een rol spelen.

Deze problemen waren vooral: het karakter van de revolutie, de vraag of het theoretisch en principieel juist zou zijn, dat de Comintern en de communistische partijen de burgerlijk-democratische bewegingen in de koloniale landen zouden ondersteunen en de al of niet bestaande mogelijkheid in feodaal-achtergebleven koloniale landen van de overgang naar het socialisme met het voorbijgaan van de kapitalistische fase. Lenin sprak in zijn thesen over een „burgerlijk-democratische revolutie”, Roy daarentegen over een „nationaal-democratische revolutie”. Als resultaat van de discussies werd deze laatste formulering in de thesen overgenomen. In zijn slotwoord verklaarde Lenin — die met de wijziging instemde — evenwel, dat er geen twijfel over kon bestaan, dat iedere nationale beweging in de achtergebleven landen slechts een burgerlijk-democratische beweging kon zijn, omdat de grote massa van de bevolking „uit de boerenstand bestaat, die de draagster van de burgerlijk-kapitalistische verhoudingen is”. „Het zou utopisch zijn te denken, dat proletarische partijen, voorzover het überhaupt mogelijk is, dat deze in zulke landen ontstaan, in staat zouden zijn de communistische taktiek en de communistische politiek in de achtergebleven landen door te voeren zonder tot een bepaalde verhouding met de boerenbeweging te komen, zonder hen met de daad te ondersteunen”². Van bijzonder grote betekenis was ook, dat het tweede Cominterncongres zich in het slotdocument over het kolonialisme niet tot lege beloften en frases beperkte, zoals van de kant van de sociaal-democraten in de Tweede Internationale veelal was gebeurd, maar concreet wegen voor strijd aangaf

en op de noodzaak wees van de verbondenheid tussen het proletariaat in de imperialistische landen en de nationale bevrijdingsbewegingen in de koloniën. Toch zouden voor de verwezenlijking van de gemeenschappelijke strijd tussen het westers proletariaat en de oosterse bevrijdingsbewegingen nog obstakels moeten worden overwonnen. Lenin wees ook hierop, toen hij zei: „De partijen van de Tweede Internationale beloofden revolutionair te handelen. Maar van werkelijke revolutionaire arbeid, van steun aan de uitgebuitenen en aan de afhankelijke volkeren in hun opstanden tegen de onderdrukkende naties, is bij de partijen van de Tweede Internationale geen sprake, en ik geloof, ook bij de meeste partijen, die uit de Tweede Internationale zijn getreden en opname in de Communistische Internationale zoeken, niet. Wij moeten dat openlijk zeggen, dat kan niet worden weersproken. Wij zullen zien of er een poging gedaan wordt dat te weerleggen”³.

Tot de marxistische partijen in Europa, die ervaring in praktische revolutionaire arbeid in een koloniaal land en in samenwerking met de revolutionaire, nationale krachten hadden, behoorde de communistische partij in ons land. Ook de twintiger jaren zijn met alle positieve en negatieve aspecten in dat opzicht van grote betekenis geweest in de geschiedenis van de CPN, maar zij zijn tot nu toe onderbelicht gebleven. Zij verdienen zeker nadere studie, omdat vele van die ervaringen tot op de dag van vandaag hun theoretische en praktische waarde hebben behouden.

Anti-koloniaal congres in Brussel

Een grote internationale ervaring met de strijd tegen het kolonialisme, waarbij zowel de Nederlandse als de Indonesische beweging direct waren betrokken, was het congres van de Liga tegen imperialisme en koloniale overheersing, dat in februari 1927 in Brussel werd gehouden. Op dit anti-koloniaal congres waren vertegenwoordigers van 134 organisaties uit 37 landen. Er waren 175 stemgerechtigden onder deze vertegenwoordigers, 105 uit koloniale landen. De samenstelling van de delegaties is echter nooit volledig gepubliceerd. Op dit congres speelden ook de vraagstukken van het eenheidsfront, van de positie van de boeren, van reformisme en marxisme, communistische en sociaal-democratische partijen in al zijn facetten. Ten aanzien van die Liga valt de terughoudendheid op van de Comintern, later zelfs afzijdigheid, die voortvloeiden uit sectarische posities tegenover de burgerlijke-revolutionaire organisaties in de koloniale landen en tegenover

ver de sociaal-democratische partijen.

Het congres werd grotendeels geleid door de voorzitter van de Internationale Transportarbeidersbond, Edo Fimmen, die in Nederland secretaris van de bij het NVV aangesloten Transportarbeidersbond was. Op het congres was hij als „persoon” en niet namens zijn organisatie aanwezig. De eerste voorzitter van de Liga werd de voorzitter van de Britse Onafhankelijke Labourpartij (I.L.P.), A. Fenner-Brockway, die echter spoedig voor die functie bedankte, toen de Socialistische Arbeiders Internationale zijn banvloek tegen de Liga richtte. Hij bleef wel bij de Liga aangesloten.

Vanuit Nederland was een in verhouding vrij grote delegatie gekomen, met onder andere voor de communistische partij ir. S. J. Rutgers en G. van Munster, voor de Bond van Christen-socialisten ds. Kruyt, voor de Wijnkoopgroep Wijnkoop, verder Henriëtte Roland Holst, P. J. Schmidt, ds. Schermerhorn, ds. Hugenholtz, H. Koch, H. van Wijk. Op een vergadering in Amsterdam van de communistische partij (op 3 maart 1927), die werd gehouden onder het motto „De opstand in Indonesië, de revolutie in China en verslag van het koloniaal congres in Brussel”, hield ir. Rutgers de hoofdrede. Hij zei, dat in Brussel voor het eerst vertegenwoordigers uit de meest verschillende delen van de wereld bij elkaar kwamen om over hun strijd te beraadslagen. Uit alle redevoeringen bleek, dat ellende en verkrachting van de elementaire rechten voor de onderdrukte volkeren grote gelijkenis vertoont. Een van de indrukken van het Brusselse congres was, dat de Nederlandse uitbuiting in Indonesië de meest huichelachtige is en de grootste verarming heeft bereikt. „Bij dergelijke omstandigheden vreet de haat des te dieper in en daarom zal de opstandige beweging in Indonesië zonder twijfel in kracht groeien en zich telkens herhalen”⁴. Hij zette uiteen hoe de Chinese kwestie het congres beheerste. Het feit, dat daarginds honderdduizenden gewapenden tegenover hun uitbuiters staan, gaf aan het Brussels congres zijn praktische strijddoel, de weerklank daarvan, de moed en de geestdrift, die de strijd der Chinese massa's tegen hun uitbuiters wekte, drukte zijn stempel op dit congres.

Het congres nam een motie aan voor onmiddellijke vrijlating van alle politieke gevangenen, vervolgden en verbannen in Indonesië en voor onmiddellijke terugtrekking van de Hollandse troepen uit Indonesië en China. (Naar China werden ook Nederlandse mariniers gezonden met de kruiser Sumatra, in Vancouver waren al dertig schepelingen gedroost). Kort na het congres woedde in China de contra-revolutie, die de Chinese revolutionaire krachten zware slagen toebracht en de discussies over bondgenootschap tussen proletariaat en nationale bourge-

oisie, alsmede over de houding van de communistische partij in het boerenvraagstuk weer fel deden oplaaien.

'Ongewenstheidsverklaring' SDAP

De anti-koloniale Liga had afdelingen („secties”) in verschillende landen en voorzitter van de Nederlandse secte was aanvankelijk P. J. Schmidt, lid van de SDAP. Hij werd gerekend tot de „linkse sociaal-democraten”. De SDAP bestempelde de Liga echter als „communistisch” en op een Paascongres in 1928 kwam een zogenaamde „ongewenstheidsmotie” aan de orde, waarin het gelijktijdig lidmaatschap van Liga en de SDAP ongewenst werd verklaard. Schmidt trad tijdens het congres op tegen deze motie, die echter werd aanvaard. De linkse sociaal-democraten in de Liga beraadden zich en besloten toen te wijken voor het SDAP-bestuur en uit de Liga te treden. Zoals zo vaak dreven de rechtse reformistische leiders een wig in een zo dringend noodzakelijk eenheidsfront, waarbij de positie van de voorstanders van de eenheid door een sectarische houding van de communisten ook niet altijd werd vergemakkelijkt en begrepen.

Interessant is in dit verband, dat een kritische beoordeling van die periode ook in studies in de Sowjet-Unie meer en meer tot uiting wordt gebracht. Zo schreef A. B. Belenkij: „De gebeurtenissen in de Nederlandse sectie waren een weerspiegeling van de tegenstellingen binnen de Liga, die werden veroorzaakt zowel door de anti-communistische houding van de leiders van de Tweede Internationale als door de sectarische fouten van de communistische beweging in haar beoordeling van de sociaal-democratie (vooral de linkse), de nationale bourgeoisie en de nationale organisaties in de koloniale landen”.

De uitspraak van het SDAP-congres en het terugtrekken van de linkse sociaal-democraten had ook invloed op de Perhimpunan Indonesia (Indonesische Vereniging), die in een Indonesische delegatie op het congres in Brussel vertegenwoordigd was geweest. De voorzitter van de PI, Mohammed Hatta, was daar in het internationaal uitvoerend comité van de Liga gekozen.

De Perhimpunan Indonesia heeft een grote rol gespeeld in het bewustwordingsproces van de Indonesische revolutionaire en nationale beweging. Het is een omstandigheid, die ook door nationale geschiedschrijvers in Indonesië wordt erkend. Zo wijst L. M. Sitorus op de grote invloed van de PI bij het bepalen van de vorm van de volksbeweging. Zijn schets biedt ook een beeld van de wordingsgeschiedenis: „Tegelijk met

het ontstaan van Budi Utomo (1908) in Indonesië, werd in Nederland de vereniging van Indonesische studenten geboren die de Indische Vereniging (Perkumpulan Hindia) werd genoemd. Deze vereniging schonk in het begin geen aandacht aan politieke vraagstukken, maar hield zich uitsluitend bezig met het versterken van de broedelijke banden tussen de Indonesische studenten in Nederland. Met de komst van de bannelingen Dr. Tjipto Mangunkusumo en Suwardi Surjaningrat in 1913 in Nederland begon de politieke „geest” in de kringen van de Indische Vereniging binnen te dringen. De tegenstelling tussen de kolonialen en de gekolonialiseerden, die duidelijker werd, had tot gevolg, dat Nederlanders die eerst sympathie toonden voor de Indische Vereniging zich uit de kringen van de vereniging terugtrokken. De ontwikkelingen in de wereld droegen tot een verscherping van die tegenstelling bij”⁶. In 1922 wijzigde de vereniging haar naam in Indonesische Vereniging of Perhimpunan Indonesia en dat betekende „een verandering in de richting van een meer radicale politiek”, aldus Sitorus. In 1924 werd de titel van het tijdschrift van de vereniging, die „Hindia Putra” (Jong Indië) was, veranderd tot „Indonesia Merdeka” (Indonesia Vrij) om het doel aan te geven, dat men wilde bereiken. Dat doel werd ook verdedigd op het Brusselse congres en op voorstel van de PI werd een resolutie over Indonesië aangenomen, waarin onder meer wordt verklaard, dat „een vrijheidsbeweging een levenseis is geworden voor het Indonesische volk en tegelijkertijd een zaak van groot belang voor de mensheid”. Er werd besloten „aan de Indonesische vrijheidsbeweging zijn volle sympathie te betuigen en deze beweging voortdurend met alle mogelijke middelen te ondersteunen” en „aan de Nederlandse regering de eis te stellen: volledige bewegingsvrijheid voor het Indonesische volk, opheffing van verbanningsbesluiten en terdoodveroordelingen en de uitvaardiging van een algemene amnestie”.

De Perhimpunan Indonesia onderhield in die tijd zowel betrekkingen met leiders van de Indonesische Communistische Partij (PKI) en de nationale beweging in Indonesië, als met de SDAP en de CPN in Nederland. De koloniale reactie beschouwde de PI als zo een groot gevaar, dat zij vier bestuursleden — Moh. Hatta, Abdul Madjid, Moh. Pamontjak, Ali Sastroamidjojo — in september 1927 liet arresteren, nadat in juni reeds huiszoekingen waren verricht. De reactie was echter genoodzaakt hen, onder druk van de protesten en verontwaardiging, na zes maanden eenzame opsluiting vrij te laten en na het proces in maart 1928 vrij te spreken. Daarbij was onder meer de advocaat Duys, die tot de SDAP behoorde, als verdediger van het viertal opgetreden; de SDAP hield na hun vrijlating enkele huldingsbijeenkomsten. Voor de gevangenen in

Indonesië echter werd in de praktijk niets gedaan. Dat de SDAP-leiding sympathie voor de Indonesische vrijheidsstrijd feitelijk slechts tot woorden beperkte, blijkt uit het al genoemde feit, dat zij op haar Paascongres in 1928 de „ongewenstheidsverklaring” aannam. Deze verklaring was voor de PI aanleiding om eerst uit het bestuur van de sectie Nederland van de Liga te treden en later zelfs uit de sectie zelf. Binnen de PI ontbrandden daarover discussies, zoals er ook discussies waren over de bevolkingsgroepen waarop men zich voor de nationale bevrijdingsstrijd diende te oriënteren.

Een toenemend aantal leden zag de noodzaak van een oriëntatie op het proletariaat en zo had Abdul Manaf (pseudoniem van Subardjo, na de soevereiniteitsoverdracht enige tijd minister van buitenlandse zaken) in het eerste nummer van het Liga-tijdschrift geschreven: „De nationaal-revolutionaire beweging is dan ook, vooral in de laatste jaren sterk proletarisch getint... Eerst de klassieke leuze van „brood aan de armen” door de Partij Kommunist Indonesia en de Sarekat Rakjat aangeheven, gaf het ontstaan van een wezenlijk revolutionaire kracht in de Indonesische Vrijheidsbeweging”⁷. Tot de PI behoorden vooral intellectuelen en studenten in die tijd, maar men ging zich breder oriënteren en kwam daarbij ook tot het stellen van het vraagstuk van de macht. Naar aanleiding van de „ongewenstheidsverklaring” schreef de latere PKI-er Abdul Madjid een zeer kritisch artikel in het blad van de Liga. Hij voelde zich toen nog — zoals hij in het artikel uiteenzet — „een nationalist”, die „slechts een nationalen strijd en geen klassenstrijd voert” en achtte zich daardoor toen „niet goed op de hoogte van de socialistische leer”. Hij kwam echter tot de scherpe conclusie: „Met volkomen negatie van het eigenlijke — en m.i. schoone en verheven — doel der Liga, van de door deze jonge organisatie der overheerschte volken en klassen uit heel de wereld genomen resoluties, gaf men zowel in ‘Het Volk’ als in ‘De Voorwaarts’ de arbeidersmassa in Holland een onafgebroken reeks van insinuaties aan het adres der jonge Liga”. Madjid noemde het SDAP-besluit noch in het belang van de arbeidersbeweging in Europa en Amerika, noch in dat van de revolutionair nationale beweging in de koloniale landen”⁸.

De discussies leidden tot een groeiend isolement van Hatta, die de voornaamste verdediger van uittreden was geworden. Hij werd in 1931 uit de PI geroyeerd, onder meer vanwege het veroorzaken van tweespalt in de nationale bevrijdingsbeweging. Hij bleek ontvankelijk voor het anti-communisme tegen deze beweging en gaf daar in zijn publicaties ook uiting aan.

Hatta keerde in 1932 terug naar Indonesië, maar liet zich een jaar later

nog kandidaat stellen voor de verkiezingen voor de Tweede Kamer op de lijst van de Onafhankelijk Socialistische Partij (OSP), welke werd aangevoerd door P. J. Schmidt. Weer een jaar later werd Hatta, met Sjahrir, naar een afgelegen eiland verbannen.

Voorzitter van de PI in Nederland was toen al Abdul Madjid, die zich verzette tegen een koers van anti-communisme en het streven naar eenheid van de nationaal-democratische beweging voorop stelde. De PI was op goede voet met de CPN, maar zij had eveneens betrekkingen met de SDAP, al uitte zij openlijk haar kritiek op het reformisme in het koloniale vraagstuk. In de SDAP waren als regel enkele personen geweest, die zich meer in het bijzonder met het koloniale vraagstuk bezig hielden. Omstreeks de eeuwwisseling was dat vooral H. van Kol, die zijn reformistische opvattingen ook op bijeenkomsten van de Tweede Internationale naar voren bracht. In de twintiger jaren traden in de SDAP met betrekking tot het koloniale vraagstuk ir. Ch. G. Cramer en J. E. Stokvis op de voorgrond. Zij keerden zich tegen de uitwassen van het kolonialisme, maar weigerden zich in 1926 en 1927 achter de opstand van het Indonesische volk te plaatsen. De SDAP-leiding huldigde de opvatting, dat het Indonesische volk „nog niet rijp” was voor onafhankelijkheid en dat het daartoe eerst zou moeten worden opgevoed. Albarda en Vleming verkondigden daarbij een standpunt dat neerkwam op „zonder tropen geen Europa”. J. L. Vleming jr. schreef: „De band tusschen Nederland en Indonesië kan maar niet op ruwe wijze verbroken worden” en hij noemde het problematisch, dat „Indonesië nu reeds over de Inheemsche krachten beschikt die noodig zijn om dit grote eilandrijk met zijn sterk uiteenlopende volken en volksstammen als zelfstandige natie in de rij der volkeren te handhaven”⁹.

In 1930 werd het SDAP-standpunt opnieuw vastgelegd in een „koloniaal program” en enigszins aangepast. Er werd toen gesproken over „volledige staatkundige onafhankelijkheid voor Indonesië”, maar nog altijd met inachtneming van een „overgangperiode”. Het is kennelijk dit program, waarnaar in het Comintern-document wordt verwezen. De communistische partij had op een Paasconferentie in april 1929 haar leuze „Indonesië los van Holland”, die al door de Sociaal-Democratische Partij (SDP) was aangeheven, enigszins gewijzigd door de toevoeging van het woord NU. A. de Vries (Mr. A. S. de Leeuw) verklaarde: „De sociaal-democraten spelen zwendel met de leuze ‘Indonesië los van Holland’. Daarom hebben wij de leuze uitgebreid met het woordje ‘Nu!’”. Meegedeeld werd daar ook: „De PI is nu ook weer bij de Liga aangesloten”.

Nationale partijen in Indonesië

Het neerslaan van de opstanden van 1926 en 1927 en de verbanning van duizenden Indonesische vrijheidsstrijders naar Boven-Digoel en andere afgelegen eilanden, had uiteraard een slag betekend voor de vrijheidsbeweging. De koloniale reactie slaagde er echter, zoals te voorzien was, niet in het vrijheidsverlangen van het Indonesische volk te onderdrukken. De strijd tegen het kolonialisme werd voortgezet door de communisten vanuit de illegaliteit, maar ook door de nationalistenvan wie velen trouwens door de ideeën van het marxisme en het socialisme gegrepen waren.

Op 4 juli 1927 werd de Partai Nasionalis Indonesia (PNI) opgericht en een van haar voornaamste leiders werd de latere president Sukarno. De PNI werd al snel door de koloniale autoriteiten vervolgd. Op 27 december 1929 waren er huiszoekingen bij PNI-leiders, er vielen arrestaties en het legale voortbestaan van de PNI werd ernstig aangetast. Andere organisaties als PNI-baru (nieuwe PNI), Partindo (Partai Indonesia) werden opgericht, maar dat ging ook met conflicten en onderlinge tegenstellingen gepaard. Een studie van deze periode in de Indonesische geschiedenis zal zeker nog door de Indonesische onderzoekers plaats vinden. In beide hierbij gepubliceerde documenten wordt echter ook over de nationale beweging in Indonesië gesproken en het Comintern-document zat zich nogal af tegen de PPPKI.

Deze PPPKI (Permuafakatan Perhimpunan 2 Politik Kebangsaan Indonesia — Federatie van Politieke Verenigingen van het Indonesische Volk) was gevormd in december 1927. Zij beoogde de nationale partij en tot een gemeenschappelijk optreden te brengen, ofschoon daaronder gematigde (als Budi Utomo), radicale (als de PNI) en religieuze (als de Islamitische PSII) waren. De betekenis van de PPPKI bleek uit het feit, dat de federatie in augustus-september 1928 in Soerabaja een „demonstratief congres” hield, waaraan door 2000 personen werd deelgenomen.

De activiteiten werden echter geremd door de discussie tussen de gematigden en radicalen. Een belangrijk geschilpunt in de nationale beweging was in die jaren de kwestie van „non-coöperatie” of „coöperatie”. De PNI stelde zich aanvankelijk uitsluitend op het standpunt van „non-coöperatie”, dat wil zeggen, zij verwierp ieder idee van toetreding tot openbare lichamen als de Volksraad, die zij als samenwerking (coöperatie) met de koloniale autoriteiten beschouwde. Enkele andere nationale partijen waren er echter niet tegen, dat haar vertegenwoordigers zouden toetreden tot bijvoorbeeld de Volksraad of gemeenteraden van gro-

te steden. De discussies over „non-coöperatie” en „coöperatie” liepen soms hoog op en plaatsten de PPPKI en de gehele nationale beweging onder grote spanningen, die nog werden vergroot door de voortdurende vervolgingen waaraan men van de kant van het koloniale gezag bloot stond. De CPN stelde zich op het standpunt van de „non-coöperatie” en raakte daardoor ook in het spanningsveld met de door het kolonialisme wel vervolgd, maar niet verboden nationale groeperingen. Zij zette zich fel af tegen diegenen in de nationale beweging, die niet elk gesprek met de koloniale autoriteiten afwezen en gebruik wilden maken van sommige door het gouvernement ingestelde organen. In de praktijk van de dagelijkse strijd leidde dit soms tot merkwaardige situaties. Want op de communistische lijst voor de Tweede Kamerverkiezingen werden Indonesiërs geplaatst uit solidariteit en om het parlement als tribune voor de Indonesische vrijheidsstrijd te kunnen benutten. Er trad daardoor een zekere discrepantie op, waarop in feite ook Belenkij in zijn studie wijst. Hij schrijft, dat de verkiezing op een CPN-lijst in de Tweede Kamer van een Indonesiër (Rustam Effendi) in 1933 „grote indruk maakte op de nationale bevrijdingsbeweging in Indonesië”. Hij vervolgt: „Dat feit bevorderde de populariteit van de CPN in Indonesië, maar haar sectarische houding tegenover de nationale Indonesische organisaties, met inbegrip van de linkse, belemmerde de echte samenwerking. Er moet worden opgemerkt, dat in het begin van de dertiger jaren een soortgelijke sectarische benadering ook werd gedeeld door de Perhimpunan Indonesia”¹⁰.

In het midden van de jaren dertig onderging deze houding in het aangezicht van de dreiging van het fascisme, een wijziging. Binnen de radicale nationale beweging begon toen ook de opvatting te heersen, dat de Volksraad en andere instellingen, hoe beperkt van opzet en bevoegdheid zij ook waren, zouden moeten worden benut voor het uiteenzetten van de democratische verlangens en de verdediging van de sociale belangen.

Eerste ervaringen

Het is natuurlijk niet doenlijk, en het kan ook niet de bedoeling zijn, om passaga na passage van beide documenten met elkaar te vergelijken en te toetsen aan verdere ontwikkelingen, die hebben plaats gevonden. De documenten moeten als tijdsmoment ook voor zichzelf blijven spreken en de kanttekeningen hebben slechts ten doel iets van dat tijdsmoment en enkele achtergronden te schetsen. Toch zijn bij enkele punten

in de documenten een paar opmerkingen op zijn plaats.

In het CPN-document wordt met geen woord gerept over de „Wijnkoopgroep”, omdat — ondanks het feit dat te Wijnkooppartij in 1929 met een eigen lijst aan de verkiezingen had deelgenomen en Wijnkoop in de Tweede Kamer was gekozen — waarschijnlijk al een aftasten plaats had om tot een herstel van de eenheid te komen.

In beide documenten wordt het reformisme scherp bestreden. Alleen wordt in het Cominterndocument daarbij echter veelvuldig gebruik gemaakt van de term „sociaal-fascisme” en „linkse sociaal-fascisten”, — een typering, die onder invloed van de Comintern later ook in de CPN (en andere communistische partijen) opgang deed en lange jaren een struikelblok is geweest bij het streven naar eenheid van communisten en socialisten. Ook in andere opzichten wreekte zich, dat de Comintern geen dagelijkse voeling had met de strijd in de verschillende landen waardoor een vervreemding optrad ten aanzien van de specifieke situaties in die landen, waar communistische partijen actief optraden.

Het Nederlandse document geeft in vogelvlucht een interessant overzicht van de historie van Indonesië. Het komt tot belangrijke conclusies over de samenwerking tussen het Nederlandse imperialisme en het inheemse feodalisme, dat de grondslag vormde voor de onderdrukking van het Indonesische volk. Het Cominterndocument wijst er eveneens op, dat in het algemeen door een geraffineerd stelsel van onderdrukking de „inheemse agent” van het Nederlandse kolonialisme tegenover de massa's verschijnt voor de uitoefening van de macht.

Het Nederlands document produceert cijfers over de samenstelling van het Indonesische proletariaat, maar doet geen poging tot een klassenindeling op het platteland. Vooral in later jaren werd steeds duidelijker dat men niet kan volstaan met te spreken over „de” boeren, maar dat het maken van een klasse-analyse in de dessa een absolute noodzakelijkheid is. In de verhoudingen van het feodalisme is zo een klasseanalyse zeer ingewikkeld, zoals nog in de vijftiger jaren bleek. Het Cominterndocument spreekt over „nationalisatie van de grond”, maar in de Aziatische landen werd echter later, en wordt ook nu, de leuze centraal gesteld: de grond aan hen, die hem bewerken. De arme en de landloze boeren worden als de kern van de boerenbeweging gezien, die bij een landverdeling een stukje grond in persoonlijk eigendom krijgen. Meer uitgewerkt is ook de opvatting, dat het bondgenootschap tussen de arbeidersklasse en de boeren de basis dient te zijn van het eenheidsfront, waarin alle nationale krachten zich kunnen verenigen.

Het Nederlandse document spreekt over de „regering-De Graeff” — daarbij wordt bedoeld het koloniaal regiem in Indonesië, waar De

Graeff van 1926 tot 1931 gouverneur-generaal was.

Bij het lezen van beide documenten is er nog een omstandigheid waarvan men zich rekenschap dient te geven: de discussie over het koloniale vraagstuk vanuit marxistisch-leninistische visie was eigenlijk nog maar kort op gang. Het tweede congres van de Comintern was immers nog geen tien jaar daarvoor gehouden en toen was gebleken, dat er nog veel misvattingen en onduidelijkheden bestonden. De ontwikkelingen in de koloniale landen in de twintiger jaren waren echter stormachtig — de massa's kwamen in beweging en óók de discussies over de wegen, die zouden moeten worden gegaan. Het is daarom te betreuren, dat die twintiger jaren nog niet voldoende zijn bestudeerd — ook in de eigen partijgeschiedenis niet. Zij zijn immers van enorme betekenis geweest en hebben — ondanks tegenslagen en nederlagen als in China en Indonesië — ervaringen gebracht, die tot op de dag van vandaag hun waarde hebben behouden.

Joop Morriën

- 1 Lahirnja PKI dan perkembangannya. (De geboorte van de PKI en haar groei). Rede van Aidit bij het 35-jarig bestaan van de PKI op 23 mei 1955. Opgenomen in Pilihan Tulisan (Keuze uit geschriften) blz. 411
- 2 Protokolle des II Weltkongresses der Kommunistische Internationale. Agendapunt: Die Nationalitätenfrage und die Kolonialfrage. Uitgegeven Moskou December 1920. Blz. 132
- 3 Idem blz. 135
- 4 De Tribune — 4 maart 1927
- 5 A. B. Belenkij: Ideologija nacional'no-osvoboditel'nogo dvizenija v Indonezii — 1917-1942 — radikal'nij melkoburzuaznij nacionalizm. (De ideologie van de nationale bevrijdingsbeweging in Indonesië - 1917-1942 - het radicale kleinburgerlijk nationalisme). Uitgeverij Nauka - Moskou: 1978. Blz. 142.
- 6 L. M. Sitorus: Sedjarah Pergerakan kebangsaan Indonesia. Tjetakan kedua. (De geschiedenis van het Indonesische volk) Tweede druk: Uitgeverij Pustaka Rakjat NV, Djakarta 1951.
- 7 Recht en Vrijheid, officieel orgaan van de sectie Holland der Liga tegen imperialisme en koloniale overheersching. Zaterdag 10 september — 1e jaargang no. 1 blz. 2.
- 8 Recht en Vrijheid — 1e jaargang no. 17 — 21 april 1928
- 9 Geciteerd naar Recht en Vrijheid — 1e jaargang no. 21; 23 juni 1928.
- 10 A. B. Belenkij blz. 147.

De navolgende documenten zijn overgenomen uit het tijdschrift „DE COMMUNIST”, Maandschrift van de Communistische Partij Holland — sectie der Communistische Internationale; resp. October 1929 en Maart 1930.

Economische toestand en klasseverhoudingen in Indonesië

1. Na de verovering van Indonesië (17e eeuw) door de Oost-Indische Compagnie, werd het land uitgebuit door het Nederlandsche Handelskapitaal, dat deels door geweld en intriges, deels langs minnelijken weg een bondgenootschap tot stand wist te brengen met de inheemsche feudale heerschende klasse (vorsten, hoofden enz.)

2. Het Cultuurstelsel (1830—1870) was een voortzetting van deze uitbuiting door de Nederlandsche staat (handelskapitalistisch staatsmonopolie) steunende op de resten der feudale klasse, die in het staatsapparaat werd betrokken (ontstaan van een beambtenklasse);

3. De opheffing van het cultuurstelsel onder den druk van de Nederlandsche kapitalistische klasse, opende de deur voor de belegging van het Europeesche kapitaal in de kapitalistische productieve bedrijven in Indonesië, direct in den landbouw, later ook in de mijnbouw en het verkeerswezen. (Ongev. 1870—1900). De kapitaal-uitvoer naar Indonesië neemt groote omvang aan. De uitbuiting door het uitheemsche kapitaal is voor de groote winsten afhankelijk van lage loonen en de mogelijkheid, beslag te leggen op den grond, hetzij in den vorm van een slechts in schijn vrijwillige verhuring door den Indonesiër, tegen een lagen prijs (suiker), of van erfpacht tegen een minimale vergoeding (woeste gronden).

4. De vormen van de feudale uitbuiting worden ten deele gemoderniseerd, maar in wezen niet afgeschaft (particuliere landerijen, die slechts zeer langzaam en alleen tegen vergoeding worden onteigend, een belastingstelsel, dat de vervanger van de feudale uitbuiting in geldvorm is (Landrente), dessa-diensten; in de buitenbezittingen heerdiensten en andere vormen van onvrije arbeid, als koelie-contracten en door middel van voorschotten; knevelarijen door beambten en hoofden; landroof, woeker door Chineezen, Arabieren en Indonesiërs, alsmede officiële woeker door pandhuizen).

5. Omstreeks 1900 begint het imperialistische tijdperk van de uitbuiting van Indonesië (trustvorming, verbinding van bank- en cultuurkapitaal, internationale kapitaal-invoer op grooten schaal).

Het Nederlandsche kapitalisme kan Indonesië als kolonie alleen behouden door de invoer en kapitaalbelegging van andere imperialistische staten toe te laten (Open-deur-politiek).

Ook na de afschaffing van het cultuurstelsel blijft de uitbuiting van Indonesië voor een groot deel berusten op de overblijfselen van het feudalisme -- en de politieke overheersing van Nederland op een bondgenootschap met de nakomelingen van de vroegere feudale heerschende klasse (inlandsche adel en hoofden, beambtenapparaat).

6. De opeenvolgende vormen van de kapitalistische uitbuiting van Indonesië, beteekenen een steeds toenemende druk voor de groote massa der bevolking.

De O.-I. Compagnie vernietigde door haar monopolie de inheemsche handel bijna geheel. Later vernietigde de invoer van Europeesche industriewaren (vooral textiel) de inheemsche nijverheid en handwerk; deze invoer verhindert de ontwikkeling van de kiemen van inheemsche industrie. De invoer van kapitaal op grooten schaal heeft geenszins de strekking, de economische en politieke overheersching te verminderen of te verzachten, integendeel die te verscherpen, door de inheemsche volkshuishouding meer aan het buitenlandsche kapitaal ondergeschikt te maken en op alle natuurlijke hulpbronnen beslag te leggen, waarbij de winsten van de door den kapitaalimport gestichte bedrijven eigendom van de buitenlandsche kapitalisten blijven en slechts ten deele in de koloniën zelf belegd worden (uitvoeroverschot, dat absoluut en relatief in het tijdperk van het imperialisme stijgt).

Het imperialisme gebruikt Indonesië, behalve als afzetgebied voor waren, alleen als leverancier van grondstoffen, die aldaar hoogstens een eerste bewerking ondergaan. Tot dat doel zijn plantages, mijnen, havens, spoorwegen, bevoeiingswerken en eenige hulpindustriën aangelegd, maar het Hollandsche kapitalisme heeft op Indonesië, noch een zware, noch zelfs een lichte (bijv. textiel) industrie geschapen.

7. Voor de groote massa der bevolking beteekent de Nederlandsche overheersching een snel voortschrijdende pauperiseering (vooral op Java). De overgroote meerderheid van de Indonesische bevolking bestaat uit kleinburgerlijke elementen (boeren) die door de ontwikkeling van het imperialisme ten gronde worden gericht.

Het gemiddelde grondbezit neemt af, het aantal landlooze boeren, die zich als koelies moeten verhuren of verhongeren, neemt snel toe. De productie van het voornaamste product van den Indonesischen boer, rijst, gaat zoowel technisch als economisch achteruit.

De vermindering van het gemeenschappelijk grondbezit werkt de pauperiseering van breede lagen der bevolking in de hand.

De woeker ruïneert de arme en middelboeren met toenemende snelheid, de belastingdruk is sinds 1914 nog belangrijk versterkt.

8. De Indonesische maatschappij kent van ouds woeker en handelskapitalisme.

De inheemsche groothandel is sinds lang verdrongen, de kleinhandel is voor een belangrijk deel, maar niet geheel in handen van Chineezen, Arabieren, Japanners etc., hetzelfde is het geval met de woeker, die bovendien voor een belangrijk deel in handen van den staat is (Gouvernements Pandhuizen).

9. De kapitalistische ontwikkeling bevordert ook in het inheemsche bedrijf de productie voor de markt, (plaatselijke markt, maar ook voor de wereldmarkt, rubber, tabak, suiker, kopra etc.) de produktie voor de wereldmarkt is in de laatste tientallen jaren belangrijk gegroeid — staat echter nog verre in omvang bij de productie voor eigen gebruik achter en ontwikkelt zich veel sneller op de buitengewesten, die later gekoloniseerd zijn en waar dus nog niet alle hulpbronnen door het buitenlandsche kapitaal zijn gemonopoliseerd, dan op Java. Loonarbeid is in de dessa van ouds niets onbekends, en zoo ontwikkelt zich in sommige districten een inheemsche *agrarische bourgeoisie*, koelaks, die haar waren voor een groot deel aan Europeesche en Chinese tusschenhandelaars verkoopt en door hen uitgebuit wordt. De ontwikkelingsmogelijkheden zijn voor haar grooter in de buitengewesten, vooral op Sumatra en Borneo, waar zich in het bijzonder in de rubber-districten in aansluiting aan de agrarische, ook een inheemsche handelsbourgeoisie ontwikkelt, dan op Java.

De inlandsche rubber-cultuur, ten deele op primitief kapitalistische wijze gedreven, heeft in de konkurrentie met het buitenlandsche kapitaal van een aanmerkelijk weerstandsvermogen blijk gegeven, ook in tijden van crisis.

10. De politiek van de koloniale regeering gaat er in hare hervormingen op uit, de feudale uitbuiting te moderniseeren (vervanging van arbeids- of leveringsplicht door geldbelasting, konstitutioneele schijnhervormingen als die van den Volksraad, enz.)

In sommige gevallen bevordert zij het ontstaan van inheemsch landbouwkapitalisme, door kredieten etc. (zoo in de eerste jaren van de inlandsche rubbercultuur) maar werkt dit weer tegen, zoodra het een ernstige concurrent voor het imperialistisch bedrijf wordt. (Uitvoerrecht op rubber, verbod van inlandsche suikerfabrieken).

11. Het inheemsche proletariaat bestaat uit de volgende groepen:

1. Arbeiders, werkzaam in de door Westersch kapitaal gedreven ondernemingen (plantages, industriën, verkeer, havens etc.) te schatten op ongeveer 400.000 à 450.000.
2. arbeiders, die alleen tijdens de oogst in de suikerfabrieken werken, ongeveer 900.000.
3. contractkoelies, op de buitengewesten ongeveer 350.000 waarvan ongeveer 20 pct. Chineezen.
4. Arbeiders, in inheemsche dienst (landbouw, kleine industriële bedrijven, huiselijke dienst etc.). Hun aantal is groot, maar moeilijk te schatten.

12. Het buitenlandsche kapitaal is overwegend in landbouw, mijnen en transport belegd. Een eigen industrie (zware industrie, textielindustrie) is in Indonesië niet ontwikkeld; alleen een agrarische en hulpindustrie (suikerfabrieken, reparatiewerkplaatsen en enkele gebruiksartikelen).

Van het in Indonesië belegde kapitaal is ongeveer 70 pct. Nederlandsch en 30 pct. buitenlandsch kapitaal (vooral Engelsch, ook Amerikaansch en Japansch etc.)

II. DE INDONESISCHE REVOLUTIE.

1. Het Nederlandsche kapitalisme kan noch Indonesië vrijwillig de onafhankelijkheid verleen, noch de uitbuiting en de pauperiseering van de meerderheid der bevolking verminderen. Daarom neemt de strijd van de Indonesische volksmassa's noodzakelijk een revolutionairen vorm aan, en kan zij alleen door de revolutionaire omverwerping van het Nederlandsche gezag en de vernietiging van de koloniale staatsmachinerie haar doel bereiken.

2. Het eerste doel van de revolutionaire beweging is de bevrijding van de massa der bevolking van alle overblijfselen van de feudale uitbuitingsvormen, als voorwaarde om de pauperiseering te doen ophouden en het bedrijf van de arme en middelboeren levensvatbaar te maken, waarbij de revolutie niet mag terugschrikken voor een gedeeltelijk aantasten van het buitenlandsch kapitalistische bedrijf, ook als dit een tijdelijke technische achteruitgang zou beteekenen.

De eerste phase van de Indonesische revolutie draagt dus een burgerlijk democratisch karakter.

Daar de overblijfselen van de feudale klasse met het Nederlandsche onderdrukkingsapparaat zijn samengegroeid en de uitbuiting door het buitenlandse kapitaal berust op het handhaven van de resten van het feudalisme, is de agrarische revolutie tegelijk nationale revolutie (voor de onafhankelijkheid van Indonesië), en anti-imperialistische revolutie.

3. Draggers van de revolutionaire beweging in haar eerste stadium zijn de arbeidersklasse en de boeren (diktatuur van arbeiders en boeren) waarbij de arbeidersklasse er naar moet streven, door middel van hare voorhoede, de Communistische Partij, de leiding te nemen en te behouden.

Van de overige klassen der inheemsche maatschappij is de feudale klasse contra-revolutionair, evenals in de meeste gevallen, de woeker-bourgeoisie.

De opkomende agrarische bourgeoisie is in vele opzichten de Nederlandsche overheersching vijandig gezind; zij is tot op zekere hoogte revolutionair gezind, maar met alle inkonsekwentheid en halfheid, die elke kapitalistische klasse kenmerken, zelfs als zij nog revolutionair is. De kapitalistische klasse poogt, in de revolutionaire beweging de leiding te nemen, en deze voor haar eigen doeleinden te gebruiken.

Terwijl het geoorloofd en noodzakelijk is voor het proletariaat met de Indonesische kapitalistische elementen, indien en voor zoover zij revolutionair zijn, tijdelijke bondgenootschappen te sluiten, is het allereerst noodig, dat het proletariaat zich als klasse organiseert, een bondgenootschap sluit met de massa der boeren en den economischen strijd tegen alle uitbuitende klassen, hetzij buitenlandsche of inheemsche voert.

4. De Indonesische revolutie is een onderdeel van den algemeenen strijd van de koloniale volkeren, en vindt als zoodanig bondgenooten in de anti-imperialistische beweging van de andere koloniale landen, in de proletarische diktatuur van de Sowjet-Unie en in het revolutionaire proletariaat van de kapitalistische landen.

Zij gaat, na haar eerste of burgerlijk democratische phase over in de socialistische revolutie, in welke phase de diktatuur van het proletariaat in bondgenootschap met de massa der boeren, het socialisme in de landbouw en in de industrie opbouwt op den grondslag der moderne techniek.

III. DE INDONESISCHE NATIONALE- EN ARBEIDERS- BEWEGING.

Artikel 111 van het Regeerings-Reglement van 1848 behelsde het verbod van iedere politieke vereeniging niet slechts voor Indonesiërs, maar ook voor Europeanen.

Toen in 1906 de decentralisatie-wetgeving de instelling van Locale Raden met zich bracht, liet de afkondiging van de inmiddels aangenomen wijziging van art. 111 op zich wachten, zoodat bijv. de door de regeering wel gewenschte vereeniging „Lokale Belangen” geen rechtspersoonlijkheid krijgen kon.

Het allereerste vereenigingsleven in Indonesië vertoonde zich in de Indo-Europeesche maatschappij, en wel door de oprichting van de Indische Bond (1898), die echter geen politiek karakter dragen mocht.

Bij het ontwaken van het Oosten (overwinning van Japan op Czaren-Rusland 1905) kwamen er echter in den Indischen Bond politieke tendenzen naar voren en de oppositioneële elementen onder leiding van Douwes Dekker constitueerden zich toen achtereenvolgens als „Insulinde” — toen als „Indische

Partij" en daarna als „Nationaal Indische Partij", alles onder bedreiging van art. 111 van het R.-R.

Van deze N.I.P. waren behalve Indo-Europeanen ook een aantal Indonesische intellectueelen lid. De N.I.P. begon in 1913 een felle actie voor de onafhankelijkheid van Indonesië.

Bij gelegenheid van de „Onafhankelijkheidsfeesten" (1813—1913) schreef Suwardi zijn felle brochure „Als ik Nederlander was...", waarin hij het lompe en tevens gewaagde aan den kaak stelde, om in het overheerschte Indonesië Neerlands onafhankelijkheid te vieren.

Dientengevolge werden de drie meest geduchte voormannen der N.I.P. — Suwardi, Douwes Dekker en Dr. Tjipto Mangukusumo geïnterneerd, maar hun werd toegestaan, zich buitenlandsch te begeven. Na den oorlog is hun verlof verleend, zich weer in Indonesië te vestigen. Aan Dr. Tjipto, die verdere actie voerde in de Vorstenlanden, werd nadien Bandoeng als plaats van interneering aangewezen. Na den opstand eind 1926—begin 1927 werd hij in verband met beweerde bemoeiing met een complot onder Indonesische militairen, op het eilandje Banda geïnterneerd.

In 1923 is de N.I.P. opgeheven. Inmiddels was het Indo-Europeesch verbond — uitsluitend uit Indo-Europeanen bestaande — opgericht. De I.E.V. staat onder uiterst reactionaire leiding, speelt een beteekenende rol in den in 1916 opgerichten Volksraad en in de Lokale Raden en is met de P.E.P. (Politiek-Economische Bond), de Ind. Soc.-Dem. Partij en andere „Volksraadpartijen" een onontbeerlijk werktuig tot handhaving van de imperialistische overheersching.

De eerste vorm van zelfstandige politieke organisatie van Indonesiërs is Boedi Utomo, in 1908 opgericht door afgestudeerde leerlingen des Stovia (School tot opleiding van Inlandsche Artsen), toenmaals de enig middelbare onderwijs-inrichting in Indonesië, die op eenigszins behoorlijk peil stond. B. O. nam weldra het meerendeel der inheemsche intellectueelen op Java in zich op. Opgericht als culturele vereeniging tot behartiging van onderwijsbelangen, strijd tegen volksondeugden enz., besloot B. O. op een in 1914 gehouden vergadering te Semarang de regeering in den moeilijken oorlogstijd te ondersteunen en voerde ook de actie voor „Indië Weerbaar" mee. Vooral na het schenden der in de Novemberdagen 1918 afgelegde regeeringsbelofte, ontwikkelde zich ook in B. O. een oppositie die zich op het „Non-coöperation"- (geen samenwerking) standpunt stelde.

In 1910 werd door enkele handeldrijvende hadji's in het Puitenzorgsche de Sarikat Dagang Islam opgericht (Islamitische Handelsvereeniging). Het voorbeeld vond navolging in het Solosche en weldra ook elders en uit de zoo ontstane lokale organisaties is de Sarikat Islam verzezen. Nog in de op 20 Januari 1917 in den stadstuin te Soerabaja gehouden S. I.-vergadering, waaraan 10.000 personen deelnamen, onder welke afgevaardigden die 80.000 leden vertegenwoordigden, ontkende de voorzitter Tjokro Aminoto, het politieke karakter der S. I., klaarblijkelijk indachtig aan het bovenvermelde art. 111 R.-R. Ook ontkende hij dat tusschen de S. I. en de I. P. ook maar het minste verband bestond. Op bedoelde vergadering werd een program aangenomen, dat o.a. behelsde: „Men zou zich onthouden van alles wat het karakter zou dragen van verzet tegen de regeering". Tjokro ging zoover te beweren, dat de „boemipoetra (kinderen des lands) zich tevreden gevoelden onder de Hollandsche bestuur, maar dat bij een deel van het B. S. (binnenlandsch bestuur) wanbegrip heerschte met betrekking tot de S. I.

Op het S. I. congres te Bandoeng in 1916 waren meer dan 400.000 leden vertegenwoordigd. Omstreeks dien tijd vindt men zelfs een ledental van 800.000 opgegeven. (Batavia 42.000, Soerabaja 25.000, Semarang 22.000).

De „Centrale S. I.” kreeg geen rechtspersoonlijkheid, wel de afzonderlijke afdelingen, dit om landelijke organisatie en actie te keer te gaan en den massalen invloed te weren. Bovendien gelukte het de regeering door middel van haar adviseur Dr. Rinkes, de „Centrale S. I.” aan den leiband te krijgen.

De economische actie der centrale leiding der S. I. beperkte zich tot bemoeiingen tot het oprichten van verbruiks-coöperaties (die alle mislukten) en tot propaganda tot het verdringen van den Chineeschen tusschenhandel.

In meerdere afdelingen echter werkte de stuwende kracht van de massa, o.a. in de centra — vooral in Semarang — en op de particuliere landerijen, waar leden der S. I. deels met, deels tegen den wil der plaatselijke leiding, af en toe tot daadwerkelijk verzet overgingen.

Vooral te Semarang deed de communistische invloed zich gelden. De P.K.I. (Ind. Komm. Partij) is ontstaan uit de I.S.D.V. (Indische Soc.-Dem. Ver.), die in 1913 werd opgericht. Het jaarverslag over 1915 vermeldt een ledenaantal van 134. Dit waren voor een groot deel Europeanen.

Tijdens deze periode, waarin zich een inheemsch politiek leven ging ontwikkelen, was op initiatief van een aantal in Indonesië aanwezige Europeanen de Indische sociaal-democratische vereeniging gesticht, met het aanvankelijk doel een schakel te vormen tusschen de S.D.A.P. in Holland en de Indonesische volksbeweging.

De radicalisering der arbeiders en boeren tijdens de oorlogsjaren leidde in de N.I.P. en in de I.S.D.V. tot een partijstrijd tusschen linksche en kleinburgerlijke elementen. In de I.S.D.V. heeft dit tengevolge gehad, dat de rechtschen zich afscheiden en een afzonderlijke groep vormden als afdeling „India” van de S.D.A.P. Hun invloed bleef steeds onbetekenend, hun optreden bestond in hoofdzaak in het aanvallen van de communistische beweging en steun te verlenen aan de imperialisten.

De I.S.D.V. heeft, na zich van de rechtsche elementen ontdaan te hebben, zich later omgevormd tot de „Partei Kommunist Indonesia”.

Na het uittreden der sociaal-democraten, die eerst een afdeling „Indië” der S.D.A.P. vormden, die later I.S.D.P. (Ind. Soc.-Dem. Partij) werd, kregen de overgebleven kommunisten meer en meer vat op de massa. De I.S.D.V. werd toen P.K.I., De centrale leiding der S. I., beducht voor den invloed der P.K.I., verbood voor haar leden het lidmaatschap van elke andere politieke partij (de partij-discipline).

Een aantal oppositioneële afdelingen der S.I. constitueerden zich als S.I.-Merah (Roodé S.I.) en daaruit ontstond na de scheuring de Sarikat Rajat. („Rajat” is „Volk”). Naarmate de S.R. groeide, verloor de S.I. aan invloed, en in de jaren, die aan den opstand vooraf gingen, leidde de S.I. een schijnbestaan. In de leiding meer dan in de S.I. zelve, doet zich pan-islamitische invloed gelden. Na het neerslaan der communistische beweging, was er eenige opleving te constateeren. Na de externeering van de weinige Europeanen (Nederlanders) die deel uitmaakten van de leiding der P.K.I. en de externeering en later interneering van tal van Indonesische leiders, voerde de P.K.I. haar actie bijna uitsluitend illegaal. Ook de Sarikat Rajat en de Roodé Vakvereeningen (V.S.T.P., Sarikat, Postel, Havenarbeidersbond) hadden in bijna even erge mate vervolgingen te doorstaan.

Tegelijk met de nationale volksbeweging ontwikkelde zich ook de inheemsche vakbeweging. De bestaande vakbonden van Europeanen, hebben een uitgesproken reformistisch karakter en zijn nooit anders geweest dan hulporganen van het imperialisme.

De vakorganisaties van inheemsche arbeiders, hadden daarentegen een revolutionair karakter en werden door de bourgeoisie op de heftigste wijze bestreden. Zij sloten zich aan bij de R.V.I.

Tijdens de spoorwegstaking in 1923 werd, door middel van geweld de vakorganisatie der spoor- en trammannen vernietigd. Dit was een der beste organisaties, die bij de 2000 leden telde; 80 pct. van het tractie-personeel was georganiseerd. De vakcentrale van inheemsche vakbonden telde in 1922 ongeveer 50.000 leden. Deze vakcentrale, die nagenoeg geheel onder invloed en leiding stond van de P.K.I., werd door het gewelddadig ingrijpen der regeering geheel vernietigd.

DE INHEEMSCHE VOLKSBEWEGING TEGEN HET NEDERLANDSCHE IMPERIALISME.

De ongehoorde uitbuiting, de belastingdruk en de onderdrukking van alle zelfstandige politieke activiteit gedurende de regeering van Fock (1921—1926) leidden tot de opstanden op Java en Sumatra (December 1926, Januari 1927), onder communistische leiding.

De opstanden werden neergeslagen en de scherpste maatregelen tegen alle revolutionaire elementen in toepassing gebracht (doodstraf, Digoelkamp, enz.) Terwijl de invloed van de illegale Communistische Partij zich sindsdien telkens in verschillende acties doet gevoelen, ontwikkelt zich opnieuw een legale nationale beweging, in den vorm van een federatie (P.P.P.K.I.), waartoe o.a. de P(artei) N(ational) I(ndonesia) en de Sarikat Islam behooren. Deze partijen, wier leiders de ideologen van de ontstaande nationale bourgeoisie zijn, streven naar een onafhankelijk Indonesië onder burgerlijke leiding. Zij trachten invloed te verkrijgen onder de massa der boeren en het initiatief te nemen tot de oprichting van vakverenigingen onder nationaal burgerlijke leiding. Daarnaast trachten sommige vertegenwoordigers van kapitalistische groepen met de koloniale regeering samen te werken (leden van den Volksraad, propaganda van Djajadiningrat voor den inlandschen middenstand enz.).

De Nederlandsche koloniale regeering onderdrukt iedere beweging voor nationale zelfstandigheid of tegen de economische uitbuiting, doch tracht tegelijkertijd een deel van de Indonesische bourgeoisie en van de Indonesische intellectueelen te corrumpeeren door schijn-hervormingen (wijzigingen van de poenale sanctie, inheemsche meerderheid in den Volksraad, benoeming van inheemsche intellectueelen tot beamtten, verandering van belastingen in natura in geldbelastingen, enz. Tegenover de regeering-De Graeff ontwikkelde zich een reactionair-kapitalistische oppositie, die uitsluitend op de feudale elementen wil steunen (Colijn, Elout), iedere hervorming afwijst en elke uiting van oppositie, hoe gematigd ook, wil onderdrukken. Op grond van de overtuiging, dat de op het corrumpeeren der nationalistische beweging gerichte politiek fiasco heeft geleden, gaat het regime-De Graeff meer en meer over tot het in toepassing brengen van het door de reactionaire oppositie voorgestane geweld tegen de nationalistische beweging (verbod van het vergaderen voor de P.N.I., arrestatie van haar leiders en in den laatsten tijd zelfs massa-arrestaties).

Anderzijds maakt de regeering gebruik van de diensten der sociaal-democratie in Indonesië en Nederland, om deelen van de Indonesische volksbeweging te corrumpeeren (Stokvis en Middendorp in den Volksraad, Muhlenfeld als directeur Binnenlandsch Bestuur, Hadji Salim als vertegenwoordiger van het N.V.V. en van de regeering te Genève enz.).

IV. DE TAAK VAN DE C. P. HOLLAND.

De Communistische Partij van Holland erkent het onvoorwaardelijke recht van het Indonesische volk, op onmiddellijke en volledige onafhankelijkheid. Het is haar taak:

- a. onder het Nederlandsche proletariaat het begrip voor dit recht en voor de noodzakelijkheid van een bondgenootschap tusschen de Nederlandsche arbeiders en de Indonesische onderdrukte volksmassa's te wekken;
- b. practisch en krachtdadig de revolutionaire beweging van de Indonesische volksmassa's en de actie van de Communistische Partij van Indonesië te ondersteunen.
- c. te strijden voor het volgende program van onmiddellijke eischen, die strekken tot versterking van de Indonesische volksmassa's in hun strijd tegen het Nederlandsche imperialisme:

(ONTWERP-THESEN VAN HET PRESIDIUUM DER C. P. H.)

1. Volledige en onmiddellijke onafhankelijkheid voor Indonesië en andere overzeesche gewesten.
2. Terugroeping van alle Europeesche strijdkrachten.
3. Onmiddellijke invoering van het volledig recht van vereeniging en vergadering, demonstratie en staking, vrijheid van drukpers, opheffing van alle uitzonderings-bepalingen tegen de revolutionaire en nationale volksbeweging, en van alle bijzondere wetgeving tegen de Indonesische arbeiders (poenale sanctie).
4. Algeheele onmiddellijke politieke amnestie, opheffing van alle interneringsbesluiten.
5. Afschaffing van de doodstraf en alle andere lichamelijke straffen.
6. Verbod van iederen — hetzij rechtstreekschen dan wel zijdelingschen — dwang tot verhuur van gronden door de inheemsche bevolking aan ondernemingen van het Westersche kapitaal.
7. Onmiddellijke afschaffing van het instituut der particuliere landerijen, zonder schadeloosstelling van de landheeren, en beschikbaarstelling van den bodem aan de inheemsche bevolking.
8. Invoering van algemeen kosteloos openbaar onderwijs.
9. Grondige verbetering van de volkswoningbouw en andere maatregelen tot bevordering van de volksgezondheid.
10. Doorovering van een maximum 8-uren dag (45-urige werkweek), met dien verstande, dat de bestaande kortere arbeidsduur gehandhaafd blijft en van den 6-urigen-werkdag in de mijnen en in de voor de gezondheid schadelijke bedrijven. Verbod van nachtarbeid voor kinderen, verbod van loonarbeid

voor kinderen beneden 14 jaar en voor vrouwen, gedurende 6 weken voor en na de bevalling, met behoud van het volle loon, en met het recht, weder te werk gesteld te worden.

De C. P. H. moet het werk van de Hollandsche Sectie der Liga tegen Imperialisme en Koloniale Onderdrukking, waaraan ook de vertegenwoordiger der P.P.P.K.I. in Holland, de Perhimpoenan Indonesia, deelneemt, ondersteunen.

Bij haar samenwerking met de burgerlijk-nationale partijen van Indonesia volgt de C. P. H. het richtsnoer, gegeven in het program van de Communistische Internationale:

„Tijdelijke compromissen met de nationale bourgeoisie zijn slechts toelaatbaar, voor zoover deze de revolutionaire aansluiting van arbeiders en boeren niet belemmert en werkelijk strijd voert tegen het imperialisme.”

De taak van de Hollandsche Kommunistische Partij tegenover Indonesië.

(THESEN VAN HET EKKI DER COMM. INTERNATIONALE).

I.

De milliarden-winsten die de Hollandsche bourgeoisie uit Indonesië verkreeg, hebben een sterke, in vele opzichten gekorrumpeerde arbeiders-aristokratie geschapen, wier reformistische en sociaal-imperialistische ideologie breede arbeiders-massa's heeft beïnvloed. In Holland, dat niet direkt aan den wereldoorlog deelnam, en waar de stabilisatie van het kapitalisme, dank zij de extrawinst uit de koloniën, in de jaren 1923—1927 betrekkelijk vaststond, konden de pacifistische en democratische illusies niet alleen onder de kleinburgers en de breede massa's van de arbeiders, maar ook in zekere kringen van revolutionaire arbeiders, een taai leven behouden. Dit leidde er toe, dat deelen van de partijleiding en van de leden van de Kommunistische Partij van Holland telkens weer onder de invloed van de sociaal-demokratie kwamen. Onderwijl voerde het feit dat het in Holland totnogtoe niet tot revolutionaire massastrijd gekomen is, er toe dat de partij, die in het eigen land geen revolutionaire ervaring vergaarde, de revolutionaire ontwikkeling in Indonesië onderschatte en passief bleef tegenover de gebeurtenissen in Indonesië.

Nadat de oude opportunistische partijleiding, niet het minst wegens haar misdadige passiviteit tegenover Indonesië, door het ingrijpen van de Exekutieve verwijderd was, verbeterde zich de toestand in dezen zin, dat de partij in de jaren 1925 en 1926 een energieke campagne tegen de toenemende terreur in Indonesië voerde. Toch moet vastgesteld worden, dat ook de nieuwe partijleiding zich met de problemen van de Indonesische beweging niet ernstig bezig hield, noch een politieke en praktische hulp organiseerde. Deze onderschatting van de revolutionaire ontwikkeling in Indonesië leidde er toe dat de Kommunistische Partij van Holland door de November-opstand in 1926 volkomen verrast werd en in het begin in haar pers de opstand een door de regeering uitgelokte putsch noemde. Wel korrigeerde de partij deze zware fout, maar deze zelfcritiek leidde er niet toe, dat de partij zich nu diepgaand met de Indonesische vraagstukken ging bezig houden, de beslissende beteekenis van de opstand voor de verdere ontwikkeling van de nationaal-revolutionaire beweging ontleedde en dat ging doen, waartoe de Komintern haar ook na den opstand herhaaldelijk opriep: haar volle kracht te koncentreeren op de praktische ondersteuning van de nu tot volledige illegaliteit veroordeelde en scherp

vervolgde Indonesische kameraden. De partij voerde wel campagnes tegen de bloedige terreur in Indonesië, tegen de Hollandsche sociaal-fascisten die beulsdiensten bewijzen aan deze terreur, en tegen de mishandeling van de duizenden revolutionaire strijders in de kerkers en de interneringskampen. Maar het gelukte haar niet, een massa-beweging tegen deze terreur tot stand te brengen. De partij werkte niet voor de ontwikkeling van de Hollandsche anti-imperialistische Liga tot een massa-organisatie. Tot nu toe werkte zij in de Liga, alsof dit een leiders-organisatie was, waarin nationaal-reformisten, „linksche” sociaal-fascisten, anarchisten en renegaten van de Wijnkoopgroep kunnen optreden, inplaats dat zij van de Liga een werkelijk strijdvaardige massa-organisatie van de Hollandsche arbeiders en kleine boeren heeft gemaakt, waar deze anti-revolutionaire groepjes ontmaskerd moeten worden, zelfs als zij zich bij haar aansluiten. Karakteristiek voor de weinige ernst van de K.P.H. tegenover de Indonesische revolutionaire beweging, is het feit dat hoewel in het schrijven van het sekretariaat van het E.K.K.I., na het tiende plenum, de fouten van de partij werden gekritiseerd en hare plichten uiteengezet, deze vraag in de partij-diskussie nauwelijks besproken is, en dat de thesen van het presidium (in de „Communist” van Oktober 1929) waarin geen zelfkritiek voorkomt, eveneens door geen diskussie gevolgd zijn.

Deze thesen zijn een vooruitgang, in dezen zin, dat de partij voor het eerst poogt, de toestand in Indonesië te ontleden en de taak van de nationaal-demokratische revolutie te bepalen. Hoewel de thesen eens vooral breken met de oude opvatting van de partij, alsof er in Indonesië geen differentiatie van klassen zou zijn, en wijzen op de beteekenis van de agrarische revolutie, hebben zij toch twee fundamentele fouten: 1. de toestand van de boeren wordt niet voldoende diepgaand onderzocht en de taak en de leuzen van de agrarische revolutie niet vastgesteld. 2. de beslissende rol van den opstand van 1926—1927 voor de verdere ontwikkeling van de revolutionaire beweging wordt niet begrepen en tengevolge daarvan wordt de revolutionaire gezindheid van de inheemsche bourgeoisie overschat. Het feit, dat de leiders van de Sarekat Islam, Boedi Oetomo, de studiekлуб te Soerabaja, naar het kamp van de reactie zijn afgetrokken en dat de meerderheid van de leiders van de Partai Nationaal Indonesia en van de Perhimpunan Indonesia een bondgenootschap heeft gesloten met de reaktionaire leiding van de P.P.P.K.I., die zich steeds meer tegen de revolutionaire arbeidersbeweging ging richten, werd overzien. Tengevolge daarvan maakte de partij de zware fout, dat zij het verraad van de „linksche” nationalistten ten opzichte van de Indonesische revolutie niet openlijk gebrandmerkt heeft. Zij kritiseerde niet openlijk de scheuringspogingen van Hatta in de Liga, zijn trachten, een nieuw verbond van nationalistische verenigingen te vestigen. Zij bleef eveneens zwijgen over de aaneensluiting van Hatta en andere leden van de Perhimpunan met den regeeringsspion Hadji Salim en met de Hollandsche „linksche” sociaal-fascisten.

De partij zweeg eveneens bij de laatste manoeuvre van Hatta, bij zijn gepraat over „de onafhankelijkheid van Indonesië onder de

technische controle en met de hulp van de Hollanders", waarmee hij zijn overgang in het kamp van de imperialisten zoekt te bedekken. Dit verzuim van de K.P.H. heeft ertoe bijgedragen de autoriteit van deze verraderlijke „linksche" nationalisten in Indonesië te verhoogen.

Na het koloniale kongres van de S.D.A.P. en de jongste gebeurtenissen in Indonesië moest het voor iedere kommunist duidelijk zijn, dat thans in Indonesië een eenheidsfront in vorming is van de imperialistische regeering, de „linksche" en rechtsche sociaalfascisten tot aan de „linksche" nationalist en de renegatengroep van Wijnkoop, tegen de revolutionaire massa's van arbeiders en boeren.

II.

Indonesië is in de eerste plaats een landbouwkolonie, die grondstoffen en bewerkte tropische produkten van hooge waarde voor de wereldmarkt levert, maar waar niet slechts de produktie van produktiemiddelen volkomen ontbreekt, maar ook de lichte industrie niet tot ontwikkeling gekomen is.

Een kenmerk van de economische structuur is het zeer geconcentreerde vreemde kapitaal en het sterk ontwikkelde staatskapitalisme, beide steunend op de koloniale slavernij, de scherpste uitbuiting en onderdrukking van de inheemsche massa's en de resten van het feudalisme.

De snelle groei van het vreemde kapitaal, het hooge technische peil van de produktie van grondstoffen en van de suikerindustrie en van de groote plantages, benevens de toepassing van een soort slavernij (kontraktkoelies, „heerendiensten") leidden tot den ondergang, de verarming en de proletarisering van de massa's der boeren en kleinburgers. Aan de andere kant leidde deze ontwikkeling tot een differentiatie binnen de inheemsche bevolking. Op Java en Sumatra ontwikkelde zich in de buurt van de steden, in de gebieden van de suikercultuur op Java, en van de produktie van kopra, koffie en peper op Java en de buitengewesten, een inheemsch kapitalistisch landbouwbedrijf. Tegelijk leidde de buitengewoon snelle ontwikkeling van de inheemsche rubberproduktie op Sumatra en Borneo tot een ver-gaande differentiatie van de bevolking dezer gebieden. Hand in hand daarmee vormde zich op Java en de buitengewesten naast de feudale vorsten en de klasse der grondbezitters en naast de Chineesche en Arabische handelsbourgeoisie, ook inheemsch handelskapitaal. Een inheemsche industriele bourgeoisie begint zich op den grondslag van de inheemsche bedrijven en de kapitalistische manufakturen te ontwikkelen. Deze klassen vormen de direkte sociale steunpunten van het Hollandsche imperialisme. Tegelijk met de ontwikkeling van de binnenlandsche markt en de verbreiding van de produktie voor den verkoop, met het verval van de dorpsgemeente in vele gebieden, met het tot paupers worden van miljoenen boeren en hun verandering in arbeiders, kontraktkoelies, seizoenarbeiders, in de fabrieken, havens, mijnen, op de suikerplantages etc., ontstaat in het dorp, ondanks alle feudale en halffeudale hinderpalen, ondanks

de verandering van de dorpsgemeente en hare instellingen in mid-
deelen tot onderdrukking en uitbuiting door het imperialisme, een
laag van welgestelde boeren. Deze hebben zich door uitbuiting
van loonarbeiders, woeker, pacht en handel een sterke economische
positie in het dorp verschaft.

Het staatskapitalisme, dat zich ontwikkeld heeft op de resten
van het handelsmonopolie van de Oost-Indische kompagnie en het
„kultuurstelsel” van de jaren 1830—1870, is in de laatste tientallen
jaren zeer toegenomen en vormt een van de grondpijlers van het
Hollandsche imperialisme. Zoo groeit de Hollandsche staat met het
privaat-kapitaal aaneen en houdt daarmee een hefboom in handen
om de stroom van niet-Hollandsch kapitaal te regelen (staats-
grondeigendom, concessies, lange pachtkontrakten).

Aan de andere kant echter is het Hollandsche imperialisme,
militair en economisch zwak als het is, en dat het koloniale
monopolie in Indonesië nog slechts in handen houdt, doordat de
problemen van de Stille Oceaan nog niet door een oorlog opgelost
zijn, gedwongen te laveeren tusschen het Engelsche en het Ameri-
kaansche, en ook tusschen het Fransche en Japansche imperialisme,
hun een deel van de extrawinst af te staan en hun concessies te
verleenen. Daarom is het Hollandsche imperialisme gedwongen,
zich in Indonesië als voorstander van den „vrijhandel” voor te doen
en een politiek van de „open deur” te voeren. Tengevolge daarvan
wordt het opkomen van een inheemsche industrie nog sterker
geremd en het inheemsche handwerk nog sneller te gronde gericht.
Door middel van zijn bank- en kredietinstellingen en zijn monopoli-
es dringt de Hollandsche staat in het geheele leven van de
inheemsche bevolking door, terwijl hij, door in zijn produktie- en
administratief apparaat deelen van de bevolking te betrekken, zich
een vaste steun onder die bevolking tracht te scheppen.

De eeuwenlange ervaring van de Hollandsche koloniale heer-
schappij heeft geleid tot een geraffineerd stelsel van onderdrukking
van de inheemsche massa's, waarbij niet in de eerste plaats de
Hollander, maar zijn inheemsche agent, voor de massa's verschijnt
als de direkte belichaming van de onderdrukking en de uitoefening
van de macht. Het geheele apparaat van de administratie, van
boven tot onder — met uitzondering van de bovenste leiding en de
hoogere technici — bestaat uit inheemschen. Te beginnen met de
feudale vorsten en regenten, tot aan het dorps hoofd (loerah) en
zijn helpers toe, de tienduizenden beambten, de ambtenaren van de
staatsbedrijven en monopolies, de soldaten en onder-officieren van
het leger, de gendarmerie, de politie, de opzichters in de fabrieken
en de mandoers op de plantages — altijd ziet de Indonesische
arbeider en de boer in de eerste plaats inheemschen als zijn direkte
onderdrukkers en pijnigers tegenover zich.

Het Hollandsche imperialisme heeft zich op deze wijze een wel-
gestelde bovenlaag gevormd, van wier medewerking het gebruik
wil maken om naast de Arabische en Chineesche bourgeoisie, ook
de pas ontstaande inheemsche bourgeoisie, het beter gesitueerde
kleinburgerdom en de uitbuitende lagen van het volk aan te trekken,
hoewel er tusschen het Hollandsche imperialisme en deze lagen

van het dorp scherpe tegenstellingen bestaan. (Rubberproductie, belastingen, landhonger enz.) Hierbij geniet het imperialisme de toegewijde medewerking van de Nederlandsche sociaal-democratie, die de kleine hervormingen van de regeering opblaast tot „stappen voor de industrialiseering van Indonesië” en tracht de leiders van de kleinburgerlijk-nationalistische partijen, die tot deze bovenlaag behoren, voor een samenwerking met de Nederlandsche regeering te winnen.

De opstand van de jaren 1926—1927 was beslissend voor de verdere ontwikkeling van deze partijen. Hij toonde, hoever de splitsing in klassen van de inheemsche bevolking reeds was gevorderd en de volledige overgang van de kapitalistische lagen naar het Nederlandsche imperialisme; hij toonde voorts de kontra-revolutionaire instelling van de burgerlijke nationalistien en hunne organisaties. De ontwikkeling na den opstand toonde duidelijk, dat zoowel deze oude nationalistische organisaties (Sarekat Islam, Boedi Oetomo enz.) als de nieuwe (P.N.I., P.P.P.K.I.) direct of indirekt (door hun vakvereeningen, in de regeeringskommissies, door bemiddeling van de sociaal-demokratie) tot samenwerking met de regeering bereid waren of tegen de arbeidersbeweging optraden. Toen in het midden van het jaar 1928 de bloedig neergeslagen arbeidersbeweging zich weer trachtte te verheffen en de onafhankelijke vakvereeningen opgericht werden, waren het de vertegenwoordigers van de Sarekat Islam en de nationalistische vereeningen, die door hun lasterkampagne en hun weigering, met deze vakvereeningen samen te werken, de vernietigingsmaatregelen van de regeering tegen de zich herstellende klasse-organisaties van het proletariaat vergemakkelijkten en na hare vernietiging en de interneering van hare leiders in het Digoelkamp, geen vinger uitstaken tegen deze maatregelen van terreur, en bovendien van deze terreur gebruik maakten om onder bescherming daarvan hun posities in de arbeiders- en boerenbeweging te versterken.

De jonge Indonesische bourgeoisie en de welgestelde lagen van het kleinburgerdom hebben de nationale revolutie verraden, bang gemaakt door de Indonesische opstanden, die door de kommunisten geleid werden, en door de Chineesche revolutie, toen het tot de eerste openlijke strijd met de imperialisten kwam. Draggers van de nationaal-revolutionaire beweging en voltrekkers van de nationaal-revolutionaire revolutie kunnen van nu af aan in Indonesië slechts de arbeiders- en boerenmassa's zijn, en deze revolutie kan slechts met een overwinning eindigen als zij onder de iciding van het proletariaat verloopt.

De meerderheid van deze aarzelende „linksche” leiders van de Party Nationaal Indonesia, heeft zich tengevolge van de sinds het begin van dit jaar verscherpte druk en terreur van de imperialistische regeering, praktisch aan de leiding van de verraderlijke reformistische leiders van de P.P.P.K.I. onderworpen.

De economische crisis, die begonnen is met een scherpe daling van de prijzen der exportprodukten (suiker, rubber, thee, tin, enz.) de misoogst en de hongersnood in vele gebieden en de invloed van de revolutionaire ontwikkeling in Britsch Indië leidden in het

afgelopen jaar tot een herleving van de arbeidersbeweging en de nationale beweging in Indonesië; de onafhankelijke vakverenigingen, die in Juli 1928 gesticht werden, konden in de eerste helft van 1929 hun invloed sterk vergrooten — de PNI won duizenden nieuwe leden en hield sterk bezochte massa-vergaderingen, en de rechtsche nationalisten, die de nationale beweging beheerschen, trachtten deze herleving voor zichzelf te gebruiken door een druk op de regeering uit te oefenen, opdat zij hun overeenkomst met de imperialistische regeering op gunstiger voorwaarden kunnen afsluiten (de houding van Dr Soetomo, de reis van Hadji Salim naar Genève, de Bank Nationaal Indonesia, enz.).

De koloniale regeering, die reeds in Juli 1929 de onafhankelijke vakverenigingen onderdrukte, sloeg daarop een groote slag tegen de radicaal-doende leiding van de PNI met het doel, den overgang der kleinburgerlijke leiders naar het kamp der contra-revolutie te verhaasten.

Het scherpe optreden van de regeering bracht haar dadelijk successen in den zin, dat: 1. de leiding van de legale nationale beweging thans onbestreden in de handen van de rechtsch nationalisten ligt; 2. dat de gevangen genomen leiders van de PNI reeds van te voren verklaard hebben, afzijdig van elke revolutionaire werkzaamheid te staan; 3. dat de vooraanstaande leiders van de PNI, zooals Soekarno, in een oproep de leden van de PNI verzocht hebben, iedere werkzaamheid van de partij onder de massa's tijdens het regeerings-onderzoek te staken.

De Hollandsche sociaal-democratie, wier vertegenwoordigers in de hoogste regeeringsposten benoemd werden (Muhlenfeld, Middendorp, van Gelderen, enz.) oriënteert zich niet slechts, evenals de imperialistische regeering, op het korrumpereen van de Indonesische bourgeoisie, maar zij steunt actief deze corruptie-politiek van de Hollandsche bourgeoisie en haar terreur tegen de revolutionaire lagen van de Indonesische bevolking en bereidt in Holland en Indonesië deze politiek voor (houding van de S.D.A.P. en der reformistische vakverenigingen tijdens en na den opstand, het optreden van de Indonesische „specialisten” Stokvis, van der Poll, Vleming, van Gelderen, Middendorp enz., de sabotage door de sociaal-democratie in de campagne voor de amnestie, de ophitsing der „linksche” sociaal-fascisten tegen de anti-imperialistische Liga, enz.)

De snelle ontwikkeling van de nationaal-revolutionaire beweging in een aantal koloniën, vooral de scherpe groei van de revolutionaire crisis in Indië, heeft ook in Indonesië een steeds grootere invloed. Op grond van de ervaring van het Engelsche imperialisme, waar het sociaal-fascisme met zijn gepraat over de „dominion-rechten” de Indische bourgeoisie geholpen heeft de voortschrijdende nationale revolutie te verraden, en wegens de groote zwakheid van het Hollandsche imperialisme, vergeleken met het Engelsche, voeren de Hollandsche sociaal-fascisten tegenover de Indonesische bourgeoisie een nog meer „linksche” koers en beloven voor de toekomst de „volle onafhankelijkheid” (nieuw koloniaal program van de S.D.A.P.).

De Communistische Partij van Holland moet deze nieuwe manoeuvre van de Hollandsche sociaal-fascisten onverbiddelijk ontmaskeren. De Hollandsche sociaal-fascisten gaan in feite hand in hand met de zwartste reactie in Indonesië en nemen onder leiding van het Hollandsche imperialisme, deel aan het neerslaan van elke uitdrukking van ontevredenheid van de onderdrukte massa's van Indonesië tegen de bloedige koloniale heerschappij.

III.

Deze ontwikkeling stelt de Kommunistische Partij van Holland voor de taak, haar volle kracht te concentreeren op de politieke en praktische steun aan de K. P. van Indonesië, de voorhoede van de Indonesische revolutie, van de arbeiders- en boerenmassa's. Deze taak wordt des te gewichtiger, omdat de crisis in Indonesië zich steeds meer verscherpt en tot een crisis van de kapitalistische stabilisatie in Indonesië en tot de algemeene crisis van de Hollandsche koloniale heerschappij wordt. De scherpe daling van de prijzen voor suiker en tin vermindert de extra-winst van de Hollandsche bourgeoisie en bevordert de gisting in Indonesië. De Amerikaansche crisis heeft tot een ongekeerde prijsdaling van de rubber gevoerd en ruïneert niet alleen de bedrijven van de inheemse koelaken, maar ook de aan de imperialisten toebehoorende plantages. De daling van de prijs van thee en alle andere koloniale producten bij gelijktijdige misoogst van rijst en hongersnood, maakt de crisis van den landbouw algemeen en daarmee de gisting onder de groote massa van de boeren steeds sterker. De crisis van overproductie bemachtigt zich ook van de mijnbouw. Dit beteekent, dat Indonesië niet slechts als leverancier van grondstoffen, maar ook als afzetgebied en gebied voor kapitaal-export tot een krisishaard wordt. De partij moet haar geheele arbeid er naar richten, dat de crisis in Indonesië de rijpende crisis in Holland verscherpen zal. De strijd van de Hollandsche arbeidersklasse kan en zal gelijk loopen met de groei van de nationaal-revolutionaire beweging in Indonesië. De koloniale arbeid van de K.P.H. krijgt in deze situatie een bijzondere beteekenis. Deze arbeid omvat het volgende:

1. De direkte steun aan de K. P. van Indonesië.
2. De directe steun aan de Indonesische beweging door voortdurende massa-kampagnes in Holland voor de onafhankelijkheid van Indonesië, tegen den terreur, voor de politieke amnestie, enz.
3. Het geheele bedrijfswerk van de partij moet nauw met deze campagne verbonden zijn.
4. Het gebruik van de parlementaire tribune in Holland om de leuzen van de Indonesische revolutie populair te maken.
5. De uitbouw van de Hollandsche sekte van de anti-imperialistische liga tot een massa-organisatie van arbeiders en kleine boeren.

De Kommunistische Partij van Holland moet er alles op zetten, om de Hollandsche arbeiders mobiel te maken voor den massalen strijd voor de leuzen en eischen van de Indonesische revolutie.

ALGEMEEN POLITIEKE LEUZEN ZIJN:

1. Dadelijke onafhankelijkheid van Indonesië.
2. Bewapening van de arbeiders en boeren.
3. Konfiscatie van alle groote bedrijven en ondernemingen van de Hollandsche en andere imperialisten.
4. Voor den gemeenschappelijken strijd van de Javaansche en Chineesche arbeiders!

VOOR DE ARBEIDERS:

1. Zeven-uren-dag.
2. Afschaffing van alle gedwongen diensten en gedwongen overeenkomsten.
3. Gelijk loon voor gelijk werk.

LEUZEN VAN DE AGRARISCHE REVOLUTIE.

1. De stichting van revolutionaire boeren-komitees in het dorp. Inbeslagneming van het grootgrondbezit, van het bezit van de vorsten en de „partikuliere landerijen”, door de boeren, en verdeling van deze grond door deze komitees onder de boeren.
2. Nationaliseering van de grond en de bevoeiingswerken door de revolutionaire regeering na de overwinning van de revolutie.
3. Annuleering van de schulden der boeren aan de woekeraars en onteigening van de woekeraars.
4. Afschaffing van de erfpacht van de kapitalistische ondernemingen en overgave van deze grond aan de revolutionaire regeering.
5. Weigering, de landrente en de belastingen te betalen.

GEDEELTELIJKE EISCHEN.

1. Verwijdering van alle bezettingstroepen.
2. Algemeene amnestie.
3. Afschaffing van de doodstraf en van alle lichaamsstraffen.
4. Pers-vrijheid en onbeperkt recht van vereeniging en vergadering voor de organisaties van arbeiders en boeren.
5. Afschaffing van alle, op de arbeiders, arme boeren en handwerkers drukkende belastingen.
6. Dadelijke afschaffing van alle „heerendiensten” en dorpsdiensten.
7. Afschaffing van het instituut van den „loerah”.
8. Annuleering van alle pacht-overeenkomsten van de bevolking met de buitenlandsche ondernemingen.
9. Opheffing van alle uitzonderingsbepalingen tegen de politie- en vakbeweging, in de eerste plaats die tegen de stakingen — ook voor de Chineesche arbeiders.
10. Afschaffing van het passen-stelsel in stad en dorp; algemeene vrijheid van beweging.

11. Opheffing van alle verboden en uitzonderingsbepalingen tegen het vrije inheemsche onderwijs.

12. Uitgebreide sociale verzekering, verbod van kinder-arbeid onder 14 jaar, bescherming van de vrouwenarbeid.

13. Gelijke rechten van de vrouw op elk gebied.

Deze hoofdleuzen en gedeeltelijke eischen moeten door de partij-cellen, in het parlement, in de kampagnes van de partij en de Liga, worden gepopulariseerd. De partij-pers moet deze leuzen en gedeeltelijke eischen konkreet stellen en de Indonesische nationalistien door de diskussie dwingen voor of tegen de eischen van de nationaal-demokratische revolutie stelling te nemen.

De partij moet niet alleen, zooals zij tot nu toe deed, gelegenheds-kampagnes voeren, maar zij moet haar geheele werkzaamheid met de taak van de Indonesische revolutie verbinden.

De partij moet van nu af aan haar kracht concentreeren op de meest vergaande ondersteuning van de Indonesische broederpartij.

Het „Nationale Welvaartsplan”

De communisten en het na-oorlogse economische herstel

In de maand mei van het jaar 1947 publiceerde het partijbestuur van de CPN een reeks stellingen, die betrekking hadden op de economische politiek. In deze stellingen werd een aantal direct uitvoerbare maatregelen opgenoemd op verschillende gebieden ter wegneming van acute knelpunten. En daarnaast werd — en dat was de eigenlijke hoofdschotel — een lijn ontwikkeld voor een heroriëntering van de Nederlandse economie op langere termijn, voor wat genoemd werd een „Nationaal Welvaartsplan”.

Tweesprong

Wat waren de historische omstandigheden, waarin de publicatie van dit stuk plaatsvond, en wat was de directe aanleiding ervan? Men zou het jaar 1947 kunnen kenschetsen als het jaar, waarin zich de wending voltrok naar de koude oorlog. Aan het begin van deze periode staat de rede van Truman (12 maart), waarin hij de Amerikaanse inmenging in Griekenland en Turkije aankondigde en het leiderschap van het Amerikaanse imperialisme proclameerde. En aan het eind van deze periode staat de hetze-campagne, die rond de gebeurtenissen in Praag (februari 1948) op touw werd gezet. 1947 was het jaar, waarin een aantal zelfstandige ontwikkelingen in Europa werd afgeschroefd. In Frankrijk (mei), in Italië (mei) en ook in België (maart) werden de communisten uit de regering gedrongen en in ons land wees de NVV-leiding de fusie met de EVC af (19 maart). En 1947 was ook het jaar, waarin de heersende kringen met name in Engeland en Frankrijk zich moesten aanpassen aan de onmogelijkheid — voorlopig — van een zelfstandige imperialistische politiek.

Op het gebied van de economische politiek en van het na-oorlogse economische herstel werd — en dat geldt zeker voor ons land — in 1947 een tweesprong bereikt. Het met het herstel samenhangende tekort op de handelsbalans leidde tot een situatie die dwong tot een bezinning over de lijnen waarlangs het herstel in de volgende jaren zou moeten verlopen.

Op 24 april verscheen een nota van PvdA-minister van financiën Lief-tinck, waarin de rekening werd opgemaakt. In de oplossingen die Lief-tinck voorstelde, stond centraal de verwerving van dollarcredieten en de vergemakkelijking van Amerikaanse investeringen in ons land. Tegelijkertijd werd de bevolking aangezegd, dat van een herstel van de vooroorlogse goederenbevoorrading voorlopig geen sprake zou kunnen zijn. De stellingen van het partijbestuur van de CPN vormden een onmiddellijk antwoord op deze nota. Terwijl Lief-tinck een herstel voor ogen stond op kosten van de bevolking en met hulp van de Amerikanen, ontwierp de CPN een herstelplan, dat was gebaseerd op de eigen krachtsinspanning van de Nederlandse werkers en op de bijzondere positie van ons land in de internationale arena en waarin de verbetering van de positie van de werkende bevolking een onontbeerlijk onderdeel vormde van het economische herstel. De stellingen verschenen op 24 mei. Anderhalve week later kondigde de Amerikaanse generaal Marshall in een rede in Harvard (5 juni) aan, dat het Amerikaanse imperialisme zich op grote schaal met het economisch herstel in Europa zou gaan bemoeien.

Marshall-plan

Terwijl Lief-tinck door de Amerikaanse generaal als het ware op zijn wenken werd bediend, werd voor de CPN het Nationale Welvaartsplan een instrument teget de Marshall-politiek en tegen de dreigende ontmanteling van de nationale soevereiniteit¹. De CPN beschikte dus zodoende over een eigen antwoord al vóórdat het Marshall-plan er was en voordat de discussie in de communistische beweging op gang kwam: vóór de internationale conferentie over het Marshall-plan in Parijs (juli), waar de Sowjet-Unie buiten spel werd gezet en ruim vóór de oprichtingsconferentie van de Kominform in Polen (eind september), waar de secretaris van de CPSU, Zjdanow, zijn rede over de internationale situatie en over het Marshall-plan hield. De CPN liep ook voor op de PvdA, die pas op een congres in oktober tot een standpuntbepaling kwam.

Met de publicatie van het Welvaartsplan voldeed de CPN aan de eis van het ogenblik: een antwoord vanuit de eigen klassepositie op een moment dat de ontwikkeling een keerpunt bereikte. Daarmee was het tegelijkertijd een antwoord dat gegeven werd in zeer ingewikkelde en onoverzichtelijke omstandigheden, zowel op het gebied van de ontwikkeling van de economie in Europa en in ons land, alsook op het gebied van de internationale omstandigheden.

De ingewikkeldheid en in zeker opzicht de dubbelzinnigheid van de internationale situatie werd in de stellingen als volgt onder woorden gebracht: „In de wereld bestaan op dit ogenblik ten minste vijf economische macht-centra. Het machtigste kapitalistische centrum vormen de Ver. Staten van Amerika, die hun invloed over steeds grotere gebieden en reeksen van landen uitstrekken. Daarnaast staat het Britse grootkapitaal, dat in vele opzichten van Amerika afhankelijk is, en zich poogt te handhaven door een ‘West-Europese’ concentratie, van Birmingham tot Essen, waarbij het Frankrijk, Westelijk Duitsland, België, Nederland en Luxemburg aan zijn belangen ondergeschikt wil maken. In Frankrijk zelf worstelt het zware industrie-kapitaal (De Wendel) om zijn bestaan, en breidt zijn macht uit over het Saargebied en de Belgische industrie-centra. Aan de andere kant staat de grote socialistische Sowjet-Unie. Daarnaast bevinden zich de nieuwe democratieën van Oost- en Zuid-Oost-Europa, die samen bijna 100 miljoen inwoners tellen en met de Sowjet-Unie samenwerken.”

De stellingen geven dus enerzijds een opsomming van „ten minste vijf” machtscentra, maar in deze opsomming tekent zich tegelijk ook het beeld van een bipolaire internationale situatie af. Het is de momentopname van een overgangssituatie, waarin het Britse en het Franse imperialisme steeds minder grond onder de voeten hebben, waarin de plannen voor een westelijk blok zullen falen en waarin de machtspolitiek van Truman de overhand krijgt.

Zelfstandige oriëntatie

In de stellingen nu werd, zoals gezegd, allereerst een aantal maatregelen opgesomd, die op korte termijn de moeilijkheden zouden kunnen verlichten. Daaronder waren maatregelen met betrekking tot de Nederlandse deviezenpositie, een voorstel om bij de geallieerden verhoging van de herstelbetalingen van Duitsland te eisen en maatregelen op het gebied van de lonen en op sociaal terrein ter verbetering van de arbeidsprestatie. Voor verhoging van de arbeidsproductiviteit was, zo zet-

te men uiteen, een verbetering van de arbeidsvoorwaarden een eerste vereiste. Arbeiders die slecht gevoed en slecht gehuisvest waren, konden de mogelijkheden, die de voorhanden produktiemiddelen boden, niet optimaal benutten. In het overige gedeelte van de stellingen werd een lijn ontwikkeld voor de langere termijn: een Nationaal Welvaartsplan.

Grondslag van het plan was een zelfstandige positiebepaling van Nederland in de nieuwe internationale verhoudingen. „Tussen al deze machten”, aldus de stellingen, „moet Nederland zich zelfstandig oriënteren”.

Dit betekent, dat naast de handel met het Westen, waar Nederland niet buiten kan, de handel met de Sowjet-Unie en met de nieuwe democratische landen ontwikkeld moet worden. En verder moet een vriendschappelijke politiek ten opzichte van de Indonesische Republiek de voorwaarden scheppen waaronder op voet van gelijkwaardigheid een belangrijk handelsverkeer met Indonesië kan worden opgebouwd. Tegen deze achtergrond wordt voorgesteld om bij het herstel van de Nederlandse economie de krachten te concentreren op drie gebieden, te weten (1) de scheepvaart, die moet steunen op de scheepsbouw, de machinebouw, de electro-technische industrie en de hoogovens; (2) de chemische industrie, die gebruik kan maken van de eigen Nederlandse grondstoffenvoorraden (steenkool en zout); en (3) de veredelingslandbouw (zuivel en vlees).

Om deze heroriëntering tot stand te brengen en het daarvoor benodigde kapitaal te mobiliseren worden de volgende maatregelen voorgesteld:

- nationalisering van de grote banken, volledige nationalisatie van de Nederlandsche Bank;
- de vorming van een nationaal investeringsfonds, dat vooral gevuld moet worden uit verplichte bijdragen van winstgevende ondernemingen, de opbrengst van het grootste deel van de buitenlandse beleggingen en uit de Duitse herstelbetalingen;
- nationalisatie van die bedrijven die in het Welvaartsplan een sleutelrol spelen: de grote scheepvaartlijnen, de scheepsbouwbedrijven, de havenondernemingen, de particuliere kolenmijnen en zoutwinningbedrijven, en de industriebouw en de grote houtondernemingen;
- een staatshandelsmonopolie voor stapelprodukten, benzine, chemische en farmaceutische produkten en granen;
- controle van de staat op Shell, Unilever, Philips, Aku en andere trusts, „ten einde tegenwerking van deze trusts bij de heroriëntering van de Nederlandse economie te voorkomen”;

- een centraal bestuurde voorziening van arbeidskrachten van de geleide industrieën, waarvan de uitvoering in handen van de vakbeweging ligt;
- verbetering van de omscholingsmogelijkheden, van de scholing en van de opleiding van hoger en middelbaar technisch kader.

Met betrekking tot de voorgestelde nationalisaties wordt opgemerkt, dat deze dienen plaats te vinden door middel van een overname door de staat met vergoeding van de waarde aan de eigenaars in de vorm van staatsstukken.

Het Nationale Welvaartsplan, zoals dat in de voorzomer van 1947 werd gepubliceerd, kan men niet los zien van de ervaringen die door de communisten in de periode van de nazi-bezetting waren opgedaan. In het plan immers werd tot uitdrukking gebracht, dat de strijd voor de nationale zelfstandigheid een noodzakelijk deel is van de politieke strijd van de arbeidersklasse. Het plan was een poging om een platform te scheppen voor een bundeling van nationale krachten in de naoorlogse omstandigheden. Als zodanig was het plan ook een bijdrage aan de discussie over „nieuwe wegen naar het socialisme”, die in deze jaren in de communistische beweging werd gevoerd². Met het Welvaartsplan claimden de communisten voor de arbeidersklasse een politieke rol, die overeenkwam met haar maatschappelijke positie. Zodoende kon het plan ook een bijdrage leveren aan het overwinnen van onzekerheden die er waren in de houding tegenover de burgerlijke politiek en in de benadering van de sociaal-democratie in die eerste naoorlogse jaren.

„Hoopgevende tekenen”

De communisten stelden zich met het Welvaartsplan op het standpunt van een nationale krachtenbundeling. Daardoor kwamen ze natuurlijk te staan tegenover diegenen, die hoopten op de golven van de Amerikaanse dollarstroom mee omhoog te komen. Deze krachten, die de rol van vertegenwoordigers van de Amerikaanse belangen op zich namen, manifesteerden zich in de politiek vooral in de combinatie van de KVP en de pas opgerichte PvdA en zij richtten hun optreden erop om ook in de arbeidersklasse steunpunten voor het Amerikaanse imperialisme te vinden en om de arbeidersklasse in haar zelfstandig optreden te verlammen. Daarbij werd door figuren uit de leiding van de PvdA over het Marshall-plan de meest belachelijke onzin verspreid. Men had het over de „edelmoedigheid” van het Amerikaanse imperialisme, over een

ontwikkeling in de richting van het socialisme die door de voorstellen van deze Amerikaanse generaal in gang zou worden gezet. Achtergrond van het Marshall-plan was, aldus bijvoorbeeld ir. Vos, „de opmars naar de socialistische ordening” en hij wees in dat verband naar „allerlei ook voor socialisten hoopgevend tekenen”³ in de binnenlandse politiek van Amerika, waar notabene in 1947 reeds de McCarthy-campagne op gang begon te komen.

Toch was het met betrekking tot het Marshall-plan in de PvdA-leiding in die jaren niet alles koek en ei. Het is interessant, dat één van de punten waarop zich de meningsverschillen concentreerden de kwestie was van de internationale economische betrekkingen. Ir. Vos ging er zonder meer mee accoord, dat de Amerikaanse politiek zou leiden tot de „afsplitsing”, zoals hij het noemde, van de Sowjet-Unie en China uit het wereldhandelssysteem⁴. Naast Vos echter trad als tweede inleider op het economisch congres van de PvdA in oktober 1947 drs. G. M. Nederhorst op. Nederhorst, die in september als gast het Welvaartscongres van de CPN had bijgewoond, pleitte voor het tot ontwikkeling brengen van meerzijdige handelsbetrekkingen. Nederhorst stelde onder andere het volgende voor:

- een oriëntatie op markten, waar voor de oorlog Duitsland in sterke mate als verkoper optrad (China, Z.-Amerika);
- het handelsverkeer met Oost-Europa meer dan tot nog toe te activeren. De aanwezigheid van diepgaande ideologische en politieke verschillen met deze landen behoeft onzerzijds versterking van het economische verkeer niet in de weg te staan;
- krachtige steun aan het plan-Marshall als middel ter versterking van de Europese markt;
- het op peil brengen van het Duitse achterland, zonder dat dit uitloopt op politieke versterking van Duitsland als natie”⁵.
- De arbeidsproductiviteit zou verder volgens Nederhorst door een „inkrimping van het militaire apparaat”⁶ verhoogd kunnen worden.

Het programma dat Nederhorst in 1947 formuleerde, bevatte een aantal positieve gedachten. Maar doordat hij het niet verbond met de eisen die onder de bevolking leefden, kon hij het tegenover zijn partijgenoot Vos, die op de Amerikaanse Europa-politiek steunde, niet staande houden. De positie, die Nederhorst in de herfst van 1947 koos, is echter toch interessant, omdat eruit blijkt, dat de met het Nationale Welvaartsplan genomen koers op brede samenwerking niet zo maar uit de lucht gegrepen was. Er bestond ook in de PvdA een stroming, waarmee

een gemeenschappelijk optreden op een aantal belangrijke punten tot de mogelijkheden behoorde.

Vereenvoudigingen

Een belangrijke rol in de meningsvorming in de communistische beweging over het Marshall-plan speelde de bijeenkomst van vertegenwoordigers van een aantal communistische partijen eind september 1947 in Polen, waar de Kominform werd opgericht. De verklaring die door de partijen daar bijeen⁷ werd uitgegeven, werd door de CPN in ons land in oktober in brochurevorm gepubliceerd. De basis van deze verklaring vormde de rede die op deze bijeenkomst werd uitgesproken door André Zjdanow, secretaris van de CPSU⁸. In deze rede gaf Zjdanow een beoordeling van de internationale situatie, die hem tot de slotsom bracht, dat er zich een hergroepering van de politieke krachten voltrok in twee kampen: „het imperialistische en anti-democratische kamp aan de ene kant en het anti-imperialistische en democratische kamp aan de andere kant”⁹. Het imperialistische kamp stond onder leiding van de enige overgebleven imperialistische grootmacht, de Verenigde Staten, en in het anti-imperialistische kamp bevonden zich de Sowjet-Unie, de landen der nieuwe democratie, de arbeidersbeweging van alle landen, ook die van de Verenigde Staten en de vrijheidsbeweging in de koloniën. Als belangrijkste basis voor de samenbundeling van de anti-imperialistische krachten zag hij de gemeenschappelijke strijd voor een duurzame, democratische vrede, die de overwinning op het fascisme consolideert. „Aan de Sowjet-Unie en haar buitenlandse politiek valt de leidende rol in de vervulling van deze voornaamste na-oorlogstaak toe”¹⁰. In de landen van Europa staan, zo concludeerde Zjdanow verder, de communistische partijen voor de historische taak „om zich aan het hoofd te stellen van het verzet tegen het Amerikaanse plan tot onderwerping van Europa en om vastbesloten alle binnenlandse handlangers van het Amerikaanse imperialisme te ontmaskeren. Tegelijkertijd moeten de communisten alle werkelijk patriottische elementen ondersteunen, die geen aanslag laten doen op hun vaderland, die willen strijden tegen de onderwerping van hun land aan het buitenlandse kapitaal en voor het behoud van de nationale souvereiniteit van hun land”¹¹. De rede van Zjdanow bevatte dus enkele belangrijke conclusies: met betrekking tot de mogelijkheden die er waren om op wereldschaal te komen tot een bundeling van krachten voor de vrede en met betrekking tot de verenigende rol, die de communisten in de Westeuro-

pese landen zouden moeten spelen. Tegelijkertijd bracht Zjdanow echter enkele belangrijke vereenvoudigingen van de werkelijkheid aan met name door niet in te gaan op de grote spanningen, waarmee de vorming van het „imperialistische kamp” gepaard ging, spanningen, die zich in werkelijkheid gedurende de gehele periode van de koude oorlog bleven manifesteren en die tenslotte tot het uiteenvallen van dit kamp leidden. Het is wat dat betreft interessant om de ietwat statisch aandoende benadering van Zjdanow te leggen naast de beoordeling van de internationale toestand, zoals die door de CPN in de inleiding op het Welvaartsplan werd gegeven. De lijn die op de conferentie in Polen werd uitgezet, kreeg zodoende iets stars. Dit had met name twee negatieve gevolgen. In de eerste plaats was er de neiging om de Sowjet-Unie, die — als wereldmacht uit de oorlog tevoorschijn gekomen — tegenover het imperialisme natuurlijk een geweldig stuk macht vertegenwoordigde, „de leidende rol” toe te schuiven. Dat legde een last op de creativiteit van de communisten elders in de wereld en bemoeilijkte een optreden op grond van eigen beoordelingen en rekening houdend met bijzondere omstandigheden. In de tweede plaats dreigde de in Polen uiteengezette beoordeling te leiden tot een zwart-wit benadering van de sociaal-democratie in West-Europa. Het was immers deze sociaal-democratie, die Zjdanow sprekend over „binnenlandse handlangers” met name in gedachte had. In het bijzonder dit laatste werkte in ons land duidelijk door. Nu was de toestand er ook naar. Sinds het voorjaar had zich immers de Indonesische kwestie belangrijk verscherpt. Op 20 juli was de regering Beel-Jonkman in Indonesië begonnen met omvangrijke militaire operaties. De PvdA-leiders, die de troepen zendingen hadden toegestaan op voorwaarde dat de troepen niet zouden worden gebruikt, werden nu medeplichtig aan een koloniale oorlog.

„Het algemeen verval”

In de voorbereiding van het partijcongres, dat van 25 tot 28 december in Amsterdam werd gehouden, en op het congres zelf nam de Indonesische kwestie naast het thema van het economische herstel in eigen land uiteraard een zeer belangrijke plaats in. De onderlinge samenhang van deze twee grote politieke vraagstukken, waarop al vanaf het begin was gewezen, werd verder uitgewerkt. Aangegeven werd, hoe de verscherping van de toestand in Indonesië het Amerikaanse imperialisme in de kaart speelde ook in zijn pogingen om zijn invloed in Nederland zelf te vergroten en hoe dus omgekeerd de bescherming van de nationale

zelfstandigheid noodzakelijk moest samengaan met de erkenning van de Indonesische Republiek¹². Het Verslag, dat het partijbestuur ter voorbereiding van het congres liet verschijnen, liep uit op het voorstel aan het congres om „een politieke grondslag voor de vereniging van alle nationale en democratische krachten” uit te werken, die zou moeten berusten op 1) het Nationale Welvaartsplan, 2) het herstel van de vrede in Indonesië en 3) vrede en ontwapening. Dit voorstel betekende een belangrijke stap vooruit in het ontwerpen van een eigen samenhangende politiek. Naarmate de eigen politiek duidelijker gestalte kreeg, groeiden de mogelijkheden om een positie in te nemen tegenover de andere politieke krachten, in het bijzonder jegens de sociaal-democratie en af te rekenen met illusies die met betrekking tot bepaalde groepen in de PvdA waren verspreid. Na de twintigste juli en na de conferentie in Polen echter nam de neiging om met simplificaties te werken toe. Zo heette het in de congresinleiding van De Groot, dat de leiders van de PvdA „niet alleen volledig met het sociaal-democratische verleden gebroken” hadden, maar bovendien „in steeds meerdere mate tot de ergste en gevaarlijkste vijanden van de arbeidersklasse en van de natie geworden” waren.

Deze benadering van de sociaal-democratie werd nog in de hand gewerkt door een uiterst sombere inschatting van de onmiddellijke perspectieven van het kapitalisme. Men voorzag een situatie, waarin de mooi-weer-politici van de PvdA zich niet zouden kunnen handhaven en waarin de arbeiders deze partij de rug zouden toekeren. In het Verslag wordt gesproken over „het algemeen verval van het kapitalistische stelsel, waarvan de functionering ondermijnd wordt door corruptie, speculatie en zwarte praktijken van hoog tot laag”. Het Verslag wees op de naderende crisis in de Verenigde Staten, waarvan voorspeld werd dat deze „ernstiger en rampzaliger zal zijn dan die van 1929”¹³. En met betrekking tot het Marshall-plan heette het, dat dit van ons land een achterlijk landbouwland zou maken, de varkensteler van West-Duitsland.

Nu was het niet zo, dat deze verklaringen uit de lucht gegrepen waren. In 1947 tekende zich in de Verenigde Staten inderdaad een crisis af, die in de kringen van het Amerikaanse imperialisme grote ongerustheid veroorzaakte en die één van de aanleidingen werd voor het Marshall-plan¹⁴. En ook met betrekking tot het Marshall-plan zelf bevestigde de feitelijke gang van zaken, dat dit leidde tot grote eenzijdigheden in de ontwikkeling van de Nederlandse economie en de oriëntatie op Duitsland versterkte. Het probleem was echter, dat geen rekening werd gehouden met de tegenstrijdigheden waarin zich het kapitalisme ontwik-

kelt. De dialectiek was uit de redenering verdwenen. Daardoor beantwoordden deze beoordelingen niet aan de werkelijkheid en bemoeilijkten zij het tot stand brengen van eenheid. Zij werkten storend in op het debat over de economische politiek, dat de communisten met de publicatie van het Welvaartsplan uitlokten, en konden door de tegenstander gebruikt worden om verdeeldheid te zaaien, de communisten te isoleren en hen als onserieuze bondgenoten af te schilderen.

Fundamentele thema's

Om het plan aan de bevolking voor te leggen en er de krachten voor te mobiliseren was op 13 en 14 december in Den Haag een Welvaartscongres gehouden¹⁵. Na het partijcongres van december werd het Welvaartsplan gebruikt als basis voor de vorming van actiecomitees en van een „Volksbeweging voor Nationale Welvaart”¹⁶. In Amsterdam werd op 17 februari 1948 een Voorlopig Comité opgericht. Eind februari barstte naar aanleiding van de gebeurtenissen in Praag de openlijke hetze tegen de communisten los. In deze campagne greep men ook het Welvaartsplan aan¹⁷. Toch zetten de communisten hun actie voor het plan door. Nog op 4 april werd in het Amsterdamse Concertgebouw een bijeenkomst van het Amsterdamse Comité gehouden. De PvdA reageerde daarop met een bijeenkomst onder de leus „Amsterdam wordt geen Praag”. De PvdA-bijeenkomst werd een treurige climax in een buitengewoon grove lastercampagne, die erop gericht was de tegenstanders van het Marshall-plan in eigen rijen de pas af te snijden en te voorkomen dat die krachten, die het op zouden willen nemen voor de nationale belangen, elkaar zouden vinden. Het optreden voor het Nationale Welvaartsplan viel in een periode, waarin de politieke situatie snel verslechterde en de mogelijkheden om op een zakelijke basis tot een samengaan met andere politieke en maatschappelijke krachten te komen werden beperkt. Dit had, zoals we gezien hebben, ook zijn weerslag op de CPN zelf. Desondanks is de politiek van het bundelen van democratische krachten ook in de periode van de koude oorlog doorgezet. Dit geldt in het bijzonder voor de strijd voor de vrede en tegen de herbewapening van West-Duitsland. Het Nationale Welvaartsplan werd gepubliceerd op een moment, dat de lijnen waarlangs de verdere economische ontwikkeling in ons land zou verlopen, nog volkomen onduidelijk waren. Dat had tot gevolg, dat het plan met het voortschrijden van de tijd spoedig op een aantal punten verouderde. Toch vindt men in dit

plan verschillende thema's terug, die van fundamentele betekenis zijn als het erom gaat de economische basis van de nationale zelfstandigheid van ons land te versterken en als het erom gaat de positie die ons land in de internationale verhoudingen inneemt een positieve, constructieve inhoud te geven. Voor een deel ook zijn het thema's, die zich in de huidige omstandigheden opnieuw aan ons opdringen, zoals de noodzaak van het ontwikkelen van meerzijdige handelsbetrekkingen, van gelijkwaardige betrekkingen met ontwikkelingslanden, de verwerking van grondstoffen in eigen land en het thema van de anti-monopolistische politiek.

Kees Bakker

1. In de in juni uitgegeven brochure, die het plan uiteenzette, werden de voorstellen reeds geheel geplaatst tegenover het Marshall-plan.
2. Deze discussie werd bijvoorbeeld gevolgd in het blad Kwartaal, dat in 1947 begon te verschijnen. Het eerste nummer bevatte een beschouwing van Eugen Varga onder de titel „de democratie van het nieuwe type”, die inging op de aard van het staatsapparaat in de landen van Oost-Europa. Hetzelfde nummer bracht een tekst van Togliatti onder de kop „nieuwe wegen van het socialisme”. Togliatti zegt daar: „De internationale ervaring zegt ons, dat onder de huidige omstandigheden van de klasstrijd in de gehele wereld de arbeidersklasse en de voorhoede der arbeidende massa's om te komen tot het socialisme — d.i. om te komen tot het ontwikkelen der democratie tot de uiterste grens, die juist die van het socialisme is — nieuwe wegen kunnen vinden, die verschillen van die, welke b.v. gevolgd zijn door de arbeidersklasse en de werkers der Sowjet-Unie” (Kwartaal, no. 1, '55). In het tweede nummer van Kwartaal vindt men delen uit redes van Tito en Maurice Thorez, waarin het ook gaat om een verwerking van de in het verzet met de eenheidspolitiek opgedane ervaringen. Daarnaast worden bijdragen gegeven over de volksdemocratie in enkele Oosteuropese landen.
3. Verslag Congres PvdA 1949, 14.
4. Vos wees op het Economisch Congres van 1947 op het verband tussen het Marshall-plan en de Amerikaanse grondstoffenpolitiek, op de „noodzaak” van de vorming van een met de grondstoffenlanden verbonden Atlantisch blok en op de daarmee samenhangende isolering van de socialistische staten: „het Marshall-plan moet worden gesteld tegen de achtergrond van de wereldeconomie, waarbij enerzijds de verhouding tot Rusland en anderzijds die tot de tropische grondstoffenlanden (Z.O.-Azië) voor het welslagen van het plan medebeslissend zijn. De dollardeviezen-crisis, waarin geheel Europa zich bevindt, kan op den duur slechts worden overwonnen door herstel van de internationale ruil, waarbij ook de tropische grondstoffenlanden zijn betrokken”. „Wanneer men de wereldeconomie als één geheel ziet, dan moet men constateren, dat de handelsbeweging van dit deel van Europa met Z.O.-Azië en Amerika zeer groot is en de handelsverhoudingen met Rusland en het Chinese complex minder groot waren. Rusland en China zouden delen zijn, die met de minste schade zouden kunnen worden afgesplitst. Het uiteenvallen van het Westelijk en Oostelijk Halfrond, van Amerika en dit deel van Europa, maar nog meer het wegvallen van het grondstoffencomplex van Z.O.-Azië, van de tropische landen, zou veel grotere moeilijkheden bieden. Te dien aanzien kunnen wij voorlopig slechts hopen, dat hetgeen nu voor Europa geschiedt, te zijner tijd ook mogelijk zal blijken, met veel minder investering, in het complex van de tropische landen” (Verslag Economisch Congres PvdA 1947, 26).

5. Verslag Economisch Congres PvdA 1947, 7.
6. Verslag Economisch Congres PvdA 1947, 11
7. Deze conferentie werd bijgewoond door vertegenwoordigers van de communistische partijen van Joegoslavië, Bulgarije, Roemenië, Polen, de Sowjet-Unie, Frankrijk, Tsjechoslowakije en Italië.
8. De rede van Zjdanow werd door de CPN in februari 1948 in brochurevorm uitgegeven.
9. Zjdanow, 10.
10. Zjdanow, 11.
11. Zjdanow, 29
12. „Ten opzichte van het conflict tussen de Republiek en de Nederlandse regering speelt'', aldus het Verslag, „de Marshall-diplomatie een dubbel spel. Enerzijds werd in de Amerikaanse pers een sympathieke stemming voor de Republiek gekweekt, en werd ook op andere wijze (...) gepoogd een Amerikaanse invloed op de Republiek te verkrijgen. Anderzijds werd de Nederlandse koloniale reactie aangemoedigd om een open oorlog met de Republiek te wagen. Nederlandse marinetroepen werden in Amerika opgeleid, oorlogsvaartuigen, en alle soorten wapens geleverd, en dollarleningen in het vooruitzicht gesteld, met het doel Nederland voor Amerika de kastanjes in Indonesië uit het vuur te laten halen, het in een hopeloos en eindeloos conflict te verwickelen, waarin Amerika in zijn eigen belang als scheidsrechter kan optreden'' (Verslag, 4v). In zijn inleiding op het congres vatte De Groot deze analyse als volgt samen: „Het enige resultaat zal zijn, een steeds verder drukkende financiële last op ons land, die zich uit in verdere prijsstijging, gepaard aan bloedige offers. Maar dat is het juist, wat de Amerikanen op het oog hebben. Daardoor stijgen hun kansen om zich, én van Indonesië, én van Nederland meester te maken'' (De Groot, 11).
13. De Groot, Congresinleiding, 6v.
14. De Raad van Economische Adviseurs voorspelde in een rapport (van november 1947) aan Truman, „dat zonder een nieuw hulpprogramma de Amerikaanse export sterk zou afnemen'' (Price, *The Marshall-plan and its meaning*, New York 1955, 40), hetgeen volgens de Presidentiële Commissie voor Buitenlandse Hulp de „Amerikaanse welvaart'' uiterst nadelig zou beïnvloeden (Price, a.w., 306). En onderminister van buitenlandse zaken Thorp verklaarde in 1947, dat het niveau van de Amerikaanse export voorlopig vooral van de omvang van de Amerikaanse „hulp'' afhankelijk zou zijn (Claude, *Der Marshall-plan*, Berlin 1949, 24). De Verenigde Staten kenden in 1945-1946 een crisis van gedeeltelijke overproductie in de produktietakken, die een uitbreiding hadden ondergaan als gevolg van de oorlogsoverdrachten en die op grote, langdurige afzetmoeilijkheden stuitten, toen deze opdrachten aan het eind van de oorlog plotseling ophielden. Het hevigst woedde deze crisis in de vliegtuigindustrie. Bij Lockheed liep het aantal arbeidsplaatsen terug van 94.000 in 1943 naar 60.000 eind 1944 en 35.000 in de zomer van 1945, hetgeen minder was dan het personeelsbestand in 1939. In april 1948 bedroeg het personeelsbestand bij Lockheed nog 13.800 man. De Amerikaanse luchtmacht bezat op het eind van de oorlog voor tien miljard aan surplus-voorraden „en in 1946 was de totale vliegtuigproductie in de Verenigde Staten gedaald tot een half procent van de piek in oorlogstijd (...). In Santa Monica maakte de Douglas-maatschappij, die gedurende de oorlog 29.000 vliegtuigen had gefabriceerd, in 1946 nog 127 stuks'' (Sampson, *De Wapenindustrie*, Amsterdam 1977, 115). In de jaren 1948-1949 trad bovendien een cyclische crisis van algemene overproductie op en sedert 1948 heerste er in de Verenigde Staten een overproductiecrisis in de landbouw.
15. Het congres werd bijgewoond door 800 personen, onder wie 397 leden van de CPN, 257 niet bij een politieke partij aangesloten personen, en 35 leden van de PvdA. Als gasten waren op het congres o.m. aanwezig H. S. Hofstra (PvdA), G. M. Nederhorst (PvdA), dr. Slotemaker de Bruïne die in verband met de Indonesische kwestie juist de PvdA verlaten had, Reijers (CHU) en de Zaanse fabrikant C. J. Honig. Als buitenlandse gasten waren aanwezig Felix van den Berg (partijbestuurder

van de Belgische Communistische Partij), Pstoelkowski (lid van het Poolse parlement) en ir. Frejka (lid van de Tsjechoslowaakse Staatsplancommissie). Van den Berg en Frejka hielden ook een toespraak voor het congres.

16. In 1948 gaf deze Volksbeweging onder de titel „'t Gaat om je boterham'' een brochure uit, waarin het Welvaartsplan werd uiteengezet.
17. Bij het optreden tegen de communistische wethouders te Amsterdam eind maart werd de oprichting van het Nationale Welvaarts Comité, waarbij deze wethouders betrokken waren, als argument gebruikt.

Lezing Jaap Wolff op het congres over stalinisme en destalinisatie

Op 10 mei 1979 heeft Jaap Wolff, voorzitter van het IPSO, onderstaande lezing gehouden op het congres over stalinisme en destalinisatie. Het congres was georganiseerd door de subfaculteit der sociale wetenschappen aan de universiteit van Amsterdam.

Reeds onmiddellijk na de bevrijding van Nederland, na de beëindiging van de Tweede Wereldoorlog in Europa - toen de strijd in Azië nog beslecht moest worden - stelde de CPN zich tot taak '...de voltooiing van de democratie, het verzekeren van de onafhankelijkheid van ons land en het leveren van onze bijdrage tot een bestendige wereldvrede.' (De Waarheid, 7 juni 1945).

Dit was een belangrijke en juist geformuleerde doelstelling. De CPN wilde haar nastreven door vereniging van allen die in deze richting wilden gaan.

Het werd gesteld met alle gewicht van de zojuist uit de illegaliteit getreden partij. Ze had in de ondergrondse strijd een groot aandeel gehad en er grote offers voor gebracht. De CPN had enorme verliezen geleden en was — gezien haar oude samenstelling van vóór 1940 — gedecimeerd, maar tegelijkertijd ook gegroeid door uitbreiding met nieuwe krachten die in de strijd voor vrijheid, voor de herovering van onafhankelijkheid en democratie waren togetreden.

De communisten hadden onder de bevolking van ons land aan gezag gewonnen door hun eigen optreden in de oorlog, dat voortbouwde op de anti-fascistische strijd uit de jaren dertig. Eveneens echter door het toegenomen prestige van communisten in andere landen — met name in de Sowjet-Unie, waarvan de beslissende bijdrage bij het verslaan van het fascisme zo onloochenbaar was.

Voor de Nederlandse communisten was dit optreden geen verrassing geweest. Ze hadden van begin af aan gezien en erkend dat met de socialistische revolutie in Rusland een nieuwe periode in de wereldgeschiedenis was geopend. De CPN voelde zich door ideële en reeds historisch geworden banden verbonden met de Oktoberrevolutie, met het werk van Lenin en met de andere communistische partijen waarmee zij tezamen deel had uitgemaakt van de Derde, Communistische Internationale. De communisten hadden de betekenis van de Oktoberrevolutie en de ontwikkeling in de Sowjet-Unie niet gezien als een verschijnsel dat alleen voor de bewoners van dat land van belang was, maar als een onderdeel van een nieuwe ontwikkeling in de geschiedenis van de gehele mensheid. Ze beschouwden deze als een fundamentele bijdrage tot een proces dat de gehele wereld zou veranderen. En aan het einde van de Tweede Wereldoorlog, met het verslaan van het fascisme en de daarmee verbonden grote internationale veranderingen, was dat op zich reeds juiste inzicht versterkt.

Vlak na de oorlog spraken wij over de 'voltooiing van de democratie' en dat betekende ook het tot stand brengen van een nieuwe maatschappij, een overgang naar een ander maatschappelijk stelsel, het socialisme. En dat voor óns land, langs een weg die voor ons land begaan zou kunnen worden, rekening houdend met de omstandigheden van toen. Dit was een ideaal, dat niet zozeer een uitvloeisel was van een droom van een beter maatschappelijk systeem — ook al speelde dat dromen toen ook een grote rol — maar vooral rationeel gegrondvest was. De mogelijkheden voor het bereiken van het socialisme in Nederland zijn op *dat* moment ongetwijfeld overschat.

Werkelijkheid en mythe-vorming

Nu bracht de verbondenheid die gevoeld werd met de Sowjet-Unie vaak met zich mee dat dit socialistisch ideaal, de ideeën over de opbouw van het socialisme, geïdentificeerd werden met alles wat daar gebeurde. Hierdoor was men geneigd de werkelijkheid in dit land en later ook in de andere socialistische landen te herscheppen tot een mythe.

Hiertoe bestond bij de communisten, waarvan de meesten trouwens nog weinig theoretisch inzicht hadden en wier enthousiasme gevoed was door de bijdrage van de Sowjet-mensen aan de oorlog, alle gelegenheid ook. De tegenstanders van de communisten leden daar zeker niet aan. Zij hervatten vrijwel onmiddellijk een anti-communisme en anti-

Sowjetcampagne van de grofste soort. Zij stelden fascisme en communisme op één lijn — als 'totalitaire machten' — en kwamen met het verhaal dat de communisten in de Sowjet-Unie de nazi-agressie hadden bevorderd en in de hand gewerkt. In samenhang daarmee werd dan ook nog de theorie verkondigd, dat de communisten in Nederland pas aan de verzetsstrijd waren gaan deelnemen na juni 1941. Uit een interview met prof. De Jong in 'De Waarheid' (28 april 1979) blijkt dat dit argument zelfs aanvankelijk een rol speelde bij de toekenning of het weigeren van verzetspensioenen via de Stichting '40-'45.

Deze theorieën wijzen wij af. Ook met de grotere kennis die wij nu hebben, wordt hierin naar onze mening een diepgaande fout in de beoordeling gemaakt.

De fascistische barbarij kon alleen verslagen worden doordat de Sowjet-Unie en de westelijke democratieën samengingen. De Sowjet-Unie heeft tot de gemeenschappelijk gevoerde strijd een enorme bijdrage geleverd. Het kan en mag nooit vergeten worden dat in de Tweede Wereldoorlog in de Sowjet-Unie 20 tot 25 miljoen doden zijn gevallen. Het anti-communisme uitte zich ook weer in scherpe vormen bij de sociaal-democratie. Deze had nooit de betekenis van de Oktoberrevolutie beseft; ze heeft het — ongetwijfeld met een aantal uitzonderingen — ook niet willen zien. Haar standpunten hebben bijgedragen tot het scheppen van een kloof in de ontwikkeling. In de Sowjet-Unie voltrok zich onder moeilijke omstandigheden een worsteling om een nieuw stelsel te realiseren, terwijl in West-Europa de beweging naar het socialisme verzandde en het kapitalisme zich herstelde. Deze houding van de sociaal-democratie was een vergissing van historische draagwijdte en het is te betreuren, dat zij deze fout in de beoordeling nog steeds niet hersteld heeft. Ze liet zich na 1945 opnieuw meesleuren in heftig anti-communisme — en dat hielp tevens om haar mee te krijgen in koloniale avonturen en ook in de militariseringshysterie in de koude oorlogstijd. Anderzijds leidde dit ook tot een vaak overtrokken kritiek van de communisten op de sociaal-democratie, zonder de ontwikkeling die zich ook daar wel moest voltrekken, op de juiste waarde te schatten, er rekening mee te houden en bruggen te slaan naar diegenen in de sociaal-democratie die anders wilden.

Juist om zulke noodzakelijke stappen tegen te gaan, wordt door wat ik gemakshalve maar de rechtse sociaal-democraten zal noemen, aan de communisten de eis gesteld de 'navelstreng' met haar eigen geschiedenis, haar banden met de socialistische landen en de communistische partijen door te snijden. Dat kan en zal niet gebeuren.

Zonder het bestaan van grote problemen, van tegenstellingen van aller-

lei aard, van momenten van diepe crisis, ook in de onderlinge relaties te willen ontkennen, zonder de ogen te willen sluiten voor dramatische gebeurtenissen, voor fouten en misdaden die zijn begaan — fouten die misschien niet altijd te ontgaan waren en misdaden die dat zeker wel waren — dient volgens mij erkend te worden, dat een groot deel van de wereld in ieder geval — en dat is het beslissende — onttrokken is aan de logica van het kapitaal. Er is een breuk voltrokken en een revolutionair proces ontplooid dat zich voortzetten zal en in volle ontwikkeling is.

Formules

Het lijkt mij, dat juist omdat het gaat om een geschiedenis in voortdurende ontwikkeling, het verleden en het heden niet alleen kunnen worden benaderd met formules die als het ware van te voren het oordeel hebben vastgelegd en de uitslag van het onderzoek al vooraf bepalen. Het gaat steeds om de beoordeling van een realiteit die er op een bepaald moment is en om daarin de energieën te zien die deze kunnen veranderen, alsook de remmende factoren die aanwezig kunnen zijn. Dat onderzoek kan niet verricht worden door slechts één formule te hanteren, die als een toversleutel op alle sloten past. Of je moet de formule dan op vele wijzen gaan uitleggen en hanteren — met talrijke omschrijvingen en uitleggingen ervan. Dat geschiedt thans veelal met het begrip 'stalinisme'.

Dit begrip heeft met de term 'personencultus' — zoals die in de socialistische landen gehanteerd wordt — gemeen dat ze geheel op één persoon en diens handelen is gericht en vragen over het waarom, het hoe en het hoezeer ontloopt.

Als deze term gehanteerd wordt, dan zal zij volgens mij vooral betrekking moeten hebben op het machtsmisbruik en de daarmee verwante verschijnselen zoals die zich in de Sowjet-Unie en na de Tweede Wereldoorlog in een reeks Oosteuropese landen hebben voorgedaan. Het gaat daarbij om verschijnselen als de vervolgingen en de daarbij gepleegde misdaden die voor de communisten in kapitalistische landen merendeels onbekend waren, doch die voor zover ze in de openbaarheid traden, verdedigd werden. Voor de periode na de Tweede Wereldoorlog betrof dit bijvoorbeeld processen als tegen Slansky in Tsjechoslowakije, Rajk in Hongarije en soortgelijke gebeurtenissen elders. Het werd verdedigd, zei ik. De CPN heeft betreurd dat ze dit gedaan heeft, toen duidelijk werd dat het ging om veroordelingen op valse gronden, om showprocessen.

De vraag rijst natuurlijk: hoe konden zulke gedragingen toch nog verdedigd worden? — zoals ook voor de oorlog met de processen van 1936 en 1938 het geval was.

Dit hangt naar mijn mening ook samen met de acute oorlogsspanningen die toen bestonden, met de sfeer van dreiging en gewelddadigheid die overal heerste. Echter niet alleen, ook de mythische visie op het socialisme speelde een rol. Als zo'n beeld bestaat kunnen niet zozeer interne tegenstellingen, conflicten en dergelijke het beeld verstoren, maar alleen machinaties van de vijand, dan is de klassevijand op het toneel, de geheime diensten e.d., wier, trouwens ook wel werkelijk bestaande, activiteit dan weer alle daartegen gerichte acties moeten rechtvaardigen.

Stalins prestige

Geldt de term stalinisme ook voor het optreden van de communisten in de kapitalistische landen, voor de CPN in ons geval?

Het is zeker dat Stalin onder de Nederlandse communisten net als elders een groot prestige genoot. Het optreden van de Sowjetlegers in de Tweede Wereldoorlog toonde als het ware de grote eenheid tussen het Sowjet-volk, de communisten in de Sowjet-Unie en Stalin — die tevens als verpersoonlijking daarvan optrad.

Deze eenheid, die voor de oorlog zware schokken had ondergaan door Stalins optreden — zoals nu blijkt uit het werk van historici — werd in de oorlogsjaren hersteld en in de ogen van een ieder tot een hechte band. Dit bleek bijvoorbeeld uit de groei van de CPSU tijdens de oorlog; de soldaten aan het front werden lid, wetende dat hun meer eisen gesteld zouden worden in de strijd tegen de fascistisch legers. Stalin genoot een ongekend prestige. Dit uitte zich in een mythologisch aandoend, vaak bombastisch woordgebruik en berustte op een massa-basis die daarvoor in de Sowjet-Unie en daarbuiten bestond en zich ontwikkeld had.

Nu heeft de term 'stalinisme' een kwade klank, maar in de periode direct na de Tweede Wereldoorlog had zij nog een zeer verheven betekenis, ook als antwoord op kritiek en aanvallen.

In Nederland hebben wij wat dat betreft steeds wel historische voorbeelden bij de hand die eeuwen teruggaan en die we al op de lagere school hebben geleerd. *'Het zijn slechts bedelaars, ce ne sont que des gueux'* was een bekende uitspraak van een Spanjaard ten opzichte van Willem van Oranje en zijn medestanders. Deze geringschattende opmerking

werd overgenomen als een eretitel door de geuzen.

De koude oorlog die in 1947/48 inzette — denken wij aan de Truman-doctrine, het Marshallplan en nadien het Atlantisch Pact — ging in ons land samen met de ontketening van een tweetal koloniale oorlogen rondom Indonesië.

Een groeiende koude oorlogsmentaliteit vermengde zich met een vaak aan het hysterische grenzende kolonialisme. Kolonialistische opvattingen oefenden ook grote invloed uit op de massa van de bevolking. Daardoor verloren de communisten die er volhardend en moedig tegen in gingen, vaak het contact met de mensen.

De kolonialistische kringen maakten gebruik, of beter gezegd misbruik, van de nationale gevoelens die zich in de jaren van de Tweede Wereldoorlog tot het uiterste ontwikkeld hadden. Zij verwrongen deze gevoelens en gaven er een chauvinistische, soms zelfs rassistische keer aan. De internationalistische opvattingen van de communisten — die zich bij hen hadden ontwikkeld tezamen met nationale gevoelens (het kolonialisme werd ook als schadelijk voor de eigen natie gezien) — remden in zekere zin het inzicht in de moeilijkheden die daardoor ontstonden. Bij de Nederlandse communisten vond — als tegenwicht — een onderstreping plaats van de internationale solidariteit en werd in nog steeds sterkere mate de nadruk gelegd op internationalisme.

Dit uitte zich in een vorm en wijze die eigen was aan dat moment. Ten aanzien van Indonesië bijvoorbeeld in verlerlei acties tegen de oorlog en de troepen-zending, in steun aan de Indonesische vrijheidsstrijd en door onderstreping van de verbondenheid met de communisten in Indonesië.

Comintern en centralistische tendenzen

De ontwikkeling in ons land — ook van de communistische partij — kan niet worden losgemaakt uit de context van de gebeurtenissen in de gehele wereld. Dit geldt zowel voor de gebeurtenissen voor de Tweede Wereldoorlog als daarna.

De centralistische tendenzen in de Derde Internationale waren minder geworden in de periode van de strijd tegen het fascisme. Dit was de positieve betekenis van het VIIe Congres van de Derde Internationale in 1935. De zelfstandig uitgewerkte oriëntering en de strijd in eigen land werden voorop gesteld. Het was niet nodig om deze vanuit een centrum te laten leiden. Zeker had de Derde Internationale bij de opbouw van partijen — vooral ook in koloniaal overheerste gebieden — een rol gespeeld, maar in de ontwikkelde kapitalistische landen is er vaak rem-

mend opgetreden. Bij het begin van de Tweede Wereldoorlog kwam het centralisme weer volledig tot uiting. Daarna — gedurende de bezetting — ging de CPN haar eigen gang, ofschoon het woordgebruik zich nog in Comintern-traditie bleef bewegen. Als gesproken wordt over invloeden van buitenaf in het optreden van de CPN is het zelfs de vraag of men niet beter kan spreken over 'cominternisme' dan over stalinisme. In 1943 werd de Comintern opgeheven. Als je terugkijkend oordeelt, kun je stellen dat dit al eerder had kunnen en moeten gebeuren.

Centralistische tendenzen en daarmee samenhangend een verzwakking van autonoom partij-optreden deden zich opnieuw gevoelen in samenhang met de koude oorlog — vooral ook na de verwijdering van de communisten uit de regering in Frankrijk, Italië en België — bij het begin van de koloniale oorlogen (in Vietnam en Indonesië). In september 1947 werd de Cominform (afkorting van Informatiebureau van communistische partijen) gevormd, waarvan de partijen uit de Oosteuropese landen deel uitmaakten, alsmede de Franse en Italiaanse communistische partijen. Deze aaneensluiting in de Cominform ging samen met het tot stand komen van één beoordeling van de internationale toestand. Vastgesteld werd dat het oorlogsgevaar toenam; er werd gesproken over dz verdeling van de wereld in twee kampen, waarbij de Verenigde Staten van Amerika in het kapitalistische kamp een overheersende invloed uitoefenden. De opvattingen van de Cominform beïnvloedden ook andere partijen — die niet bij haar aangesloten waren — sterk: haar ideeën werkten door via publicaties, haar blad verscheen in een reeks van talen en na zekere tijd ook in het Nederlands.

Dit leidde in zekere zin tot het buiten beschouwing laten van nationale factoren, van de verscheidenheid in posities, van differentiaties in beoordeling. Dat gold ook voor de beoordeling van de sociaal-democratie die zo ongeveer gekenschetst werd als de voorhoede van de reactie.

De Cominform richtte echter de aandacht van de communistische beweging — en dat was positief — op het zien van dreigende gevaren, stelde haar in op het afslaan van aanvallen en wees op de primaire betekenis van het vredesvraagstuk.

De reactie ging ver in die periode: in Italië vond een aanslag plaats op Togliatti, Lahaut werd in België vermoord, er werd een aanslag gepleegd op een communistische leider in Japan, in Indonesië werd in september 1948 rondom de provocatie van Madiun een groot aantal voor-
aanstaande communisten, onder wie Musso, vermoord.

In zijn boek 'Let History Judge' (New York, 1972, p. 479), bestempelt Roy Medvedev de Madiun-gebeurtenissen als resultaat van een door Stalin geïnspireerde avonturierspolitiek van de Indonesische com-

munisten. Deze aanval op de Indonesische communisten is volkomen onterecht, zoals het onderzoek naar deze gebeurtenissen reeds lang geleden heeft bewezen. Zo staat ook vast, dat de Nederlandse kolonialistische kringen de moorden in Madiun hebben verwelkomd en ondersteund. (Zie hierover ook D. N. Aidit: 'We accuse 'Madiun Affair'', 1955, in: Problems of the Indonesian Revolution, 1963).

Een zelfde overdrijving en foutieve beoordeling is te vinden in Medvedevs opvatting, dat na de oprichting van de Cominform de communistische partijen in West-Europa een avonturierspolitiek moesten voeren. Nieuw licht op deze beschuldiging wordt geworpen door de recente publicatie van het archief van Pietro Secchia — in die periode een secretaris van de Italiaanse communistische partij (deel XIX van de 'Annali della Fondazione Feltrinelli'). Ook daaruit blijkt, dat een 'ultra-linkse' lijn door de leidende kringen in de Sowjet-Unie, onder wie blijkens Secchia's aantekeningen Stalin, werd afgewezen. (Zie hiertoe de bespreking van deze uitgave door Paolo Spriano in 'l'Unita' van 21 maart 1979. Giorgio Amendola behandelt deze kwestie uitvoerig in een artikel in het weekblad van de PCI 'Rinascita' van 4 mei 1979.)

Bij de beoordeling van de historische ontwikkeling dient, zoals uit de gegevens blijkt, gewaakt te worden voor overdrijvingen die voortvloeien uit een soort demonische uitleg van een wereld-omvattend stalinisme.

Vrede en nationale veiligheid

Zowel de Sowjet-Unie als de arbeidersbeweging in de kapitalistische landen hebben belang bij vrede. Hier is geen sprake van het uiteenlopen van staatsbelang en van de posities van de afzonderlijke communistische partijen, zoals dit wel het geval was geweest bij de gebeurtenissen aan de vooravond en in het begin van de Tweede Wereldoorlog.

Ongetwijfeld bestond er geneidheid om dit samenvallen van posities mechanisch te zien; het móet zo zijn, of anders is er sprake van een 'afwijking van het marxisme', revisionisme of iets dergelijks.

Dit gold ook ten aanzien van de Oosteuropese landen waar vlak na de oorlog 'volksdemocratieën' gevormd waren en waar naar nieuwe wegen en nieuwe vormen werd gezocht.

Bij het verharden van de koude oorlog werd dit proces beëindigd: de pluriformiteit verdween, ofschoon deze toch al moeilijk lag in deze landen met een geringe democratische ontwikkeling en veel nationale tegenstrijdigheden, ook soms binnen het land. Dit proces werd gesmoord

in de koude oorlog en onder de drang om deze landen vooral te zien als territoriale veiligheidsfactor voor de Sowjet-Unie (zoals dat reeds tot uiting was gekomen in de besluiten van de conferenties van Teheran en Jalta). En dat feit werd dan weer benut in het opvoeren van de koude oorlog.

Het is een gecompliceerde periode in de geschiedenis, maar we moeten vaststellen dat de hoofdverantwoordelijkheid ongetwijfeld bij de Verenigde Staten van Amerika moet worden gelegd.

De Verenigde Staten waren als de sterkste macht in de wereld uit de oorlog gekomen, een macht die beschikte over de helft van de wereldproductie, atoomwapens had en ongeschonden door het oorlogsgeweld door de oorlog was gekomen die haar ook naar verhouding weinig mensenlevens had gekost. (Alleen al bij de strijd om Leningrad had de Sowjet-Unie meer verliezen geleden dan de Amerikanen en Fransen in de hele oorlog samen). De Verenigde Staten kon op dat moment de wereldpolitiek bepalen en zij deed dat ook.

Het was nodig daaraan het hoofd te bieden. In de Sowjet-Unie werden atoomwapens ontwikkeld ten koste ongetwijfeld van het levenspeil: om alle energieën te mobiliseren, werd enorme nadruk gelegd op de nationale factor. In de politiek van de CPSU had deze ook voordien een grote plaats ingenomen. Denken we slechts aan het debat in de twintiger jaren over de opbouw van het socialisme in één land, aan de beklemtoning van de omsingeling door de kapitalistische landen en aan de onderstreping van de continuïteit van de strijd voor het nationale bestaan in de periode van de Tweede Wereldoorlog. Dit betekende ook het leggen van een speciaal accent op de Russische geschiedenis; we moeten bedenken dat een breuk met het verleden door revolutie nog niet betekent dat factoren uit het verleden niet meer doorwerken.

Deze ingewikkelde dialectiek van externe en interne factoren werd toentertijd niet beseft. Pas later, toen een reële beoordeling de mythische elementen wegnam, werd meer inzicht daarin verworven.

Koude oorlogsverharding

De koude oorlog leidde in ons land tot een verscherping van de politieke verhoudingen, tot verstening in het maatschappelijk ontwikkelingsproces. Dit keerde zich tegen democratische ontwikkelingen; het leidde tot aanvallen op een ieder die zich keerde tegen de koloniale oorlogen, tegen de politiek van het Atlantisch Pact en daarmee verbonden opvoering van de bewapening. Niet-communisten die zich daartegen

keerden, werden als 'fellow-traveller' verdacht gemaakt. Het dwong gehele generaties tot angst, tot terughoudendheid, tot een 'binnen de lijnen lopen'. De vrouwen werden teruggedrongen in keuken en kerk; elke gedachte aan eigen optreden werd verboden. In de katholieke kerk versterkten zich integrationistische tendenzen. Uiteindelijk keerde de politiek van de KVP-leider Romme zich met het bisschoppelijk Mandement van 1954 eveneens tegen sociaal-democraten.

Er voltrok zich een ongekeerde verharding in het Nederlands maatschappelijk leven. Een deel van de sociaal-democratie capituleerde en verdedigde zich tegen kritiek in een steeds heftiger anti-communisme. Een tendens die ook nu nog niet geheel uitgewoed is en elke keer als er andere geluiden klinken — zoals bijvoorbeeld op het laatste PvdA-congres — weer te hulp wordt geroepen.

Het antwoord van de communisten, ook in Nederland, was dat ze alle krachten richtten op het behoud van de vrede, tegen het gevaar van de atoomoorlog, voor verdediging van de dagelijkse belangen, gepaard aan propagandistisch optreden ten gunste van de Sowjet-Unie. Dit was toen van grote betekenis. Het heeft er mede toe bijgedragen, zonder de plaats van de militaire inspanningen van de socialistische landen en hun diplomatieke optreden te onderschatten, dat de koude oorlog niet op wereldschaal tot een hete oorlog werd.

Het leidde echter ook tot een verharding in de communistische rijen, tot een verzwakking van de banden met de massa, tot verbittering ten opzichte van een ieder die weifeling toonde, tot vervreemding soms van de eigen, nationale problematiek, zoals bijvoorbeeld in de houding van de CPN gedurende de watersnoodramp (1953) naar voren kwam.

Tevens bracht het een groeiende kritiek in diezelfde zin op het verleden met zich mee — bijvoorbeeld op de samenwerkingspolitiek die tijdens de bezetting gevoerd was en die in sommige opzichten inderdaad tot ondergeschiktheid, tot wreed beschaamde unaniniteitsillussies had geleid. Ook werden vreemdsoortige vormen geaccepteerd om de vredeswil en verbondenheid met de socialistische landen te demonstreren. Zo werd bijvoorbeeld bij de zeventigste verjaardag van Stalin een massale inzameling van cadeaux gehouden, waarvan later werd vastgesteld dat dit niet in overeenstemming was met de Nederlandse gewoonten en tradities. Het leidde ook tot conflicten en een geprikkelde sfeer in de toch al moeilijke verhouding tot intellectuelen van linkse signatuur. Het is voldoende te wijzen op de lotgevallen van 'De Vrije Katheder'.

Dit alles neemt niet weg dat steeds als zich een mogelijkheid tot een zekere ontspanning in de wereld aftekende, gezocht werd naar het inslaan van nieuwe wegen, voortvloeiend uit de Nederlandse verhoudingen en

op eigen wijze door de CPN vastgesteld. Ik wijs in dit verband op het ontwerp-beginselprogram van 1952, de resolutie over de nieuwe aanpak van 1955 en dergelijke. Hierbij legden partijen die niet tot de Cominform behoorden vaak meer soepelheid aan de dag dan de partijen die daar wel toe behoorden.

Het 20ste CPSU-congres

Het was in een atmosfeer van een zekere vermindering van spanningen op internationaal gebied, dat het twintigste congres van de CPSU in februari 1956 bijeen kwam. Dit congres beraadde zich over wendingen in de buitenlandse politiek, er werden mogelijkheden geschetst voor een vreedzame overgang naar het socialisme, voor het tot stand brengen van een nieuwe relatie tot de sociaal-democraten, terwijl ook andere vraagstukken werden besproken, met name van economische aard. Op dit congres werd in de openbare zittingen slechts zijdelings de Stalin-periode ter sprake gebracht. Op een besloten zitting, aan het eind van het congres, geschiedde dit in een rede van Chroestsjow in de meest directe en meest anecdotische vorm. Deze rede is gedurende het congres alleen aan de partijen die tot de Cominform behoorden ter kennis gebracht; de CPN heeft er pas veel later, via andere partijen, kennis van kunnen nemen, nadat berichten hierover in de pers uit de kapitalistische landen waren verschenen.

In april 1956 gaf het partijbestuur van de CPN een eerste beoordeling die neergelegd is in een resolutie. Terugblikkend lijkt mij deze beoordeling in grote trekken juist te zijn geweest, voor zover de kennis toen strekte. Een belangrijke passage in de resolutie onderstreept dat de CPN een Nederlandse partij is en wil zijn, die tegenover het Nederlandse volk verantwoording en rekenschap moet afleggen van haar daden en ook van haar tekortkomingen; ze bepaalt zelf haar politiek en wijst daarbij elke inmenging van buitenaf af.

De discussie over de Stalinkwestie duurde uiteraard voort. Ze werd echter belemmerd door een verkiezingsactie, waarbij bijvoorbeeld de rede van Chroestsjow in Amsterdam door de PvdA huis aan huis werd verspreid — sinds die tijd heeft de PvdA dat niet meer gedaan met communistische documenten. Het anti-communisme vierde opnieuw hoogtij en dit werd nog verergerd door de verscherping van de situatie in West-Duitsland — het verbod van de KPD. Op wereldschaal deed de toenevende spanning in het Midden-Oosten zich gevoelen — die uiteindelijk zou leiden tot de oorlog met Egypte rond de nationalisatie van het

Suez-kanaal — en de dreiging van een wereld-atoomconflict met zich bracht.

De situatie werd ook gecompliceerd door debatten over wegen om op vakbewegingsgebied eenheid in het NVV tot stand te brengen, waarbij ook overtrokken opvattingen tegenover elkaar stonden, variërend van onmiddellijke opheffing van de EVC tot onwrikbaar behoud van wat er was. In de discussie speelden ook meningsverschillen over de organisatiestructuur van de communistische partij een rol. De vraag was aan de orde gekomen of het democratisch centralisme in de communistische partij gezien moest worden als een Russisch verschijnsel — met een rechte lijn van Lenins opvattingen in 'Wat te doen' naar Stalins ontsporingen. Deze opvatting werd, naar mijn mening terecht, bestreden: het is een a-historische benadering die leidt tot een deterministische, deterministisch in fatalistische zin, geschiedenisopvatting; alles is dan als het ware voorbeschikt. De aanvallen op het democratisch centralisme werden op het congres van oktober 1956 afgewezen. Met dat congres wilde men de gehele discussie ook afsluiten omdat het nodig was met alle kracht op te treden tegen de hervatte koude oorlog en ook tegen de dreiging van een nieuwe koloniale oorlog, zoals deze voortvloeide uit het feit dat Nieuw Guinea heel duidelijk als Nederlands grondgebied in de grondwet was opgenomen. Wel werd — en dat is een onderscheid met de resolutie van april 1956 — heel duidelijk op het congres gesteld dat een kritische beoordeling op theoretisch gebied vereist was; een eigen bestudering en verwerking van de vraagstukken en van de Nederlandse omstandigheden werd meer dan ooit noodzakelijk geacht.

Dit is in die periode evenwel niet gebeurd. Het werd verhinderd en onmogelijk gemaakt, omdat het gevecht om het behoud van de CPN als strijdbare partij van de Nederlandse arbeidersklasse, als revolutionair-marxistische partij, in het middelpunt kwam te staan. Ik herinner in dit verband aan de gebeurtenissen in november 1956, met pogromstemmingen in Nederland na de gebeurtenissen in Hongarije. De moeilijkheden in die tijd waren enorm, maar het gelukte de CPN om als uitgangspunt voor toekomstige veranderingen overeind te blijven. Ook de interne strijd werd feller dan voordien — ook en vooral over de vakbondspolitiek. Dit leidde tot groepsvorming en groepsverharding. Enkelen hebben zich zelfs vlak voor de Statenverkiezingen in 1958 tegen de partij gekeerd. Dit werd in die dagen behandeld in de harde termen van die tijd.

Nieuwe wegen

Toen het opgewolkte stof van deze periode weer verdween, begon de

verwerking van wat zich sinds 1956 aan de Nederlandse communisten had voorgedaan. Een verwerking die zich ook richtte tegen pogingen om de 'oude' lijn, waarbij in feite een centrum bestond, te handhaven. Eerst was dit gebeurd in de Cominform — waarin zelfs een plan heeft bestaan om hiervan een echte organisatie te maken met als secretaris Togliatti. Later in de vorm van internationale conferenties. Eerst was dat de Moskouse conferentie van 1957 — die toen gehouden werd met het doel de onenigheid na het 20ste congres van de CPSU te overwinnen en zich, in verband met de heropleving van de koude oorlog, krachtig aaneen te sluiten. Daarna in Moskou in 1960 — aan deze conferentie werd eveneens door de CPN deelgenomen — speelde het conflict tussen de Sowjet-Unie en China op de achtergrond. De slotverklaring behelsde een voorlopig compromis. Nadien vond er nog een internationale conferentie plaats in 1969 — hieraan heeft de CPN geweigerd deel te nemen. De PCI was wel aanwezig, maar heeft een deel van de uiteindelijke documenten niet ondersteund.

Reeds voordien had de CPN niet deelgenomen aan de conferentie van Karlovy Vary van Europese communistische partijen, waarmee zij zich de woede van de toenmalige Tsjechoslowaakse partijleider Novotny op de hals haalde. De eigen benadering die de CPN koos, leidde ook wel tot conflicten, zoals bij de conferentie van communistische partijen van de kapitalistische landen van Europa in juni 1965 in Brussel.

De autonome koers, die de Nederlandse communisten in de jaren 1963/64 hadden ingeslagen werd heel duidelijk beklemtoond. Deze ging vergezeld van een uiterst kritische beoordeling van Chroestsjow, maar tevens hield deze kritiek in op wat stalinisme genoemd wordt.

Dit behelste het zoeken naar eigen wegen. Ook in de theoretische benadering trad een verdieping in. In deze periode werd ook een nieuwe benadering van de kapitalistische realiteit ontwikkeld, die leidde tot de stellingname over de 'anti-monopolistische weg'. Op nieuwe wijze werden de vraagstukken van de verhouding tot de gelovige mensen tegemoet getreden; er ontwikkelde zich een dialoog met christenen, aanvankelijk voornamelijk met katholieken, later ook met mensen van protestantse huize. Verder kwam er ook een nieuwe oriëntatie tot stand op het gebied van de kunst en het wetenschappelijk onderzoek. In deze oriëntatie werd het marxisme of marxisme-leninisme als een open systeem gekenschetst, waarin de resultaten die bereikt worden bij de bestudering van de zich steeds veranderende werkelijkheid worden opgenomen en schematische vooringenomenheid wordt afgewezen.

De CPN keerde zich daarmee tegen de invloeden die van Stalin waren uitgegaan op het gebied van de theorie. Invloeden die een dogmatise-

ring, verstening, reductie van het marxisme-leninisme tot een gesloten stelsel, tot een soort citatenverzameling, waaruit geput kon worden om bepaalde standpunten goed te praten, opportunistisch gebruik van theorie kortom, tot gevolg hadden. Dit bevorderde tevens sectarisme, afgeslotenheid, het niet zien van de realiteit in zijn veelzijdigheid en ontwikkeling. Bijvoorbeeld in de beoordeling van burgerlijke kringen en de differentiatie die daarin optreedt, dat wil zeggen: het onderscheid tussen monopolistische en niet-monopolistische groepen, tussen democratisch denkende en naar autocratische methoden verlangenden. En ook een blindheid ten aanzien van de arbeidersklasse zelf — waarin eveneens veranderingen optreden, een uitbreiding en verandering in de structurele samenstelling — met alle nieuwe problemen die dat met zich meebrengt.

Deze afgeslotenheid, dit dogmatisme en sectarisme, is doorbroken. Het was deze ontwikkeling die het mogelijk maakte om als CPN een positieve houding in te nemen tegenover de democratische stromingen in de jaren zeventig. Dit heeft tevens geleid tot uitbreiding van de partij. De politiek van autonomie — die bij de CPN niet begon bij het afwijzen van het optreden van een aantal Warschaupact-landen in Tsjecho-Slowakije in 1968 — had daartoe de voorwaarden geschapen.

De wijze waarop deze autonomie kenbaar werd gemaakt, heeft, ook door de overdrevenheid waarmee dit soms gepaard ging, ook nadelen gehad. Er vond een verbreking van vrijwel alle contacten plaats. Deze overdrijving behoeft trouwens niet voor het anti-communisme in eigen land. Wat dat betreft doen communisten het nooit goed: ze worden gekritiseerd omdat ze aan de leiband van Moskou lopen, of ze worden gekritiseerd omdat ze tegen Moskou zouden optreden en uitgekreten als de Albanezen van West-Europa. Veranderingen in de CPN-politiek worden zo steeds afgewezen als schijn en zelfs als erkend moet worden dat het geen schijn is, dan is het toch nog fout. Het artikel van Bart Tromp in de NRC van zaterdag 5 mei in verband met dit Stalinisme-congres, laat zien dat dit een hardnekkig verschijnsel is.

De nadelen waren: het feit dat de teruggetrokkenheid leidde tot onvoldoende aanraking met veranderingen die zich voltrokken, het niet zien en waarnemen van discussie en nieuwe meningsvorming en dat het kon leiden tot een zekere provincialistische benadering en vermindering van onderlinge solidariteit in de strijd voor de vrede. De conferentie van Berlijn van de Europese communistische partijen, waaraan de CPN deelnam, heeft een verandering gebracht. Op de bijeenkomst werd de autonomie van de partijen positief benaderd; de betekenis daarvan werd nu openlijk erkend. Tevens waren er remmingen van andere aard bij de

ontwikkeling van eigen wegen, onder andere door het optreden van De Groot. Dit is doorbroken — en definitief doorbroken — bij het laatste CPN-congres in januari 1978. Dit congres bewerkstelligde een ingrijpende verandering, die ook tot uitdrukking komt in de politiek van het streven naar coalities van allerlei aard om in Nederland tot democratische veranderingen te komen en een nieuwe kernbewapeningswedloop te verhinderen.

Nationale kenmerken

Vanuit de thematiek van dit congres bezien — bij de beoordeling van het stalinisme en de invloed die dat had op communistische partijen — mogen nooit de nationale factoren die ook in elke partij afzonderlijk hun rol spelen, buiten beoordeling worden gelaten. Het is trouwens bekend, dat de nationalen factoren eveneens van belang zijn in de verhouding tussen de socialistische landen. Het ontkennen hiervan leidt tot conflicten en zelfs tot tragische gebeurtenissen.

De nationale kenmerken gelden eveneens bij de afzonderlijke communistische partijen. In de Sowjet-Unie en de Oosteuropese landen hebben deze partijen heel duidelijk een eigen geschiedenis. In Italië ligt dat weer heel anders, daar vervullen de ideeën van Gramsci en later van Togliatti een belangrijke functie. De Franse communistische partij heeft haar ervaringen gehad met het Volksfront. In Duitsland vond een moeilijke verwerking plaats van ideeën ook van vooraanstaande revolutionairen als Mehring, Liebknecht en Rosa Luxemburg, met hun verdiensten en beperkingen.

In ons land is eveneens een bijzondere ontwikkeling waar te nemen, eigen aan de geschiedenis van onze arbeidersbeweging. De linkervleugel van de sociaal-democratie, de revolutionaire marxisten, is reeds in 1909 afgescheiden en heeft zich na de Russische revolutie tot communistische partij omgedoopt. Ze vormde binnen de marxistische traditie een eigen benadering — de Hollandse marxistische school — met positieve kenmerken die reeds door Lenin zijn erkend, en ook met fouten ongetwijfeld.

Door deze eigen tradities was er steeds verzet tegen het centralistische optreden van de Comintern. In de twintiger jaren leidde dit herhaaldelijk tot heftige conflicten en zelfs splitsingen. Door alle actieve deelname aan de Comintern heen, ook in de dertiger jaren, is steeds ook de wil tot éigen optreden, passend bij de Nederlandse verhoudingen, beklemtoond.

Dit hangt ongetwijfeld samen met de gevoelens van verbondenheid met de Indonesische Communistische Partij, met de strijd van het Indonesische volk voor onafhankelijkheid, tegen kolonialisme en neokolonialisme dat thans de macht van Suharto heeft gevestigd.

Deze solidariteit dwong ons tot een wijde blik, tot een ver buiten de grenzen zien, tot het zich bezig houden met een gecompliceerde problematiek, waardoor onze houding in vele vraagstukken verschilde van die van andere communistische partijen — bijvoorbeeld bij de beoordeling van de gebeurtenissen in Indonesië van oktober 1965 en daarna.

Dit alles betekent dat communistische partijen, en dat geldt zeker ook voor de CPN, niet beoordeeld moeten en niet beoordeeld kunnen worden vanuit algemene formules. Dit moet men doen met inachtneming van eigen geschiedenis en ontwikkeling, eigen omstandigheden en het eigen denken ook.

Wij bezien ons eigen verleden zowel als het verleden van de internationale communistische beweging op kritische wijze. Aan het eind van dit Hollandse dagje zou ik willen beklemtonen: we doen dit om in het heden beter te kunnen optreden, voor vrede, voor ontwikkeling en vernieuwing van de democratie, voor het begaan van een eigen Nederlandse weg naar een socialistische maatschappij in ons land.

De Comintern en de internationale vrouwenbeweging

Over de houding die in de Comintern werd ingenomen ten aanzien van de vrouwen publiceren wij hierbij enkele documenten uit 1936 en 1937.

De eerste twee daarvan werden openbaar gemaakt in de Russische taal in het tijdschrift 'Voprosy Istorii KPSS', 1976, nr. 11 en 12. Het derde document verscheen in het tijdschrift 'Die Kommunistische Internationale', 1937, nr. 7.

Op het 7e Comintern-congres van 1935 was reeds gewezen op de zwakheid van de internationale vrouwenbeweging en op de onderschatting door de communistische partijen van het werk onder de vrouwen. In het besluit dat aan dit vraagstuk was gewijd, stelde het congres de dringende noodzaak vast om de miljoenenmassa's van vrouwen in de strijd te betrekken, in de eerste plaats de arbeiders- en werkende boeren-vrouwen, ongeacht hun partij-opvattingen of godsdienstige overtuiging voor het totstandbrengen van een eensgezind volksfront; hierbij werd er de nadruk op gelegd, dat de communisten bijzondere activiteit aan de dag moesten leggen voor het ontwikkelen van een massale beweging van werkende vrouwen in de strijd voor hun levensbelangen, 'tegen de duurte, tegen de ongelijkwaardige positie van de vrouwen, tegen de fascistische verslaving, tegen massa-ontslagen, voor verhoging van het loon op basis van het beginsel 'gelijk loon voor gelijkwaardige arbeid' en tegen het oorlogsgevaar.' Voor de verschillende landen maar ook op internationale schaal deed het Zevende Congres de aanbeveling de meest uiteenlopende organisatorische vormen te benutten voor het leggen van contacten en gemeenschappelijk optreden van de revolutionaire, de sociaaldemocratische en vooruitstrevende vrouwenorganisaties. Het secretariaat van het Uitvoerende Comité van de Comintern heeft

meermalen het ontplooiën van het werk onder de vrouwen onder het oog gezien. Er werd besloten een speciale commissie in het leven te roepen, waarin een van de secretarissen van het EKKI, O. Kuusinen, en verder op de voorgrond staande vertegenwoordigsters van de internationale vrouwenbeweging werden opgenomen. De door de commissie opgestelde ontwerpbrief over het werk onder de vrouwen werd besproken in aanwezigheid van G. M. Dimitroff, D. Z. Manoeilski, W. Pieck en R. Guyot.

Dit document getuigt van de grote interesse van de Comintern in het ontwikkelen van een massale vrouwenbeweging. De Communistische Internationale beschouwde dit als een deel van de algemene strijd van de werkers voor hun rechten en belangen, en tegelijkertijd als een bijzondere beweging met haar specifieke doelstellingen en taken, voortvloeiend uit de economische positie van de vrouwen in de maatschappij en uit hun rol binnen het gezin. De Comintern was van oordeel, dat een massale vrouwenbeweging eveneens noodzakelijk was voor een succesvolle strijd voor het behoud van de vrede. 'De zaak van de vrede zal onoverwinnelijk en duurzaam blijken te zijn... wanneer zich in de strijd tegen de oorlog miljoenen en tientallen miljoenen vrouwen aansluiten', zo werd in de ontwerpbrief onderstreept.

In de rede van Dimitroff bij de discussie over de ontwerpbrief werden de oorzaken aan het licht gebracht die het werk onder de vrouwen belemmerden en het totstandbrengen van een waarlijk massale vrouwenbeweging verhinderden. Hij diende een reeks van voorstellen in die bij verwezenlijking bevorderlijk zouden zijn voor het ontplooiën van een brede beweging van werkende vrouwen.

Het resultaat van al dit voorbereidende werk was een besluit van het presidium van het EKKI van 3 juli 1937 (document No. 3). Hierin werden de maatregelen aangegeven die de communistische partijen dienden te nemen om aan de onderschatting van de vrouwenbeweging een eind te maken. In dit document werd benadrukt dat 'de totstandbrenging en ontplooiing van een zelfstandige massale vrouwenbeweging tegen de economische, culturele en politieke ongelijkheid en onderdrukking van de vrouwen een vraagstuk was van de gehele arbeidersklasse, en van haar politieke, vakbonds-, coöperatieve en culturele organisaties.'

Ontwerpbrief van het presidium van het uitvoerend comité van de Communistische Internationale aan de communistische partijen

(Augustus 1936)

De vrouwenbeweging als zodanig is in de eerste plaats de zaak van de vrouwen zelf. Men moet hen helpen, maar hun initiatief is nodig opdat zich een werkelijk massale vrouwenbeweging kan ontwikkelen.

G. Dimitroff

De noodzaak van het tot stand brengen
van een massale vrouwenbeweging

Waarde kameraden,

Het meest achtergebleven deel van de internationale beweging der werkers is de vrouwenbeweging. De vrouwen — de helft van de mensheid — zijn in hun overgrote massa niet georganiseerd. Miljoenen vrouwen uit de werkende bevolking, die gebukt gaan onder de dubbele druk van klasse- en sociale ongelijkheid, staan nog afzijdig van de grote bevrijdingsstrijd van het proletariaat, van de strijd voor de vrede, voor de vrijheid, voor brood, voor hun eigen rechtsgelijkheid en bevrijding. De arbeidsters zijn in zeer geringe mate in de vakverenigingen georganiseerd. De sociaaldemocratische vrouwenorganisaties zijn in de meeste landen niet erg groot en leiden een geïsoleerd bestaan. Ook in de communistische beweging is de deelname van de vrouwen uitermate gering.

Over het algemeen bestaat er tot dusver nog steeds binnen de arbeidersbeweging een geringschattende houding ten opzichte van de vrouwenbeweging, er bestaat een onderschatting van de rol van de vrouw in de proletarische klassesstrijd.

De vrouwen hebben echter met hun toegewijde en actieve deelname aan alle revoluties ter wereld, op de barricaden van de grote Franse revolutie, in de gevechten van de onsterfelijke Parijse Commune, bij het omverwerpen van het tsarisme en het veroveren van de macht door het

proletariaat in Rusland, in de nationale bevrijdingsbeweging in China, in de rijen van het Chinese rode leger, in de gewapende strijd van het proletariaat in Wenen, in de opstand in Asturië, in de heldhaftige strijd van het Spaanse volk tegen de militair-fascistische putsch en bij de socialistische opbouw in de USSR getoond welk een enorme rol zij in de strijd van de werkers kunnen vervullen. Louise Michel, Rosa Luxemburg, Klara Zetkin, Inessa Armand, Dolores Ibarruri en vele andere heldinnen van de revolutie zijn er het levende voorbeeld van tot welke heldhaftigheid vrouwen in staat zijn en tot welke hoogte van politiek leiderschap zij zich kunnen verheffen.

De geringschatting en onderschatting van de rol van de vrouw in de strijd van de werkende mensen treft men zelfs aan onder vele communisten, die nog steeds niet begrijpen, dat zulk een houding bekrompen en kleinburgerlijk is en met wortel en tak moet worden uitgeroeid.

De communistische partijen hebben nog steeds niet geleerd aan het massawerk onder de vrouwen die betekenis toe te kennen die het verdient. Alleen in Spanje, Frankrijk en Griekenland is in de laatste tijd enige verandering in dit opzicht vast te stellen.

In de overige kapitalistische landen echter is in de regel zelfs het uiterst geringe werk dat vroeger onder de werkende vrouwen werd verricht op het ogenblik verwaarloosd. Erger nog, er is vaak zelfs sprake van direct *verzet* tegen de vorming van een vrouwenbeweging uit misplaatste angst dat dit zou leiden tot 'vrouwen-separatisme' in de arbeidersbeweging. Dit is het meest ernstige en schadelijke verschijnsel van het in onze rijen nog heersende sectarisme.

Deze houding van de communistische partijen ten aanzien van het werk onder de vrouwen maakt het de reactie en vooral de kerken makkelijker de miljoenen vrouwen uit de werkende bevolking onder hun invloed te houden en de fascistische partijen biedt het meer kans de vrouwen in hun organisaties te betrekken.

Deze toestand is volstrekt onduldbaar. Het is nodig een grondige ommekeer te bewerkstelligen op het gebied van het werk onder de vrouwen en vastberaden en moedig de *vorming van een brede en massale vrouwenbeweging ter hand te nemen*. Deze taak is beslist uitvoerbaar zowel in de westelijke als in de oostelijke landen. Nog nooit waren de objectieve voorwaarden zo gunstig voor het organiseren van de vrouwen en nog nooit waren er zoveel mogelijkheden voor het wekken van *initiatieven van de vrouwen zelf* voor het op gang brengen van hun eigen beweging.

De vrouwenbeweging is nodig voor het behoud van de vrede en tegen het fascisme

De vorming van een brede en massale vrouwenbeweging is in de eerste plaats nodig en ook te realiseren in de strijd voor het behoud van de vrede.

Men moet voortdurend voor ogen houden dat de zaak van de vrede slechts dan onoverwinnelijk en duurzaam zal blijken, wanneer aan de strijd tegen de oorlog miljoenen en tientallen miljoenen vrouwen deelnemen.

De vrouwen willen geen oorlog, zij verlangen naar vrede, en daarom is het mogelijk hen te organiseren ter verdediging van de vrede, vooral nu de oorlogsdreiging vlak boven de wereld hangt en ongerustheid en verwarring scheidt onder de grote massa der vrouwen.

In de strijd voor het behoud van de vrede is het nodig de vrouwen van de meest uiteenlopende partijen en organisaties, van de meest verschillende politieke en religieuze overtuiging, vrouwen van alle volken en alle landen, ook in de koloniale en half koloniale landen, te verenigen.

De strijd tegen de oorlog in de koloniale en halfkoloniale landen is ten nauwste verbonden met de strijd tegen de onderdrukking door het imperialisme, voor de nationale bevrijding. Door de agressie van het Japanse imperialisme krijgt deze strijd een bijzondere betekenis in China, waar de succesvolle ontwikkeling van de anti-Japanse volksbeweging in grote mate afhangt van de actieve deelname van de vrouwen.

In de strijd tegen het oorlogsgevaar kan men zich geenszins beperken tot alleen maar propaganda voor de vrede. Men moet de vrouwen organiseren tot actieve deelname in het belang van de vrede en hun massale strijd richten tegen de fascistische aanstichters van de oorlog. Hetzelfde geldt voor het uitoefenen van druk op de politiek van hun eigen regering, voor de strijd voor het tot stand brengen van sancties tegen de agressor, voor de ondersteuning van de vredespolitiek van de Sowjet-Unie, het enige land dat consequent voor het behoud van de vrede opkomt. Bijzondere aandacht moet gericht worden op de strijd tegen het inschakelen van de vrouwen in de oorlogsindustrie.

De strijd voor het behoud van de vrede is onder de huidige omstandigheden ten nauwste verbonden met de strijd *tegen het fascisme*. Het fascisme houdt de ergste vormen in van knechting van de vrouwen, het verkondigt niet alleen de minderwaardigheid van de vrouw als mens en laat de willekeur in het gezin en in de maatschappij hoogtij vieren, maar past de meest barbaarse methoden van geweldpleging toe, zelfs van sterilisatie. Het fascisme betekent het ontbreken van iedere wet ter be-

scherming van de vrouw, het ontnemt de vrouwen het recht op ontwikkeling en beroepskeuze. De heerschappij van het fascisme leidt tot het vergroten van de armoede, tot honger en het sterven van de kinderen, tot de uitbreiding van ontucht en prostitutie. De strijd tegen het fascisme is de bloedeigen zaak van de vrouwen.

De organisatie van de vrouwen voor de strijd tegen het fascisme is een volstrekt uitvoerbare taak. Onder de massa van vrouwen groeit het bewustzijn van de noodzaak het fascisme de weg te versperren. En wanneer tot op de huidige dag de deelname van de vrouwen aan de antifascistische beweging nog uiterst onvoldoende is, dan is dat te wijten aan onze passiviteit bij de vorming van een bijzondere vrouwenbeweging voor de strijd tegen fascisme en oorlogsgevaar.

Vrouwencomités tegen fascisme en oorlog

De ervaring toont aan, dat het in een aantal landen (Frankrijk, Spanje, België, Griekenland en enkele landen van Zuid-Amerika) door een juist initiatief gelukt is speciale vrouwencomités tegen fascisme en oorlog te vormen en daardoor een begin te maken met een massale antifascistische en anti-oorlogsbeweging van de vrouwen. De vrouwencomités tegen fascisme en oorlog in genoemde landen zijn reeds een trefzeker wapen in de strijd; zij omvatten een hele reeks vrouwenorganisaties van verschillende soort.

In vele landen echter zijn deze comités nog niet tot omvangrijke acties gekomen en in sommige landen worden deze comités bedreigd door het gevaar te ontaarden in sectarische bewegingen (Engeland en Zweden). Hiertegen moet met kracht worden opgetreden.

De communistische partijen moeten er met alle middelen toe bijdragen, dat deze comités tot werkelijke centra van een machtige vrouwenbeweging tegen oorlog en fascisme uitgroeien, waarbij de aandacht in het bijzonder moet worden gericht op het betrekken in de beweging van arbeiders- en boerenvrouwen en vrouwen uit de kringen der intellectuelen. De comités moeten er naar streven in deze beweging vakorganisaties, coöperaties en andere massa-organisaties te betrekken.

Van enorme betekenis bij het werk van deze comités worden hun persorganen, zoals uit de ervaringen in Frankrijk en België blijkt. Op alle mogelijke manieren moet het uitgeven en verbreiden van tijdschriften van de comités worden gesteund en moet worden overgegaan tot het uitgeven van vrouwentijdschriften in massa-oplagen daar waar dit nog niet het geval is.

Natuurlijk zijn deze vrouwencomités niet de enig mogelijke vorm tot mobilisering van de vrouwen in de strijd tegen oorlog en fascisme. *Welke vorm de vrouwenbeweging ook aanneemt, onze belangrijkste taak is deze beweging voortdurend te richten tegen oorlog en fascisme.* Maar het zou politieke kortzichtigheid zijn als we ons bij het organiseren van deze beweging slechts zouden beperken tot de strijd tegen oorlog en fascisme.

Een vrouwenbeweging voor de bijzondere belangen van de vrouwen en hun concrete eisen is noodzakelijk

Grote betekenis bij het werk onder de vrouwen moeten wij hechten aan de vraagstukken die verband houden met de *economische positie* van de vrouw, met haar rol in het gezin en haar plaats als moeder.

De strijd voor de bijzondere belangen en de concrete eisen van de vrouwen moet tot een onafscheidelijk en zeer belangrijk deel worden van de gemeenschappelijke strijd van de werkers. Dit is ook daarom zo noodzakelijk, omdat de werkende vrouwen vanwege hun bijzondere positie meestal moeilijker te organiseren zijn op basis van de algemene leuzen van de arbeidersbeweging dan de mannen.

Het recht op arbeid — deze eis wordt onder de huidige omstandigheden van enorme betekenis, want hij richt zich in de eerste plaats tegen de massale werkloosheid onder de vrouwen. Hiermee zijn ook de eisen als *recht op arbeid voor de gehuwde vrouwen en het recht op gelijk loon voor gelijke arbeid* onafscheidelijk verbonden. Vraagstukken van de *bescherming van vrouwen- en kinderarbeid* moeten eveneens in het middelpunt staan bij het werk onder de arbeidervrouwen.

Alle vraagstukken die verband houden met de *bescherming van het moederschap* (zwangerschapsverlof, kraamklinieken, zuigelingenverzorging enz.) zijn vraagstukken waaromheen het nodig en mogelijk is brede lagen van vrouwen in stad en land te organiseren.

De zorg om de kinderen: vraagstukken betreffende de opvoeding van de kinderen en hun materiële verzorging (gratis maaltijden op school, kindereetzalen, kleding en schoeisel voor scholieren), strijd voor gratis onderwijs, beroepsopleiding etc., dit alles zijn onderwerpen die miljoenen moeders ten zeerste bezighouden, en waaromheen het mogelijk en nodig is de vrouwen te organiseren.

Het recht op onderwijs — is een eis die even belangrijk is voor de vrouwelijke als voor de mannelijke jeugd, deze moet in landen waar wetten

bestaan die de toelating van meisjes tot onderwijsinstituten beperken in de eerste plaats gericht zijn op de afschaffing van deze wetten.

Tegen de knechting van de vrouwen binnen het gezin, door wetgeving en gewoonten

De knechting van de vrouw binnen het gezin die zich in verschillende landen en allerlei vormen voordoet, raakt duidelijk de belangen van grote massa's van vrouwen. Het is dus een van de allereerste taken de vrouwen aaneen te sluiten in de strijd tegen de onderworpenheid in het gezin.

Vooraf in de oostelijke landen zoals b.v. in India, Japan, China en in het algemeen in de koloniale en half-koloniale landen moet daaraan bijzondere aandacht worden besteed.

In een hele reeks van landen hebben de vrouwen *geen stemrecht*. Tegen dit verschijnsel van de ergste ongelijkheid moet op zeer krachtige wijze worden gestreden. Vooraf onder de huidige omstandigheden richt deze strijd zich tegen het fascisme, dat zowel mannen als vrouwen van alle democratische rechten berooft. De gunstigste voorwaarden voor de strijd voor het vrouwenkiesrecht bestaan op het moment in Frankrijk. Vandaar dat de strijd voor het kiesrecht in dit land een van de vooraf naamste politieke leuzen moet worden van ons werk onder de vrouwen.

Tegen schematisme en schablonen in ons werk

De hier genoemde kwesties geven natuurlijk nog lang geen volledig beeld van de inhoud van de beweging der werkende vrouwen. In ieder land kan men gemakkelijk talrijke andere belangrijke vraagstukken vinden die de belangen van de vrouwen betreffen. Het gaat er echter zeker niet om een opsomming te geven van alle kwesties die voor de werkende vrouwen van belang zijn, maar uit al die menigvuldige vraagstukken in ieder land afzonderlijk die punten te vinden en naar voren te schuiven, die op het gegeven moment de meest actuele en brandende kwesties zijn, en waaromheen men de vrouwen in de beweging kan betrekken en tot organisatie kan brengen. Hiertoe is het in ieder land en in ieder gebied noodzakelijk, dat aandachtig het eigenaardige van de essentiële belangen en de concrete behoeften van de brede lagen van vrouwen worden bestudeerd, zoals de omstandigheden waaronder zij leven en werken, het peil van hun culturele ontwikkeling en hun klasse-

bewustzijn. En positieve ontwikkeling van de beweging hangt in de eerste plaats af van de *concrete inhoud* van ons werk. Ieder *schematische en schablonen gedoe* zal ons anders in het slop voeren.

Zoals het onmogelijk is overal gelijksoortige leuzen te stellen of zelfs een eensluidende politieke inhoud van de beweging te hebben, zo kunnen en moeten ook de *vormen* van de beweging in verschillende landen en verschillende perioden niet dezelfde zijn. Het ligt voor de hand dat de organisatievormen in fascistische landen vergeleken met de landen van de burgerlijke democratie zullen afwijken, maar ook in fascistische landen ten opzichte van elkaar. Hetzelfde geldt voor de niet-fascistische landen. Bij de organisatie van het werk moet *vooral* worden uitgegaan van de vraag, welke vrouwenorganisaties er in een of ander land bestaan en zonder uitzondering in alle massa-organisaties van vrouwen te werken. In fascistische landen als Duitsland en Italië b.v. waar de grote organisaties van vrouwen alleen de fascistische zijn, is het de belangrijkste opgave te werken binnen deze nationaal-socialistische organisaties. In vele landen bestaan omvangrijke katholieke, burgerlijk-pacifistische en andere vrouwenorganisaties die honderdduizenden vrouwen omvatten. Het is een dringende noodzaak binnen die organisaties te werken.

Niet alleen wat de inhoud en de vormen, maar ook wat betreft de *methoden* moet men schematisme en schablonen vermijden. Werkwijzen waarop tot dusver door ons bijna geen acht werd geslagen zijn b.v.: brei- en naai-avonden, theevisites, excursies voor vrouwen, huiskamerbijeenkomsten, kinderfeestjes enz. — ziedaar een reeks van uiteenlopende en effectieve methoden die van zeer groot belang zijn.

Werkmethoden binnen de vakorganisaties

Bij het ontwikkelen van de vrouwenbeweging wordt een grotere georganiseerdheid van de vrouwen *in de vakbeweging* van zeer groot belang. Het is de vakbeweging tot dusver niet gelukt grote massa's van arbeidsters in hun rijen op te nemen. Dat is in hoofdzaak te wijten aan het feit dat zij heel slecht de belangen van de arbeidsters verdedigden, niet in staat bleken hen op de juiste wijze te benaderen, onmachtig waren hen te interesseren voor hun concrete behoeften, verband houdende met hun plaats in de produktie en in het leven van elke dag. Ze waren niet in staat het vakverenigingswerk van de vrouwen als leden van de vakbeweging zó te organiseren, dat door hun activiteit het aantrekken van nieuwe lagen van vrouwen werd gestimuleerd. Hierbij moet

vooral worden nagegaan, wat de doelmatigheid is van aparte vrouwensecties binnen de vakbeweging of van comités, commissies voor het werven van vrouwen voor de vakbeweging enz., in één woord het bestuderen van de vraag omtrent het tot stand brengen en toepassen van aparte, soepele vormen tot vergroting van de vakbondsactie van de arbeidervrouwen en van vrouwelijk personeel (employees bij de post en telegraaf, onderwijzeressen, kantoorbedienden, winkelpersoneel enz.).

Vrouwensecties of comités enz. binnen de vakbeweging kunnen de bonden bijstaan veel meer aandacht te schenken dan tot dusver aan de dringendste eisen van de arbeidsters, de strijd voor die eisen op gang te brengen, en daarmee de belangstelling voor de vakbeweging onder grote groepen van nog ongeorganiseerde proletarische vrouwen te verhogen.

Een zeer belangrijke taak voor de vakbonden is de organisatie van werkloze vrouwen en de strijd voor hun rechten en economische eisen, in het bijzonder de strijd tegen de wetten en maatregelen, die de vrouwen het recht op ondersteuning onthouden, die op de grootte en de duur van de uitkering beknibbelen, voor extra uitkeringen aan werkloze zwangere vrouwen en zogende moeders. De strijd voor de rechten en eisen van de werkloze vrouwen moet niet alleen door de vakbonden, maar ook door andere organisaties worden gevoerd, zoals b.v. de coöperaties, waardoor geen kans ongebruikt wordt gelaten om de werkloze vrouwen aaneen te sluiten en in de algemene strijd van de arbeidersklasse te betrekken.

Het werk binnen de coöperaties

In talrijke landen vinden honderdduizenden vrouwen de weg naar de coöperaties. Van het afgezonderde leven binnenshuis stappen zij daarmee over naar het maatschappelijke leven. In landen als Engeland, Tsjecho-Slowakije, Zweden, Nederland, België, Zwitserland, Finland en Denemarken omvat de coöperatieve beweging reeds enorme massa's werkende vrouwen. Bij die coöperatieve organisaties bestaan in een aantal landen gilden, groepen en secties van vrouwen. Het massale karakter van de coöperaties verplicht de communisten, zowel mannen als vrouwen, het werk in alle coöperatieve organisaties te organiseren. De leden van de coöperatie worden daardoor geholpen om deze massabeweging tot een werkelijk steunpunt te maken in hun strijd *tegen de duurte, voor verbetering van de levensvoorwaarden*, en in hun strijd

voor de vrede, tegen het fascisme. Tezamen met alle leden van de coöperaties moeten de vrouwen een consequente strijd voeren voor de democratisering van de coöperatieve beweging, voor meer activiteit van de coöperaties. Dat is voorts een bijdrage om het verzet van reactionaire leiders van de coöperaties te doorbreken en de ware economische en politieke belangen van de werkende mensen te verdedigen.

De organisatie van de vrouwen op het platteland

De coöperaties zijn ook van ontzaglijke betekenis voor het platteland en eisen de bijzondere aandacht van boerenvrouwen en landarbeidsters. Maar naast de coöperaties zijn er nog een hele reeks niet minder belangrijke kwesties waarvoor het nodig en mogelijk is de vrouwen in de dorpen te verenigen zoals b.v. het verlenen van medische hulp, de organisatie van scholen, de strijd tegen het analfabetisme, de verzorging van de kinderen enz.

Voor het organiseren van boerenvrouwen en landarbeidsters moet men zeer soepele en eenvoudige vormen vinden. Tot de belangrijkste taken bij ons werk onder de plattelandsvrouwen kunnen gerekend worden het werk in de coöperaties en boeren-massaorganisaties, het oprichten van verschillende clubs (voor hygiëne, kinderverzorging en betreffende de landbouw enz.), het organiseren van commissies van moeders in verband met de school, boerenvrouwen-vergaderingen voor de strijd tegen oorlog en fascisme en waar dit mogelijk is het tot stand brengen van comités tegen deze gevaren. Verder kunnen wij onzerzijds hulp verlenen bij de oprichting van vrouwenorganisaties, waarbij alle vooruitstrevende krachten in het dorp worden betrokken, die zich ten doel stellen naast algemene eisen eveneens strijd te voeren voor de speciale verlangens van de plattelandsvrouwen.

Hoe te werken onder gelovige vrouwen

De kerk speelt in de meeste landen nog een bijzonder reactionaire rol en heeft nog een buitengewone invloed zowel op vrouwen in het dorp als in de stad. In verband met de uitbreiding van de anti-fascistische vrouwenbeweging hebben de kerkelijke leiders hun reactionaire propaganda tot grote hoogte opgevoerd. Door een heel net van liefdadigheidsinstellingen en aalmoezen van de kerken worden arbeiders- en boerenvrouwen en huisvrouwen omgekocht en wordt hun bewustzijn door

schijnheiligheid en domhouderij vergiftigd. De communistische partij- en kunnen hiertegenover niet onverschillig blijven. Om de gelovige vrouwen te kunnen benaderen moeten we onze onverdraagzame houding ten aanzien van hun religieuze opvattingen laten varen. De religieuze gevoelens van miljoenen werkers mogen geen barrière vormen in onze gemeenschappelijke strijd voor een beter lot voor de vrouw uit de werkende klasse, voor de bescherming van moeders en kinderen, voor de hulp aan misdeelden, voor de vrede, voor brood, voor democratische vrijheden. Het is nodig hen te helpen de weg naar de strijd te vinden. Het is nodig hen in de gemeenschappelijke campagnes en acties te betrekken en eventueel aparte vergaderingen te organiseren voor gelovige vrouwen, alsook hen met geduld uitleg te geven omtrent de taken waarvoor zij als werkende vrouwen en moeders gesteld zijn.

De noodzaak om niet-partijgebonden vrouwenorganisaties te vormen

De vooroordelen als zouden aparte vrouwenorganisaties tot scheuring in de arbeidersbeweging en tot het isoleren van de vrouwen in de gemeenschappelijke strijd kunnen leiden, hebben grote schade aangericht bij het mobiliseren van de vrouwen in de strijd voor hun bijzondere belangen en de algemene belangen van de werkers. Juist door deze sectarische houding ten aanzien van de vrouwenbeweging bleven de werkende vrouwen in massa buiten de arbeidersbeweging en buiten de strijd. Velen begrepen niet dat het onmogelijk is vrouwen in groten getale bij de gemeenschappelijke beweging te betrekken zonder hen eerst in afzonderlijke vrouwenorganisaties voor hun specifieke belangen en noden te hebben opgenomen. Om dergelijke organisaties aan hun doel te laten beantwoorden moeten ze inderdaad *breed opgezet* zijn. Dat betekent dat zij zowel *partijloze* vrouwen als vrouwen van *uiteenlopende politieke richtingen* moeten omvatten.

Nog nooit was de opgave tot vorming van dergelijke vrouwenorganisaties zo actueel als bij het huidige gevaar van oorlog en fascisme en de verschuiving der massa's naar links en hun streven naar een volksfront. Het is wel duidelijk dat een succesvolle vervulling van deze taak onmogelijk zal blijken indien men *sectarisch* te werk gaat, zonder rekening te houden met en het aanknopen van betrekkingen met reeds bestaande vrouwenorganisaties, waarvan reeds velen deel uitmaken. Men moet juist uitgaan van de reeds bestaande organisaties, daar de gedachte van de eenheid van de werkende vrouwen populariseren en bij-

dragen tot het samenbundelen van deze organisaties. Op deze wijze moet een massa-organisatie van partijloze vrouwen worden voorbereid, moet met bijzondere aandacht de uitwerking van een platform voor deze organisatie worden bestudeerd, die het best overeenkomt met de concrete omstandigheden van ieder land. In *Spanje* is reeds een besluit tot vorming van een vrouwenfederatie op brede grondslag genomen. Het moet een organisatie worden die achter het Volksfront staat en opkomt voor het verbeteren van de positie en van de rechten der werkende vrouwen. In *Tsjechoslowakije* is eveneens begonnen met een breed opgezette vrouwenorganisatie, de 'bond van vrouwen en meisjes'. In Frankrijk, Spanje en andere landen kan de opzet van 'Volkshuizen voor vrouwen' als politiek-culturele centra aan de orde worden gesteld. Deze huizen kunnen gefinancierd worden door de gemeenteraden, ten dele ook door vakbonden en coöperaties. Deze volkshuizen kunnen een soort van clubs zijn met werkgroepen van verschillende aard, met consultatie op juridisch en ander terrein, een bibliotheek enz. Voor het ontwikkelen van een omvangrijke vrouwenbeweging is de *scholing van een partijloos vrouwenactief* als steunpunt voor het massawerk en geleider van onze invloed van uiterst groot belang. Dit is een zeer dringende opgave, waarbij men vooral in het oog moet houden, dat het slagen van deze methode in de kapitalistische landen de grootste soepelheid en zeer zorgvuldige studie van de concrete voorwaarden in ieder land vereist.

De verhouding tot sociaal-democratische vrouwenorganisaties

Een alzijdige ontwikkeling van een vrouwenbeweging op grote schaal vooronderstelt ten eerste de organisatie van het werk onder de communistische vrouwen zelf, o.a. hun scholing om leiding te kunnen geven aan het werk onder de vrouwen. In de tweede plaats vereist dit de *eenheid van actie* met sociaal-democratische vrouwenorganisaties in de strijd voor gemeenschappelijke actuele eisen. Het verenigen van communistische en sociaal-democratische vrouwen in *een algemene organisatie*, die dag in dag uit opkomt voor de rechten van de vrouwen, tegen oorlog en fascisme, tegen het kapitalistische stelsel, voor de vrijheid en de overwinning van het socialisme moet zonder dralen tot taak worden gesteld. Voor de meeste kapitalistische landen is dit aan de orde van de dag. Het proces van radicalisering binnen de vrouwenorganisaties der sociaal-democratie is hiervan een duidelijk bewijs, gezien het steeds gro-

ter wordende aantal sociaal-democratische vrouwen die zich actief opstellen voor de vorming van een eensgezind antifascistisch volksfront, en die hun werk doen in de desbetreffende comités.

Hoe deze samenbundeling van communistische en sociaal-democratische vrouwen haar beslag moet krijgen is een kwestie die in ieder land afzonderlijk moet worden bestudeerd. De eenvoudigste en aanvaardbare vorm zou in de meeste gevallen een Associatie kunnen zijn, waarin beide groeperingen zich verenigen, terwijl ze tegelijkertijd lid blijven van de eigen partij.

In landen waar de communistische organisaties illegaal zijn, maar de sociaal-democratische vrouwenorganisaties legaal, verdient het aanbeveling, dat de communistische vrouwen in het belang van de gezamenlijke strijd tegen de klassevijand actief deelnemen aan de sociaal-democratische vrouwenverenigingen.

Sociaal-democratische vrouwen zijn er niet zo veel, communistische vrouwen echter nog minder. Geïsoleerd van elkaar zijn ze van onbetekende kracht, indien verenigd zijn ze in staat hun invloed op de massa van de proletarische vrouwen aanzienlijk te vergroten, hun verenigde organisaties te versterken en tot een werkelijke kracht van betekenis te doen worden. Zulk een organisatie zal dan een aaneengesloten proletarische kern zijn van een omvangrijke boven de partijen staande vrouwenbeweging.

De rol van de USSR

De wereldhistorische verworvenheden van de vrouwen in de Sowjet-Unie moeten grote bekendheid krijgen en zullen dan van enorme betekenis zijn bij de ontwikkeling van de vrouwenbeweging.

De USSR is het enige land waar de vrouwen over dezelfde rechten beschikken als de mannen. De indrukwekkende verworvenheden van de Sowjetvrouw, haar rechten en haar rol bij de socialistische opbouw zijn op prachtige wijze weergegeven in het ontwerp van de Grondwet van de USSR; hierin staat dat 'aan de vrouw in de USSR gelijke rechten worden verleend met de man op alle gebieden van het economisch, staatkundig, cultureel en maatschappelijk-politieke leven. De verwezenlijking van deze rechten wordt gegarandeerd door aan de vrouw het gelijke recht met de man te verlenen op arbeid, loon, vakantie, sociale verzekering en onderwijs, bescherming door de staat van de belangen van moeder en kind, het toekennen van zwangerschapsverlof met behoud van loon en door een wijd net van kraamklinieken, crèches en kleuterscholen'. In de USSR is niet alleen de klasse-uitbuiting maar ook

de uitbuiting van de vrouw door de man verdwenen. In het land van de sowjets versterken zich de banden van vriendschap in het socialistische gezin, en de kinderen en jongeren zijn verzekerd van een gelukkige jeugd, onderwijs en een welvend en cultureel leven. De verworvenheden van de vrouwen in de USSR wijzen de werkende vrouwen in de gehele wereld de weg naar hun eigen bevrijding. De Grondwet waarin deze verworvenheden zijn neergelegd kan en moet worden tot een *program van strijd* van de massa's van vrouwen over de gehele wereld voor hun rechtsgelijkheid en bevrijding. Door het houden van speciale lezingen over de Sowjet-Unie, door tentoonstellingen over de positie van de vrouw in de Sowjet-Unie moeten wij het grote land van de sowjets onder de werkende vrouwen van alle landen populariseren, en de positie en houding tegenover de vrouw in de Sowjet-Unie plaatsen tegenover die in de kapitalistische en in het bijzonder in de fascistische landen.

* * *

Het secretariaat van het EKKI verwacht dat de partijbesturen zich met de grootste ernst ten aanzien van de in de brief aanhangig gemaakte kwestie zullen opstellen en binnen de kortst mogelijke tijd een wending in het werk onder de vrouwen zullen bewerkstelligen. De eerste voorwaarde voor een dergelijke wending is het uitkiezen voor dit uiterst gewichtige werkterrein van de beste partijkaders en het systematisch opleiden van speciale medewerkers.

Indien dit niet gebeurt, is de ontwikkeling van de vrouwenbeweging onmogelijk. Voor de scholing van kaders voor de vrouwenbeweging moeten er aparte cursussen worden gehouden en dienen de partijscholen voor vrouwen belangrijk te worden uitgebreid. Het uitkiezen voor dit werk van speciale kaders en het samenbrengen van communistische vrouwen voor dit doel betekent in geen geval dat daarmee de verantwoordelijkheid om dit werk op een hoger plan te brengen aan de partijorganisatie wordt ontnomen. Integendeel, het werk onder de vrouwen is een onafscheidelijk deel van de algemene massa-arbeid van de partij. Iedere partij-afdeling moet zich er mee bezighouden en de besturen moeten het leiden. Er moet veel meer dan tot nu toe gezorgd worden voor de uitgave van speciale literatuur, vooral van brochures voor verschillende groeperingen onder de vrouwen. Voor het opstellen van een arbeidsplan en het leiding geven aan alle maatregelen tot ontwikkeling van de vrouwenbeweging verdient het aanbeveling een speciale commissie te benoemen van het Politiek Bureau onder leiding van een van zijn leden, die het werkplan ter bekrachtiging aan het Politiek Bureau van de partij voorlegt.

Rede van Dimitroff in een presidiumzitting van het EKKI (14 maart 1937)

Kameraden, enkele maanden terug hebben wij in het secretariaat het ontplooiën van het werk der communistische partijen onder de vrouwen en een aantal problemen van de zo geheten vrouwenbeweging aan de orde gesteld. Wij stelden vast dat ongeacht het feit dat de Comintern zich jarenlang met dit vraagstuk heeft beziggehouden - het werd ook besproken in de zittingen van het EKKI (vooral op het 12e plenum) en op het Zevende congres; de kwestie werd eveneens behandeld in de verschillende partijen (in zittingen van de partijbesturen, op partijconferenties, op congressen enz.) en naar het schijnt begrijpt de hele Comintern, en alle communisten en communistische vrouwen begrijpen het heel goed, dat voor de overwinning van de arbeidersklasse op het kapitalisme, voor een succesvolle strijd tegen het fascisme en voor de verwezenlijking van het socialisme het absoluut noodzakelijk is de miljoenenmassa's van werkende vrouwen -arbeidsters, boerenvrouwen, huisvrouwen, vrouwen uit de intellectuele kringen enz. enz. in de algemene strijd van de arbeidersklasse te betrekken. Wij kunnen in onze dagbladen, tijdschriften, redevoeringen en referaten verklaringen vinden, dat de overwinning van de proletarische revolutie niet mogelijk is zonder het deelnemen van de vrouwen, dat de verwezenlijking van het socialisme onmogelijk is zonder actieve deelname van de miljoenen massa's van vrouwen, maar ongeacht dit alles, kameraden, maken wij op dit gebied maar heel langzaam vorderingen. Een radicale wending is niet te zien. En toen wij in het secretariaat de kwestie behandelden, hebben wij het besluit genomen over dit punt een brief op te stellen aan de communistische partijen met de bedoeling de zaak opnieuw nog met meer klem en op nieuwe wijze aan de orde te stellen, de aandacht van de partijen en van brede massa's op dit uiterst belangrijke probleem te richten en een impuls te geven tot een reële ontwikkeling van een massabeweging van de vrouwen.

De brief werd in ontwerp gereedgemaakt. Er waren enkele twijfelpunten, deze en gene wilde nog wat omwerken. Het ligt voor de hand dat het moeilijk zal zijn een belangrijke stap voorwaarts te doen, indien wij hier in Moskou deze problemen niet samen met de communistische kameraden die hier ter plaatse werken, bespreken, en vooral met de communistische vrouwen die in het Internationale Vrouwencomité tegen oorlog en fascisme werken, of in de nationale comités tegen oorlog en fascisme; wij kwamen derhalve op de gedachte enkele leidinggevende

kameraden die zich in Moskou bevinden te vragen ons hun ervaring en de ervaring bij het werk in hun landen over te dragen om dan gezamenlijk met hen te bepreken wat er gedaan moet worden om een ingrijpende ommekeer te bereiken in de houding van de communistische partijen, ik zou zelfs nog ruimer willen stellen, van de arbeidersklasse, van de miljoenenmassa van vrouwen tegenover die beweging.

Wij stelden de vertegenwoordigers van de partijen en de leden van het Presidium er van in kennis, dat zij zich moesten voorbereiden om aan de discussie over dit vraagstuk deel te nemen. En nadat wij dit alles hebben aangehoord en besproken, zullen wij een besluit nemen dat de partijen op dit gebied kan helpen. Toen wij de kwestie voordien al in het secretariaat bespraken, hebben wij ons afgevraagd, wat toch de redenen kunnen zijn van zul een houding ten aanzien van het zogenaamde vrouwenvraagstuk.

Ik moet zeggen, kameraden, dat wij tot de slotsom zijn gekomen, dat binnen de communistische partijen en dit wil zeggen ook binnen de Comintern zelf, in wezen nog opvattingen heersen die overblijfselen zijn van een middeleeuwse houding tegenover de vrouwen, er bestaat ten opzichte van de vrouwen een bekrompen, kleinburgerlijk en laatdunkend standpunt. De mannen zijn No. 1, zij kunnen zich ontwikkelen, zij kunnen organiseren, leiding geven en strijd voeren, zij kunnen alles. Bij wijze van uitzondering kunnen vrouwen dit ook, maar als uitzonderlijke talentvolle figuren.

Indien er nu en dan naar gestreefd werd om vrouwen zowel in de partij als in arbeidersorganisaties naar voren te schuiven, dan geschiedde dit pro forma, mechanisch, het gebeurde omdat er een besluit was, een besluit, maar niet omdat de leiding van de partijen en de partijen als zodanig ten diepste overtuigd waren van de noodzaak van hun promotie, of overtuigd waren van de noodzaak van een brede, echte massabeweging van de vrouwen tegen de klassevijand.

Er zijn echter binnen de communistische partijen communistische vrouwen die tot de uitblinkers behoren, en hoog boven het gemiddelde peil van de massa van vrouwen verheven zijn, maar die zich tegenover de vrouwen niet beter gedragen dan de middeleeuws ingestelde mannen. Dat zijn communistische vrouwen die van mening zijn dat gelijkheid tussen mannen vrouwen betekent: geen enkele speciale zorg om de vrouwen, geen enkel speciaal werk onder vrouwen, laten zij er maar naar streven op gelijke voet vooruit te komen, en deel te nemen aan de partijen, de vakbonden en de beweging. Hoe vreemd het ook moge klinken, zulke communistische vrouwen bestaan nog steeds in de Franse Communistische Partij en elders, die geringschattend staan tegenover

ver iedere vrouwenbeweging; bij hen blijkt er geen verplichting te bestaan dat de vrouwen als vrouwen op een of ander arbeidsterrein naar voren komen. Dat is ook een oorzaak en een ernstige oorzaak. En men kan gerust zeggen dat er communistische vrouwen in de communistische beweging bestaan, die er niet van dromen dat hun zusters vooruit moeten komen en die m.i. onvoldoende hun eigen plichten als ware communistische vrouwen begrijpen.

Als wij spreken over communisten in het vakverenigingswerk, dan zeggen wij, dat het de eerste plicht is van een communist om actief deel te nemen aan de vakbeweging, dat het zijn eerste plicht is als communistische arbeider de arbeiders in de vakbonden en in de vakbeweging op te nemen; wanneer het gaat om communistische vrouwen die voor-
aanstaande posten in de arbeidersbeweging innemen, dan verklaren wij: hun eerste plicht is alles wat in hun vermogen ligt te doen opdat de miljoenen vrouwen aan de kant van het communisme staan en niet van het fascisme, ook niet er tussen in, waar de vijand — het fascisme — hen tegen de arbeidersklasse kan opzetten.

Een derde oorzaak is een zekere mechanische overdraging van de ervaring van de Sowjet-Unie naar de kapitalistische landen. De Oktoberrevolutie heeft de vrouwen de ware vrijheid gebracht. De partij en de Sowjetstaat verschaffen duizenden mogelijkheden, opdat de massa's van vrouwen vooruit komen, dat zij zich politiek ontwikkelen en scholen en in de een of andere vorm deelnemen aan de opbouw van het socialisme en het leiden van de staat. Naast de partij en de vakbonden is het niet nodig afzonderlijke organen of vrouwenorganisaties in het leven te roepen. Deze fase is hier voorbij. Er is hier een hogere trap bereikt. En nu hebben communisten en communistische vrouwen in de kapitalistische landen gedacht: in de Sowjet-Unie zijn aparte organisaties opgeheven, dat is dus het echte bolsjewisme. Zij hebben deze zaak op mechanische wijze benaderd.

Maar, zoals u ziet, in de USSR bestaan in de laatste tijd vormen tot een bepaalde mobilisering van vrouwen, die niet bij de vakbonden aangesloten zijn en niet in de produktie werken. Zij worden in beweging gebracht en opgenomen in het algemene front van de socialistische opbouw. Bij voorbeeld conferenties van vrouwen van functionarissen uit de industrie, het transport en het Rode Leger. Dat is een vorm van vrouwenbeweging, maar het is een vorm van het Sowjetstelsel.

De mechanische benadering van dit vraagstuk, het blindelings naäpen is mede de oorzaak van de huidige stand van het werk onder de vrouwen in de kapitalistische landen. Er zijn nog een reeks andere oorzaken, waarvan de belangrijkste natuurlijk is, dat communistische vrouwen en

anderen (en ook dat is een erfenis van de middeleeuwen) zich een onvolwaardige persoonlijkheid achten, niet in eigen kracht geloven, onvoldoende initiatief aan de dag leggen, niet op de deuren van de partijen en de partijbesturen kloppen om de eis te stellen dat de partij doet wat nodig is. Indien men hun een hard woord toevoegt, zijn zij bereid alles neer te gooien, maar het is nodig om te vechten. Zij moeten thuis het gevecht leveren opdat er orde op zaken is, knokken in de partij opdat de taken waarvoor de partij en de arbeidersklasse zijn gesteld worden vervuld. Men moet vechten, zonder strijd bereik je niets. Strijd is nodig tegen de erfenis van het verleden, tegen overblijfselen van het kapitalisme.

Wij moeten een radicale wending bereiken. De openbare mening van de werkers moet worden gemobiliseerd tegen de erfenis van de middeleeuwen, tegen het filisterdom op het gebied van de houding tegenover de vrouw. Communisten die zich tegenover de vrouw niet gedragen als een kameraad in de strijd moeten aan de schandpaal. Op de meest onbarmhartige wijze moet deze erfenis uit het verleden worden uitgeroeid. En het werk moet in twee verschillende richtingen worden georganiseerd.

1. Het betrekken van brede massa's van arbeidsters, boerenvrouwen, huisvrouwen en intellectuelen in het werk en in de anti-fascistische beweging, in de partij, de vakbonden, de coöperaties en andere culturele organisaties, in comités voor de vrede etc. Zij moeten tot actieve deelname in de algemene beweging worden betrokken.

2. Waar het ons vooral aan ontbrak en aan ontbreekt, dat is het vinden van mogelijkheden en vormen voor het ontplooiën van een eigen vrouwenbeweging zonder bevreesd te zijn voor seperatisme van de vrouwen, rekening houdend met de bijzondere positie van de vrouwen, hun aparte psychologie, de bijzondere wijze van benaderen door de vrouwen van het leven en de verschillende vraagstukken. Er dient rekening te worden gehouden met de positie van vrouwen en moeders, van die van de invaliden, bejaarde vrouwen, zonder uit het oog te verliezen dat zij allen: vrouwen, moeders en oudere vrouwen hoe dan ook huisvrouwen zijn. Men mag niet vergeten dat de kwestie van de prijzen van producten hun meer interesseert dan bij mannen het geval is. Zij hebben belangstelling voor de keuken, voor de woning, voor het ziekenhuis, voor het vraagstuk van de sociale verzekering enz. Het is nodig rekening te houden met de bijzondere positie van de vrouw en te bedenken, dat er in de kapitalistische landen sprake is van een dubbele slavernij in een of andere vorm. Dat is een feit, waarmee men rekening heeft te houden. Men moet er rekening mee houden dat de vrouwen meer ten achter ge-

bleven zijn dan de mannen, verder dat een enorm aantal vrouwen zich onder de invloed van de kerk en de religie bevinden, dat zij meer geneigd zijn aan de opium van de religie toe te geven. Deze erfenis van het verleden is de verklaring voor heel veel oorzaken, en vandaar ook de noodzaak van een eigen vrouwenbeweging in de meest verschillende vormen. Een vrouwenbeweging ter verdediging van de eigen belangen, van de eisen van de massa van vrouwen. Een vrouwenbeweging tegen het onrecht, tegen de ongelijkheid, tegen de onderdrukking van de vrouwen. Wij spreken hier niet over de toplaag van vrouwen uit aristocratische kringen.

Verder mogen wij niet uit het oog verliezen, dat een dergelijke beweging, de vrouwenbeweging, niet alleen de bedoeling heeft dat vrouwen eraan deelnemen. Aan het op gang brengen van deze beweging behoren ook de mannen deel te nemen. Het ontwikkelen van een brede, massale vrouwenbeweging in verschillende vormen en in verschillende richtingen is een zaak van de gehele arbeidersklasse. In de eerste plaats van de communistische partij als voorhoede van de arbeidersklasse. Het is een zaak van de mannen-communisten, revolutionairen, en actieve kaders in de arbeidersbeweging. En hoe geringschattend men zich opstelt tegenover deze kwestie zal ik aan de hand van een voorbeeld aantonen. Het was schijnt het na het Zevende Congres. In de Volkenbond was aan de orde het vraagstuk betreffende de positie van de vrouwen, en in dit internationale forum treedt een vrouw op, en niet de een of andere dame, maar een diplomatieke vertegenwoordigster van de Sowjet-Unie, kameraad Kollontai, neemt het woord. Voor de eerste maal in de geschiedenis van de Volkenbond en überhaupt op een internationale conferentie is aan de orde de positie van de vrouwen. Op initiatief van kameraad Litwinow van de Sowjet-Unie komt het punt op de agenda. Voor de eerste maal in dit forum voert een vrouw het woord ter verdediging van de vrouwen, en voor de eerste maal geschiedt dit door een diplomatieke vertegenwoordigster van een grote staat — de Sowjet-Unie. Er werden concrete en populaire voorstellen gedaan. En wat denkt U? Heeft de Comintern daar gebruik van gemaakt? Heeft de communistische pers dit feit aangegrepen ofschoon het een zaak was van de gehele arbeidersbeweging? Neen, alleen in de Franse Humanité werd er iets over geschreven.

Ziedaar dus een voorbeeld, een voorbeeld dat vernietigend is voor communisten en communistische vrouwen van de Comintern. Men had in beweging moeten komen en de beweging op gang brengen. Op deze manier had men het initiatief van de vrouwen tot ontplooiing kunnen brengen.

Ik zou het hierbij willen laten. Ik zou slechts tot de kameraden die hierheen gekomen zijn, willen zeggen, dat wij dit vraagstuk op een speciale manier willen bespreken, wij willen hun niet voorschrijven een en ander te gaan doen, maar hen te vragen aan het Presidium de ervaring die men heeft in Frankrijk, Engeland, België over te dragen en daaruit een bepaalde conclusie te trekken voor de overige landen.

Ik verzoek de kameraden die lid zijn van het Presidium en de vertegenwoordigers van de partijen deze zaak ter harte te nemen, de kwestie te behandelen zoals wij bolsjewiki, communisten behoren te doen, serieus deel te nemen aan de discussie en al het mogelijke te doen opdat de partijen wakker geschud worden en ook de vakorganisaties in alle landen en alle anti-fascistische organisaties aandacht gaan besteden aan dit vraagstuk en overgaan tot massa-arbeid, tot het ontwikkelen van een massabeweging.

Ik denk dat na het besluit van het Presidium de pers in de arm genomen moet worden, en dat er met ernst en met gezag moet worden opgetreden. Het is nodig dat in ieder land de partij een plenaire zitting houdt om de stand van zaken onder het oog te zien; er moet een concrete oplossing gevonden worden voor een geslaagde massale vrouwenbeweging. Wellicht is het nodig een conferentie bijeen te roepen met grote deelname van vrouwen, waar een inleiding wordt gehouden ter voorbereiding van een internationaal congres of conferentie van vrouwen voor de vrede. Er is een vredescongres geweest in Brussel, en een jeugdcongres in Genève. Aan de orde is nu de voorbereiding van een internationaal vrouwencongres voor de vrede. De problemen en vraagstukken van de vrede sluiten de vrouwen van alle rassen, naties, religies en politieke overtuigingen aaneen. Het is iets gemeenschappelijks dat de vrouwen uit alle lagen verenigt. En de strijd voor de vrede als indrukwekkende actie ten gunste van de vrede zal de vereiste stoot geven voor het op gang brengen van een massale vrouwenbeweging.

Besluit van het Executief Comité van de Communistische Internationale over de internationale vrouwenbeweging

3 juli 1937

I. Over de taken van de communistische partijen in het werk onder de vrouwen

Constaterend, dat de communistische arbeid onder de massa's der vrouwen zich in de meeste kapitalistische landen tengevolge van een volstrekt ontoelaatbare, kleingeestige en minachtende houding tegenover de vrouwen en de vrouwenbeweging in een verwaarloosde toestand bevindt, eist het Presidium van het ECCI op dit arbeidsterrein van de communistische partijen een scherpe ommekeer. Om dat te bereiken stelt het Presidium de partijen voor om vóór alles de volgende maatregelen door te voeren:

1. Zonder uitstel een campagne in de partij te organiseren en in het vervolg systematisch opklaringswerk te verrichten om bij alle organisaties en leden van de partij alle mogelijke restanten van de oude, kleingeestige en middeleeuwse houding tegenover de vrouw en de vrouwenbeweging, alsook de geringste onderschatting van deze beweging te overwinnen.

De taak om de massa's der vrouwen te betrekken in de arbeidersbeweging en in de algemene beweging tegen oorlog en fascisme; de taak om de arbeidsters en boerinnen, de vrouwen in de vrije beroepen en de huisvrouwen te organiseren en politiek op te voeden; de taak om een zelfstandige massabeweging van vrouwen tegen de economische, culturele en politieke achterstelling en onderdrukking van de vrouw op te richten en te ontplooiën — dat zijn vraagstukken van de hele arbeidersklasse, van haar politieke, culturele, coöperatieve en vakbewegingsorganisaties. De hele arbeidersklasse en alle arbeidersorganisaties zijn levendig in deze zaak geïnteresseerd en dragen er verantwoordelijkheid voor. Maar de communistische partijen als voorhoede van de arbeidersbeweging dragen in de eerste plaats verantwoordelijkheid voor dit onderdeel van het werk. Massa-arbeid onder de vrouwen van de arbeidersklasse en onder alle werkende vrouwen dient beschouwd te worden als een van de belangrijkste taken van iedere communistische partij, die op de eerste plaats ten uitvoer wordt gelegd door de communistische vrou-

wen. Voor de vervulling van deze taak zijn alle leden van de partij, en in het bijzonder de communistische vrouwen zelf, verplicht om voortdurend initiatief te tonen en er zorg aan te besteden.

2. Een einde te maken aan ieder kleinzielige bevoogding op communistische vrouwen, die hen de handen bindt in het ontplooiën van het werk onder de massa's der vrouwen. Hen voldoende organisatorische mogelijkheden te verlenen om dit werk zelfstandig uit te voeren, vanaf vrouwenvergaderingen tot aan het opzetten van zelfstandige vrouwenorganisaties toe, waarbij zij voortdurend dienen te worden geholpen en gestimuleerd, hen vertrouwen dient te worden ingeboezemd in hun eigen krachten, hun werk nauwlettend dient te worden geleid en hun fouten met kameraadschappelijke adviezen dienen te worden verbeterd. Iedere communistische partij moet op de eerste plaats nagaan hoeveel communistische vrouwen er zijn, op welk terrein ze in de partij en de vakbonden zijn ingezet, en of deze krachten juist verdeeld zijn; daarna de communistische vrouwen (samen met sympathiserende progressieve vrouwen) bijeen brengen in afzonderlijke verenigingen en speciale organen voor het uitvoeren van het werk onder de brede massa's van de vrouwen, zonder de communistische vrouwen echter ook maar enigermate het recht te ontnemen actief deel te nemen aan het algemene partij- en vakbewegingswerk.

Tegelijkertijd is iedere communistische partij verplicht systematisch te werken aan het naar voren schuiven en opvoeden van *nieuwe actieve kaders* uit de vrouwen, die deelnemen aan de anti-fascistische beweging, de vakbonden en andere massa-organisaties, zowel aan algemene als aan speciale vrouwenorganisaties.

3. Het als een van de hoofdtaken van de massa-arbeid op dit terrein te beschouwen om brede lagen van de arbeidsters te betrekken bij de *vakbonden* en alle werkende vrouwen bij de *coöperaties* en andere algemene organisaties van de arbeidersklasse, en ook om hun actieve deelname aan deze organisaties te versterken. Om deze taak te verlichten dient geëist te worden, dat de vakbonden, bijvoorbeeld door middel van speciale gevolmachtigden of door middel van vrouwencommissies, het vrouwenwerk gaan organiseren en regelmatig vergaderingen van vrouwelijke vakbondsleden bijeenroepen voor het bespreken van alle vakbonds-kwesties die hen aangaan, en van de specifieke eisen van de arbeidsters, in het bijzonder tijdens stakingen.

Het is noodzakelijk dat de vakbonden aandacht schenken aan het organiseren, naar het voorbeeld van de VS en Engeland, van vrouwelijke

vakbondsleden in hulporganisaties (auxiliaries) en onder hen cultureel-voorlichtend en politiek-opvoedend werk verrichten.

4. Een niet minder belangrijke taak is het ontwikkelen van een *speciale vrouwenbeweging* zowel rondom problemen die voor alle arbeiders van belang zijn (voor het bewaren van de vrede, tegen reactie en fascisme, enz.), als ter verdediging van de speciale vrouwenbelangen, waarbij eisen gesteld moeten worden, waarin de breedste massa's en zelfs de meest achtergebleven lagen van de werkende vrouwen levendig geïnteresseerd zijn (voor economische gelijkberechtiging — gelijk loon voor gelijke arbeid, gelijke rechten op uitkeringen, op werk e.d.; voor politieke gelijkberechtiging — voor onbeperkt stemrecht e.d.; voor sociale gelijkberechtiging — voor gelijke rechten in het gezin en het huwelijk, voor het recht van vrouwen op onderwijs, voor de bescherming van moeder en kind e.d.).

5. Het is onmogelijk snel een massale vrouwenbeweging tot ontwikkeling te brengen, als de communisten niet leren *iedere vorm van formalisme en schematisme te vermijden* in hun benadering van de politieke taken en de organisatievorm van deze beweging. Daarom is het absoluut noodzakelijk in ieder land nauwkeurig te onderzoeken, welke brandende kwesties of actuele noden de massa's der vrouwen speciaal bezighouden, welke eisen en leuzen hen op een gegeven moment in beweging kunnen brengen. In plaats van kunstmatige vormen voor nieuwe organisaties uit te denken, dient te worden uitgegaan van de in het gegeven land reeds bestaande organisatievormen en moet de aandacht in de eerste plaats geconcentreerd worden op de *vereniging* van alle werkende vrouwen, die zich in de bestaande grote vrouwenorganisaties bevinden (die van Labour, de sociaal-democratische, de democratische, de katholieke e.a.). Daarvoor moeten de communistische vrouwen toetreden tot deze organisaties en ze beïnvloeden in de geest van het tot stand brengen van de eenheid van actie van de werkende vrouwen.

Zelfs in de fascistische landen en andere, waar de communistische beweging zich in de illegaliteit bevindt, is het noodzakelijk deze massa-arbeid in *legale* vorm te leren voeren, binnen de rijen van de legaal bestaande organisaties. In landen met een burgerlijke democratie moet ook gekeken worden naar vormen als, bijvoorbeeld, de organisatie van vrouwenclubs, vrouwenhuizen of huizen voor moeder en kind, en ook het stichten van speciale meisjesorganisaties met een speciale, bij hen passende inhoud van het werk.

6. Het als een volkomen uitvoerbare taak op de agenda te plaatsen, de organisatorische vereniging tot stand te brengen van de communistische en sociaal-democratische vrouwen, zonder daarbij de breuk met hun respectievelijke partijen als voorwaarde te stellen. Er kan daarbij gesproken worden over een vereniging van krachten in een algemene alliantie (voor de strijd voor een bepaald platform in sommige afzonderlijke kwesties) of over een volledig samengaan in één organisatie die strijdt voor de democratie, voor vrouwenrechten, voor de vrede en het socialisme, tegen reactie, fascisme en oorlog.

7. Ten behoeve van de vrouwenbeweging is het nodig op brede schaal de *pers* te mobiliseren en *speciale literatuur* uit te geven. De organen van de communistische partijen, van de vakbonden en de coöperaties moeten niet alleen speciale rubrieken hebben, maar ook hoofd- en andere artikelen wijden aan de problemen betreffende de economische, politieke, sociale en juridische belangen van de vrouwen, de vraagstukken van de bescherming van moeder en kind, en de vraagstukken van de culturele en politieke opvoeding van de massa's der vrouwen. De kranten van de Comintern en van de communistische partijen moeten de partijkaders systematisch opvoeden door de problemen en de ervaringen van het werk van de vrouwenbeweging te belichten. De uitgeverij van het ECCI moet speciale literatuur uitgeven over het opvoeden van de vrouwen en strijdbare vrouwen, zowel uit het verleden als hedendaagse, populariseren.

8. Het is noodzakelijk om alles, wat de Oktoberrevolutie de vrouwen in de Sovjet-Unie gegeven heeft, allerwege te populariseren en te gebruiken voor het werk onder de massa's der vrouwen in de kapitalistische en koloniale landen, d.w.z. opheldering te geven over de gelijkberechtiging en over alle verworvenheden van de vrouwen in de Sovjet-Unie, van de moeder, van de produktiearbeidster, de deelneemster aan het openbare leven, de deelneemster aan het staatsbestuur, de vrouw in de cultuur. Al die verworvenheden van de sovjet-vrouwen, die vastgelegd zijn in de Grondwet, tonen als doel waarvoor in de kapitalistische landen gestreden moet worden.

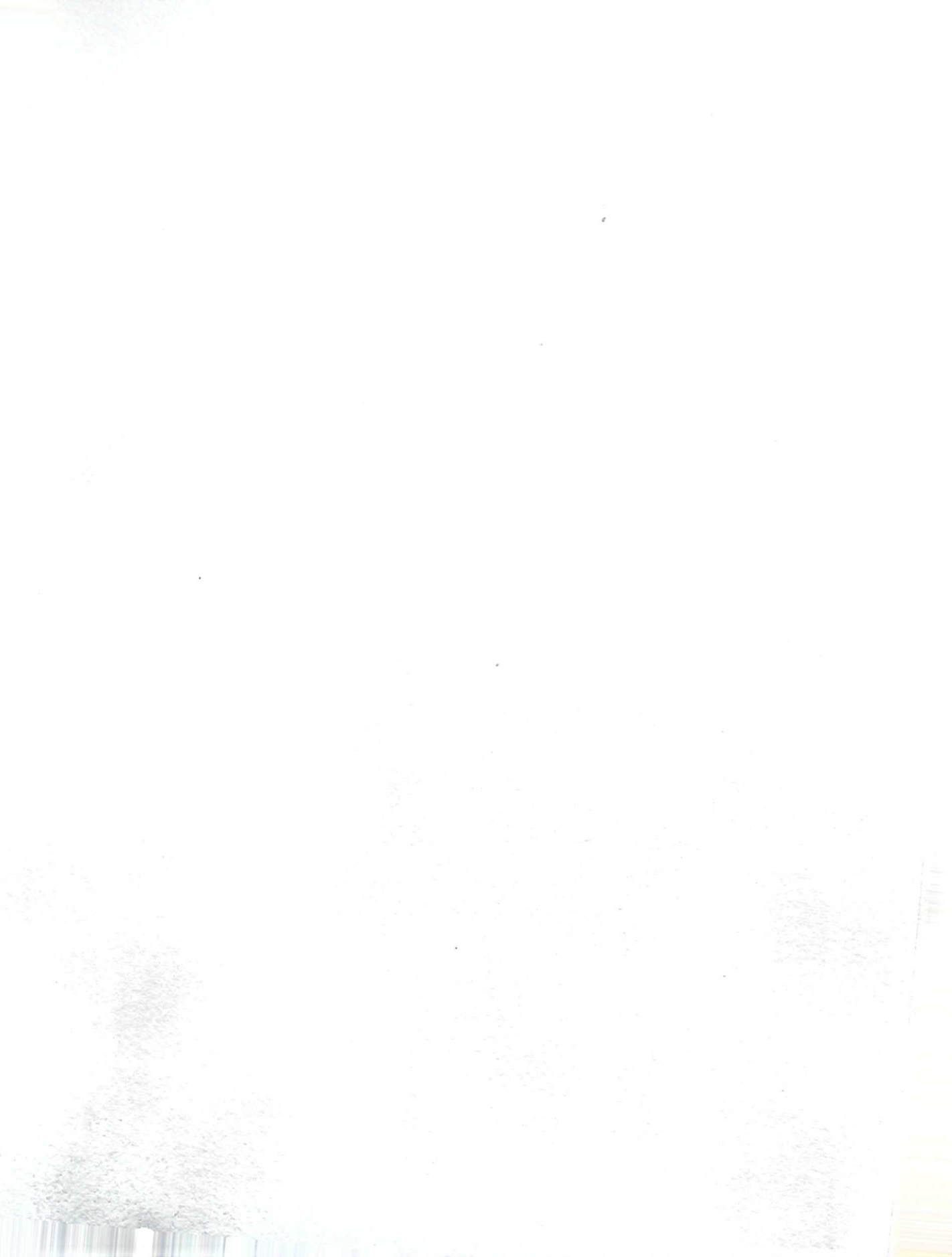
9. Het Centraal Comité van iedere communistische partij moet het vraagstuk van deze taken op de eerstvolgende plenaire zitting van het CC of de eerstvolgende partijconferentie aan de orde stellen. Eén van de leidende kameraden, een lid van het CC, moet als directe taak krijgen in het bijzonder de uitvoering van de besluiten van de Comintern en van

de partij op dit gebied na te gaan en samen met leidende communistische vrouwen de vraagstukken van de vrouwenbeweging voor te bereiden voor beoordeling in het Politbureau en het CC. De leden van de partij in de vakbonden, de sportverenigingen en andere massa-organisaties zijn verplicht met alle energie aan te dringen op de ontwikkeling van het massawerk onder de vrouwen.

II. Over de internationale vrouwenbeweging tegen oorlog en fascisme

De internationale vrouwenbeweging tegen oorlog en fascisme is er in geslaagd haar werkingssfeer aanmerkelijk te verbreden en oefent tegenwoordig (rechtstreeks of indirect) invloed uit op miljoenen vrouwen. Hoewel ze slechts in enkele landen (Frankrijk, Spanje, deels ook België en Nederland) over een hechte organisatie beschikt, heeft deze beweging een actief aandeel gehad in verschillende gebeurtenissen en in een serie politieke campagnes (de verkiezingscampagne en de strijd van het volksfront in Frankrijk, het Internationale Vredescongres, de steuncampagne voor de Spaanse Republiek) en heeft ze enkele sterke nationale vrouwenorganisaties in haar campagnes weten te betrekken (het scheppen van eendrachtscomités voor de verdediging van de vrede, strijdcomités voor politieke en burgerrechten, comités voor de verdediging van Spanje enz.). Ze heeft een massale vrouwenkrant in de Franse taal uitgegeven en een reeks kranten voor vrouwen in andere landen. Daarom moet de internationale vrouwenbeweging tegen oorlog en fascisme door alle arbeidersorganisaties beschouwd worden als een van de belangrijkste steunpunten voor het verrichten van het werk onder de vrouwen en dienen de krachtigste pogingen in het werk te worden gesteld om deze beweging te maken tot de echte, georganiseerde beweging van de massa's der vrouwen voor de rechten van de vrouw, voor de vrijheid en de vrede. Daarvoor is het noodzakelijk een hele reeks zwakke plekken in het werk van het Internationale Comité en van de Nationale Comités van de vrouwenbeweging tegen oorlog en fascisme te overwinnen.

'De Communistische Internationale', (Russ. editie), 1937, nr. 7, blz. 113-115.

IPSO